

Nr 80.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående arméns ingenjörpersonal; given Stockholms slott den 25 januari 1946.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Allan Vougt.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 25 januari 1946.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, ERLANDER, DANIELSON, VOUGT, MYRDAL, ZETTERBERG, STRÅNG, ERICSSON, MOSSBERG.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Vougt, fråga om arméns ingenjörpersonal och anför härvid följande.

1. INLEDNING.

1941 års försvarsutredning.

Den omfattande materielanskaffning för försvarsväsendets räkning, som ägt rum under de senaste åren, har medfört, att behovet av ingenjörtekniskt utbildad personal inom försvarsorganisationen avsevärt ökats. I 1941 års försvarsutrednings betänkande (SOU 1942:1) ägnades också stor uppmärksamhet åt frågan på vad sätt detta behov lämpligast skulle tillgodoses, och utred-

ningen föreslog bland annat en betydande utökning av den fast anställda ingenjörpersonalen. Utredningens förslag härutinnan innebar i huvudsak följande. För arméns del skulle inrättas en särskild civilmilitär kår, arméingenjörkåren, omfattande ingenjörer av samtliga de kategorier, som erfordras inom tygtjänsten. Till arméingenjörkåren borde i konsekvens härmed överföras flertalet av de nu på fälttygkårens stat uppförda tygingenjörerna. Jämväl för marinen och flygvapnet skulle en avsevärd utökning av den fast anställda ingenjörpersonalen ske, dock utan frångående i huvudsak av nu gällande organisation. I fråga om marinen föreslogs sålunda, att flertalet ingenjörer fortfarande skulle tillhöra en särskild civilmilitär kår, mariningenjörkåren, medan flygvapnets ingenjörer enligt förslaget skulle liksom nu vara såsom civilmilitära flygingenjörer direkt uppförda på flygvapnets stat. Vissa av de uppgifter inom marinen, som enligt förutvarande organisation tillkommo specialingenjörer, föreslogos dock för framtiden skola handhas av civil ingenjörpersonal.

Försvarsutredningen förordade vidare en rationalisering av tygtjänsten i övrigt, främst inom armén, och föreslog i detta hänseende i huvudsak följande. Fälttygkårens civilmilitära personal med undantag av tygingenjörerna, vilka i enlighet med vad som förut anförts borde tillhöra arméingenjörkåren, skulle sammanföras till en särskild kår, tygstaten. Till denna borde även den inom tygförvaltningstjänsten verksamma civilmilitära personalen vid truppförbanden, tyghantverkare m. fl., överföras. Dessutom föreslogs en viss utökning av fälttygkåren med officerare för vissa staber. Sålunda borde bland annat för varje militärbefälsstab upptagas beställningar för en tygofficer. Vidare ansåg utredningen, att tygofficerarna och tygunderofficerarna vid truppförbanden borde överföras till fälttygkårens stat. Härigenom skulle för tygmaterieltjänstens vidkommande skapas en direkt motsvarighet till det system, vilket sedan länge varit rådande med avseende på intendenturförvaltningstjänsten och därvid visat sig fungera väl. Slutligen ansåg utredningen det nödvändigt med hänsyn till den ökade vapen- och materielutrustningen vid de mobiliserade truppförbanden och därav följande krav på en mera omfattande organisation för tygreparationstjänsten i fält, att ett särskilt truppslag för omhändertagandet av de härför erforderliga fredsförberedelserna bildades. Utredningen föreslog sålunda, att särskilda tygtrupper skulle organiseras, vilka borde omfatta tre självständiga kompanier.

Försvarsväsendets ingenjörutredning.

I de över försvarsutredningen avgivna yttrandena vitsordades allmänt behovet av en avsevärd utvidgning av ingenjörpersonalen inom försvarsväsendet. I flera av yttrandena förordades en personalökning utöver vad försvarsutredningen föreslagit, varjämte i en del yttranden framfördes förslag om att vissa uppgifter, som enligt utredningens förslag skulle handhas av militär personal, i stället borde uppdragas åt ingenjörutbildad personal. Olika meningar förspordes vidare rörande utredningens förslag angående ingenjörpersonalens rekrytering och utbildning, och jämväl i andra avseenden framfördes från

utredningens förslag avvikande yrkanden och synpunkter. I vissa avyttrandena förordades fortsatt utredning i olika avseenden.

Vid avlåtandet av den på grundval av försvarsutredningens betänkande utarbetade propositionen 1942: 210 angående den fortsatta utbyggnaden och organisationen av landets försvarskrafter anslöt sig föredragande departementschefen till den uppfattningen, att den utökning av försvarsmaktens vapenutrustning, mekaniska stridsmedel och tekniska materiel i övrigt, som redan ägt rum och som komme att ytterligare fortgå, även följdriktigt borde leda till att teknikens män bereddes ökat utrymme och inflytande inom försvarsorganisationen. Detta ägde för övrigt, enligt vad departementschefen vidare framhöll, sin giltighet icke endast i vad rörde själva krigsmaterielen utan även i fråga om den militära byggnadsförvaltningen m. m. Departementschefen ansåg sig emellertid icke kunna taga slutlig ställning till de föreliggande förslagen rörande utnyttjandet av ingenjörpersonalen inom försvarsväsendet utan förutsatte, att hithörande frågor skulle göras till föremål för ytterligare utredning, särskilt som dessa frågor borde ses i sammanhang med den militära förvaltningsorganisationen över huvud taget. Det syntes icke uteslutet, att även inom andra områden än tygmaterieltjänsten ingenjörer borde fast anställas vid försvarsväsendet. Departementschefen förklarade det vara hans avsikt att, sedan 1941 års militära förvaltningsutredning framlagt sitt betänkande, upptaga frågan om en hela försvarsväsendet omspännande undersökning rörande utnyttjandet inom den militära organisationen av ingenjörtekniskt utbildad personal. De av försvarsutredningen föreslagna åtgärderna i övrigt för rationalisering av tygtjänsten ansåg sig departementschefen kunna i princip godtaga. Emellertid borde resultatet av den förut berörda utredningen avvaktas, innan truppförbandens tygofficerare och tygunderofficerare överfördes till fälttygkårens stat. Icke heller militärbefälsstabernas tygofficerare borde ännu placeras på staten för denna kår utan borde uppföras å personalförteckningarna för vederbörliga staber.

Vad departementschefen sålunda föreslagit godkändes av 1942 års riksdag.

I överensstämmelse med vad sålunda anförts rörande behovet av ytterligare utredning och sedan 1941 års förvaltningsutredning framlagt sitt betänkande, bemyndigade Kungl. Maj:t den 5 juni 1942 chefen för försvarsdepartementet att utse högst sex sakkunniga med uppgift att inom departementet biträda med utredning rörande utnyttjandet av ingenjörtekniskt utbildad personal inom försvarsväsendet samt därmed sammanhängande frågor.

Med stöd av detta bemyndigande tillkallade departementschefen den 30 juni 1942 dåvarande ordföranden i statens ammunitionsnämnd direktören *P. E. S. Gunnesson*, numera flygdirektören av 1. graden *N. O. Dahlin*, numera översten i armén *E. G. T. Gillner*, numera generaldirektören *H. K. A. Sterky*, numera marindirektören av 1. graden *B. T. Swenzén* och numera generaldirektören *S. A. E. Odeen* att såsom sakkunniga inom försvarsdepartementet biträda med ifrågakvarande utredning.

De sakkunniga, vilka antagit benämningen *försvarsväsendets ingenjörutredning*, ha den 6 oktober 1944 avgivit betänkande (SOU 1944: 44), för vars huvudpunkter en kortfattad redogörelse här lämnas.

Ingenjörutredningen har i sitt betänkande beträffande de tekniska problemen vid marinen och flygvapnet begränsat sig till ett uttalande, att då inom de tre försvarsgrenarna i stort sett samma tekniska arbetsuppgifter föreläge det vore lämpligt att inom försvarets olika grenar härför erforderlig personal kunde erhålla i huvudsak likartad ställning och organisation. I avvaktan på ytterligare direktiv har emellertid utredningen icke slutfört undersökningarna rörande möjligheterna härför. Vidkommande kustartilleriet har utredningen dock velat framhålla, att det vore synnerligen angeläget, att detta vapenslags tekniska problem upptoges till detaljstudium snarast möjligt.

Utredningen har sålunda endast ägnat de tekniska problemen vid armén ett mera ingående studium. Även för denna försvarsgrens vidkommande har emellertid en begränsning gjorts, i det att med framläggande av förslag avseende byggnadstjänsten, vilket spörsmål för närvarande i samband med andra byggnadsproblem inom försvarsorganisationen vore under särskild utredning, ansetts böra anstå i avvaktan på ytterligare direktiv. Huvudpunkterna av utredningens förslag rörande armén samt därmed sammanhängande organisationsfrågor framgå av det följande.

Utredningens förslag innebär dels skapande av ett nytt truppslag inom armén för handhavandet huvudsakligen av materielreparationstjänsten samt av härför erforderlig utbildning, dels ock en omorganisation av arméinspektionen, av militärbefäls- och truppförbandsstaber, av vissa utbildningsanstalter samt av arméförvaltningen, dels slutligen inrättande av en särskild personalkår, i vilken skulle ingå huvuddelen av såväl det för förenämnda nya truppslag erforderliga fast anställda befälet som ock den för stabstjänst, förvaltning och utbildning vid övriga truppslag erforderliga ingenjörpersonalen.

Det föreslagna nya truppslaget, som av utredningen benämnts ingenjörtrupperna — de nuvarande ingenjörtrupperna skulle i fortsättningen benämnas pionjärtrupperna — skulle uppbyggas på de nuvarande tygtrupperna samt i princip organiseras på samma sätt som arméns övriga truppslag. Dess personal skulle sålunda erhålla rent militär ställning och benämnas ingenjörofficerare, ingenjörunderofficerare, ingenjörunderbefäl och ingenjörsoldater. Truppslaget skulle övertaga icke endast den materielreparationstjänst, som för närvarande åvilar tygtrupperna, utan jämväl verksamheten vid de nuvarande tygstationerna och tygverkstäderna.

Förslaget rörande omorganisation av arméinspektionen (jfr s. 37) skulle ha till syfte att skapa en mera rationell organisation för underhållstjänstens ledning.

En motsvarande rationalisering av underhållstjänsten inom militärbefäls- och truppförbandsstaber har avsetts skola ske genom att handläggningen av alla förvaltningsärenden skulle övertagas av en kvartermästare.

De utbildningsanstalter, som närmast beröras av utredningens förslag, äro tyg- och intendenturförvaltningsskolorna, vilka föreslagits skola sammanslås till en för hela försvaret gemensam »förvaltningsskola».

I fråga om arméförvaltningen har ifrågasatts en överföring av vissa arbetsuppgifter från intendenturavdelningen till tygavdelningen samt skapandet av en särskild förrådsbyrå för ledningen av förrådstjänsten, vilken förutsatts skola i ökad utsträckning centraliseras. Verkstadsdriften skulle som redan anförts praktiskt taget helt övertagas av de förenämnda ingenjörtrupperna, varigenom särskild verkstadsbyrå inom tygavdelningen sannolikt skulle bliva helt överflödig. Eventuellt skulle för vissa särskilda uppgifter en reducerad verkstadsbyrå kvarstå, vilken dock skulle vara gemensam för arméförvaltningens båda avdelningar. Till sistberörda fråga har utredningen icke tagit slutgiltig ståndpunkt.

Vidkommande slutligen den föreslagna »fältingenjörkåren» skulle som per-

sonalkårchef för denna placeras chefen för den förenämnda ingenjöravdelningen i underhållsinspektionen. I samband härmed skulle den nuvarande fälttygkåren och tygstaten upplösas och delvis uppgå i förenämnda personalkår.

En av utredningens ledamöter, översten *Gillner*, har anmält reservation rörande förslaget huvudpunkter och därvid anfört bland annat, att tiden icke kunde anses mogen eller i övrigt lämplig att taga upp de helt nyligen fastslagna principerna för förvaltningsmyndigheternas organisation, uppgifter m. m. till omprövning. Enligt reservantens mening borde de frågor, som förelagts ingenjörutredningen, i huvudsak lösas på grundval av 1942 års försvarsbeslut och 1943 års förvaltningsbeslut med vederbörlig hänsyn tagen till de åtgärder, vilka med stöd av erfarenheterna från beredskapstiden redan genomförts eller hölle på att genomföras på hithörande områden inom försvaret.

Ytterligare en av utredningens ledamöter, flygdirektören *Dahlin*, har anfört reservation rörande vissa detaljer i utredningens förslag.

Dessa reservationer komma i det följande att närmare beröras.

Utlåtanden över ingenjörutredningens förslag.

Över försvarsväsendets ingenjörutrednings förslag ha yttranden inhämtats från ett stort antal myndigheter, sakkunnigutredningar och sammanslutningar. I förevarande sammanhang lämnas en kortfattad översikt över de väsentligare synpunkter på förslaget i dess helhet — såvitt avser armén — som framkommit i yttrandena.

Överbefälhavaren har på grund av i yttrandet närmare angivna skäl förklarat sig icke kunna tillstyrka huvudgrunderna i ingenjörutredningens förslag rörande reparationsorganisationens omfattning, underhållstjänstens organisation och ledning samt ingenjörpersonalens infogande i organisationen. Enligt överbefälhavarens mening hade utredningen icke tillräckligt vägt de fördelar, som ansetts kunna vinnas med föreslagna ändringar, mot de nackdelar, som ur andra synpunkter skulle uppstå, därest förslagen genomfördes. Överbefälhavaren har emellertid samtidigt framhållit, att de sista årens beredskap till fullo visat nödvändigheten av att snarast möjligt åtgärder vidtoges för att effektivisera den tekniska tjänsten vid armén. Härvid har överbefälhavaren helt anslutit sig till ett av chefen för armén i denna fråga framlagt förslag, för vilket närmare redogörelse i ett senare sammanhang kommer att lämnas.

Icke heller *arméchefen* har ansett sig kunna biträda ingenjörutredningens förslag. Arméchefen har framhållit, att en ytterligare rationalisering av tygmaterieltjänsten utöver den, som kom till stånd genom 1942 års försvarsbeslut, tvevelsutän vore av nöden. En sådan rationalisering syntes emellertid kunna åstadkommas genom betydligt enklare åtgärder än de av ingenjörutredningen förordade. I huvudsak borde detta mål kunna nås på de vägar, som redan av försvarsutredningen anvisats, ehuru det förslag, som av denna framlades, icke ansetts tillräckligt genomarbetat för att kunna läggas till grund för en slutlig lösning. Arméchefen har härvid med skärpa framhållit, att frågan om ingenjörpersonalens ställning inom arméorganisationen vore en angelägenhet av sådan vikt, att avgörandet av densamma icke borde ytterligare uppskjutas. Något sådant vore enligt arméchefens förmenande icke heller erforderligt. Den oklarhet, som vid tidpunkten för försvarspropositio-

nens framläggande år 1942 ännu varit rådande beträffande här berörd personals ställning m. m., syntes nu i huvudsak vara skingrad. Trots att ingenjörutredningens förslag i stort icke kunnat godtagas, kunde dock utredningen anses ha lämnat sådana hållpunkter för bedömandet av berörda spörsmål, att dessa tillsammans med erfarenheterna från beredskapsåren kunde läggas till grund för en slutgiltig lösning av ärendet. Arméchefen har därefter, som redan framhållits, med utgångspunkt härifrån framlagt förslag till frågans lösning.

Arméförvaltningen har som en sammanfattande slutsats av den företagna granskningen av ingenjörutredningens förslag anfört, att detta av såväl militära som tekniska och ekonomiska skäl icke borde läggas till grund för en omorganisation inom armén och arméförvaltningen. De organisatoriska förändringar, som kunde behöva vidtagas, borde äga rum på den bestående organisationens grund. Även arméförvaltningen har framlagt ett närmare utformat förslag till lösning av den förevarande frågan. För detta förslag kommer redogörelse likaledes att lämnas i ett senare sammanhang.

Försvarets civilförvaltning har framhållit behovet vid armén av en fast organisation av specialutbildad teknisk personal. Civilförvaltningen har emellertid av skäl, som i yttrandet närmare klarlagts, ansett det kunna ifrågasättas, huruvida det försvarsorganisatoriskt sett vore möjligt att lösa de av ingenjörutredningen behandlade spörsmålen vid armén på sätt utredningen föreslagit. Den ingenjörpersonal, som erfordrades inom armén, borde enligt civilförvaltningens förmenande kunna infogas i organisationen genom ett fullföljande av den redan vidtagna anordningen med anställande av s. k. arméingenjörer vid sidan av fälttygkårens och tygstatens personal.

Försvarets sjukvårdsförvaltning har ifrågasatt, huruvida tidpunkten redan nu vore lämplig för så radikala omändringar i förvaltnings- och underhållstjänstens ledning och organisation, som av ingenjörutredningen föreslagits.

Krigsmaterielverket har likaledes, med framhållande av de genomgripande omläggningar inom den nyligen fastställda militära lednings- och förvaltningsorganisationen, som ingenjörutredningens förslag innebure, ansett sig böra ifrågasätta, huruvida icke den utvidgning av arméns tekniska tjänst, vartill utredningen syftade, borde komma till stånd i olika etapper för att undvika alltför stora rubbningar under övergångsåren. Härvid syntes det verket som om det mera begränsade förslag, som ledamoten Gillner i särskilt yttrande framlagt, kunde tagas till utgångspunkt. Det framstode dock som önskvärt, att en särskild personalkår för av förslaget berörd personal med ordnade utbildnings-, befordrings- och avlöningsförhållanden organiserades så snart som möjligt.

Försvarets fabriksstyrelse har efter en ingående kritik av huvudpunkterna i ingenjörutredningens förslag i sitt yttrande förutsatt, att de av utredningen framlagda organisationsförslagen gjordes till föremål för en överarbetning. Styrelsen har funnit det angeläget, att en sådan överarbetning komme till stånd snarast möjligt.

Även *statens arbetsmarknadskommission* har funnit det angeläget, att åtgärder snarast vidtoges för att ytterligare förbättra materieltjänsten vid armén. Emellertid vore kommissionen icke övertygad om att det icke därvid i större utsträckning än vad ingenjörutredningen föreslagit vore möjligt att bygga på redan befintlig och under beredskapstiden utbyggd organisation.

Statskontoret har efter en kritisk granskning av ingenjörutredningens förslag i stort kommit till den uppfattningen att frågan om den tekniska tjänstens ordnande inom försvaret borde göras till föremål för ny utredning sedan läget efter försvarsberedskapens upphörande kunde bättre och under lugnare förhållanden överblickas. Till dess vore man enligt statskontorets mening nödsakad att liksom hittills lita till provisoriska åtgärder.

Riksräkenskapsverket har vid sin granskning av ingenjörutredningens förslag ansett sig kunna i huvudsak ansluta sig till de av ledamoten Gillner angivna riktlinjerna men har framhållit, att frågan borde göras till föremål för ny utredning. Att ingenjörutredningens förslag i dess nuvarande skick lades till grund för en proposition i ärendet har riksräkenskapsverket ansett utslutet.

Ikke heller *statens organisationsnämnd* har ansett, att ingenjörutredningens förslag i föreliggande skick kunde läggas till grund för proposition i ämnet. *Statens industrikommission* har däremot ikke funnit något att andraga i anledning av vad ingenjörutredningen föreslagit.

Ehuru styrelsen för *tekniska högskolan i Stockholm* ansett sig böra rikta allvarlig kritik mot flera av huvudpunkterna i ingenjörutredningens förslag, har dock framhållits angelägenheten av att åtgärder snarast vidtoges för lösandet av ingenjörproblemet inom försvarsorganisationen. Lösningen av denna fråga borde ikke nödigtvis uppskjutas genom ytterligare utredningar.

Arméns officersutbildningskommitté har i likhet med flertalet remissmyndigheter funnit ingenjörutredningens förslag behäftat med sådana brister, att detsamma ikke i förevarande skick kunde läggas till grund för en slutlig lösning av den aktuella frågan. I huvudsak samma uppfattning har uttalats av *svenska officersförbundet*, *centralstyrelsen för svenska reservofficersförbunden*, *försvarsväsendets civilmilitära ingenjörers förbund* samt *arméförvaltningens ingenjörsförening*. Centralstyrelsen för reservofficersförbunden och arméförvaltningens ingenjörsförening ha understrukt vikten av att frågan bringades till en snar lösning. Försvarsväsendets civilmilitära ingenjörers förbund har i huvudsak anslutit sig till ledamoten Gillners förslag.

Svenska teknologföreningen har i sitt yttrande på flera väsentliga punkter riktat kritik mot ingenjörutredningens förslag. Föreningen är emellertid av den uppfattningen att en »arméingenjörskår» borde organiseras med kompetens motsvarande den som kräves för marin- och flygingenjörer. Den borde utan dröjsmål uppsättas. *Statsverkens ingenjörsförbund* har framlagt förslag efter samma huvudlinjer.

Sveriges industriförbund har uttalat sin fulla anslutning till huvudpunkterna i ingenjörutredningens förslag såvitt dessa beröra industriens intressen och har från denna utgångspunkt endast funnit smärre justeringar påkallade.

Departementspromemorian.

I anledning av försvarsväsendets ingenjörutrednings förslag och yttrandena däröver har inom försvarsdepartementet upprättats en *promemoria med förslag till vissa provisoriska åtgärder på förevarande område*.

I promemorian har till en början erinrats om den kritik, som i såväl remissyttrandena som särskilda reservationer till ingenjörutredningens betänkande riktats mot dess förslag i stort. Enligt i promemorian uttalad mening syntes den sålunda uttalade kritiken i väsentliga punkter vara befogad, varför det ikke vore möjligt att på utredningens betänkande nu grunda ett förslag till slutliga åtgärder på ifrågavarande område. Möjligen kunde det arbete, som av utredningen nedlagts på lösningen av hithörande spørsmål, bliva av värde vid det förestående organisationsarbetet inom försvaret, varför dess betänkande jämte däröver avgivna yttranden borde överlämnas till 1945 års försvarskommitté för övervägande i samband med fullföljandet av dess utredningsuppdrag.

Emellertid har i promemorian samtidigt anförts, att det ikke vore till-

rådligt att uppskjuta alla åtgärder på detta område intill dess frågan kunde allsidigt bedömas i samband med försvarsorganisationens utformning i övrigt. Armén hade i likhet med de båda övriga försvarsgrenarna blivit i hög grad materielbetonad, och dess materielstock representerade ett avsevärt värde. Garantier för en ur ekonomisk synpunkt tillfredsställande vård m. m. av denna syntes icke föreligga med mindre anställningsförhållandena för ingenjörpersonalen bleve sådana, att liksom vid marinen och flygvapnet fullt kompetenta ingenjörer vore villiga att taga anställning jämväl vid förstnämnda försvarsgren. Vissa provisoriska åtgärder härför syntes så snart ske kunde böra vidtagas, vid vilkas genomförande borde eftersträvas att tillvarataga sådana synpunkter, som vid den hittills utförda utredningen rörande ingenjörorganisationen befunnits bärkraftiga. I närvarande stund borde främst eftersträvas att ernå en fastare organisation för den materieltekniskt inriktade personalen inom armén och arméförvaltningen. De förslag i sådan riktning, som av chefen för armén och arméförvaltningen framlagts, syntes därvid kunna i sina huvuddrag läggas till grund i vad avsåge armén. Sistberörda förslag ha närmare granskats i senare avsnitt av promemorian.

I promemorian ha därefter till behandling upptagits vissa förslag av större räckvidd och av principiell betydelse, vilka framförts av ingenjörutredningen. I fråga om den föreslagna mycket betydande utökningen av de nuvarande tygtrupperna har härvid följande anförts.

Ingenjörutredningen bygger till väsentlig del sitt förslag rörande utökningen av tygtrupperna på beräkningar rörande krigsorganisationens behov av reparationspersonal. Såsom av ett flertal remissyttranden framgår — rörande vilka utlåtanden hänvisning torde få göras till handlingarna — äro emellertid utredningens beräkningar härutinnan icke av den art, att de kunna läggas till grund för så genomgripande ändringar, som av utredningen förutsatts. Dylika beräkningar måste nödvändigtvis grundas på en avvägning mellan det reparationsbehov, som kan tillgodoses vid fasta verkstäder i hemorten, och det behov, som måste fyllas genom fältmässigt organiserade reparationsförband. I avsikt att belysa ifrågavarande problem har arméchefen nyligen anordnat vissa underhållsövningar. Resultaten härav synas jämväl böra avvaktas, innan någon ändring beträffande krigsorganisationen i berört hänseende sker. Med hänsyn härtill torde icke böra nu räknas med en utökning av reparationsförbanden. Såväl arméchefen som arméförvaltningen ha vidare — såsom av handlingarna i ärendet framgår — uttalat den uppfattningen, att det nuvarande systemet för rekrytering av värnpliktiga till tygtrupperna fungerat i huvudsak tillfredsställande och därför — om än med mindre justeringar — alltjämt borde bibehållas, varför heller icke på denna grund anledning finnes att nu förutsätta någon väsentlig utökning av tygtruppernas fredskader. Dessa problem torde få bedömas av 1945 års försvarskommitté och upptagas därför icke här till närmare skärskådande.

Arméchefen har emellertid i sitt yttrande framhållit, att det icke vore utslutet, att de förenämnda underhållsövningarna kunde komma att ställa krav på vissa jämkningar i fråga om reparationsorganens sammansättning och omfattning. Då emellertid ifrågasatta ändringar icke kunna tänkas bliva av den storleksordning, att de behöva beaktas i förevarande sammanhang, komma därmed sammanhängande frågor icke här att vidare beröras; de torde ävenledes böra tagas upp till prövning av 1945 års försvarskommitté. Detsamma gäller de av ingenjörutredningen berörda spörsmålen om vissa överflyttningar av

arbetsuppgifter mellan å ena sidan pansar-, signal- och trängtrupperna och å andra sidan tygtrupperna (»ingenjörtrupperna»).

icke heller inom arméledningen borde enligt i promemorian uttalad mening några mera genomgripande förändringar i nuvarande läge vidtagas. Endast sådana jämkningar syntes böra ske, som vore direkt erforderliga för att underlätta ingenjörpersonalens infogande i armé- och förvaltningsorganisationen. Härutinnan torde få hänvisas till vad i promemorian i annat sammanhang anförts i denna fråga (jfr s. 37 i det följande).

Slutligen har i förevarande sammanhang i promemorian upptagits till prövning ingenjörutredningens förslag att skapa en helt ny officers- och underofficerskategori, »ingenjörofficerare» och »ingenjörunderofficerare» med omfattande såväl teknisk som militär utbildning. Icke heller detta förslag kunde, enligt vad i departementspromemorian anföres, läggas till grund för de provisoriska åtgärder, som här avsåges. I promemorian har därför räknats med att tekniskt orienterade officerare alltjämt skulle bibehållas inom förvaltningen och att vid sidan av dessa — liksom under de senaste åren skett — skulle ställas tekniska specialister, ingenjörer, för handläggning av ärenden av rent teknisk natur. Såväl behovet av sådan ingenjörpersonal som denna personals uppgifter och ställning inom organisationen ha i ett senare avsnitt av promemorian närmare klarlagts (jfr s. 19 ff.). En utgångspunkt för promemorieförslaget har härvid varit, att sådana åtgärder icke borde vidtagas, som kunde föregripa den mera allsidiga prövningen i förutberörda vidare sammanhang.

Sammanfattningsvis innebär promemorians förslag följande.

Arméns och arméförvaltningens nuvarande ingenjörpersonal föreslås uppdelad på tvenne olika kategorier, nämligen arméingenjörer — med civilmilitär ställning — samt civila ingenjörer.

Arméingenjörerna skulle i huvudsak tjänstgöra vid arméns staber och truppförband. Ett mindre antal har dock avsetts skola placeras inom arméförvaltningens tygvadning, nämligen sådana för vilka en växeltjänstgöring mellan truppförband, staber och förvaltning vore lämplig.

De civila ingenjörerna skulle huvudsakligast tjänstgöra inom arméförvaltningen samt vid de under dennas ledning stående tygverkstäderna.

Vid prövningen rörande vilka av ifrågavarande ingenjörbefattningar, som borde upptagas i fastare löneställning, ha endast sådana befattningar ansetts böra ifrågakomma, som med säkerhet kunde förväntas bliva för framtiden erforderliga. Vad beträffar löneställningen för dessa ingenjörer har i promemorian föreslagits, att samtliga, som icke redan vore avlönade på ordinarie stat, skulle tills vidare erhålla extra ordinarie ställning. En sammanställning av de i promemorian sålunda upptagna ingenjörbefattningarna jämte för dem föreslagna löner återfinnes i tablåer, vilka torde få såsom *bilagor A och B* fogas vid detta protokoll.

I promemorian har förutsatts, att arméingenjörerna skulle sammanföras till en gemensam personalkår, arméingenjörkåren, vars chef i personalärenden borde vara föredragande direkt inför chefen för armén. Med genomförandet av denna organisation borde dock anstå intill dess förevarande fråga i ett större sammanhang kunde tagas upp till slutgiltig prövning.

För att underlätta ett smidigt infogande av de föreslagna ingenjörerna i armé- och förvaltningsorganisationen har i promemorian föreslagits vissa smärre justeringar i denna organisation.

De ingenjörer, som enligt promemorians förslag skulle tjänstgöra inom arméinspektionens underhållssektion, borde sålunda sammanföras till en särskild arméingenjöravdelning. Övriga ingenjörer inom arméinspektionen borde bibehållas på de avdelningar, där de för närvarande äro placerade, nämligen vid pansar-, luftvärns- och signalavdelningarna.

Den nuvarande materielvårdssektionen inom arméförvaltningens tygavdelnings kontrollbyrå har föreslagits skola utbrytas och bilda en särskild byrå, materielvårdsbyrå.

Materielvårdsbyrån borde i samband med en slutlig reglering av hithörande frågor i personalunion förenas med arméingenjöravdelningen inom arméinspektionen. Som gemensam chef har avsetts en arméöveringenjör, vilken samtidigt borde vara chef för den blivande arméingenjörkåren. Med realiserandet av denna personalunion har dock ansetts böra anstå till i samband med en slutlig reglering av hithörande frågor.

Till detaljerna i förslaget återkommer jag i det följande.

Utlåtanden över departementspromemorians förslag.

Över departementspromemorian ha yttranden inforrats av följande myndigheter m. fl., nämligen överbefälhavaren efter hörande av chefen för armén, arméförvaltningen, försvarets civilförvaltning, krigsmaterielverket, statskontoret, allmänna lönenämnden och försvarsväsendets lönenämnd gemensamt, statens organisationsnämnd, försvarets forskningsanstalt, försvarets sakan- slagsutredning och försvarets tjänsteförteckningssakkunniga. Vidare ha civilmilitära tjänstemannaförbundet, försvarsväsendets civilmilitära ingenjörers förbund, försvarets civila tjänstemannaförbund, försvarsverkens civila personals förbund, svenska teknologföreningen, statsverkens ingenjörförbund, arméförvaltningens ingenjörförening, tjänstemännens centralorganisation och Sveriges arbetsledareförbund beretts tillfälle att yttra sig över betänkandet.

Här lämnas en översikt av de principiella erinringar och synpunkter i stort, som framkommit i dessa yttranden.

Överbefälhavaren har ansett det synnerligen önskvärt, att bestämmelser för arméns ingenjörpersonal och dess ställning snarast utfärdades. I avvakten på resultatet av 1945 års försvarskommittés utredning borde — i överensstämmelse med vad som föreslagits i departementspromemorian — tills vidare endast provisoriska bestämmelser fastställas. Överbefälhavaren har i stort lämnat sin anslutning till promemorieförslaget, dock under förutsättning att den ändrades i överensstämmelse med vissa av chefen för armén i särskilt yttrande framförda detaljerinringar.

Arméchefen har understrukit sin tidigare uttalade åsikt, att en lösning av arméingenjörfrågan icke kunde ytterligare uppskjutas, och i huvudsak avslutit sig till de riktlinjer i stort, som uppdragits i promemorian.

Arméförvaltningen, som endast ansett sig böra beröra sådana frågor, som hänförde sig till de i promemorian föreslagna provisoriska åtgärderna, har framhållit att, ehuru den slutliga lösningen av hithörande spörsmål åter ställts på framtiden, det dock vore nödvändigt att redan nu vidtaga sådana åtgärder, som vore ägnade att underlätta rekryteringen av för den materieltekniska tjänsten inom lantförsvaret erforderlig kompetent ingenjörpersonal.

Denna hade hittills försvårats av de rådande ovissa framtidsutsikterna och lösa anställningsförhållandena för nämnda personal.

Enligt av *försvarets civilförvaltning* uttalad mening hade det varit önskvärt, att med frågan om vidtagandet av i promemorian ifrågasatta provisoriska åtgärder för arméingenjörfrågans lösning kunnat anstå tills vidare och att spørsmålet i hela dess vidd kunnat upptagas till prövning inom 1945 års försvarskommitté. Med hänsyn till vad i promemorian anförts om angelägenheten av att provisorisk utbyggnad av den ifrågavarande ingenjörorganisationen komme till stånd redan nu, ville emellertid civilförvaltningen i princip biträda förslaget att inrätta ytterligare extra ordinarie ingenjörbefattningar vid armén inom ramen för vad som kunde anses oundgängligen nödvändigt. Civilförvaltningen har emellertid betonat angelägenheten av att sådana åtgärder icke vidtoges, vilka kunde föregripa en blivande mera allsidig prövning av hithörande spørsmål.

Krigsmaterielverket har ansett, att intet vore att i princip invända mot att en något fastare organisatorisk grundval än för närvarande redan nu tillskapades för arméns ingenjörpersonal. Ämbetsverket kunde ej heller finna, att de föreslagna organisationsåtgärderna kunde föregripa den mera allsidiga prövningen av hithörande spørsmål, som förutsattes skola verkställas av 1945 års försvarskommitté. Det syntes emellertid verket i viss mån tveksamt, huruvida genomförandet av sådana provisoriska åtgärder, som med nödvändighet bleve en följd därav att den mera allsidiga prövningen icke måtte föregripas, verkligen komme att få den åsyftade effekten, att fullt kompetenta ingenjörer bleve villiga att taga anställning jämväl vid armén. Vad som enligt verkets mening krävdes för detta syfte vore en rationellt ordnad utbildningsgång i förening med en klok löneavvägning, förutsebara beföringsmöjligheter och tryggade anställningsförhållanden. Ämbetsverket ansåge dessa krav knappast i någon högre utsträckning vara tillgodosedda i den föreliggande promemorian.

Statskontoret har icke funnit anledning till erinran mot promemorieförslaget.

I gemensamt yttrande ha *allmänna lönenämnden* och *försvarsväsendets lönenämnd*, vilka ansett sig endast böra ingå på de i promemorian berörda avlöningsfrågorna, velat erinra, att frågan om löneställningen för statlig personal med teknisk utbildning för närvarande vore under utredning såväl inom försvarets tjänsteförteckningssakkunniga som — beträffande rekryteringspersonalen — inom 1944 års personalutredning. Det syntes lönenämnderna önskvärt, att resultatet av berörda utredningar avvaktades, innan den organisation, som vore avsedd att utgöra kärnan i en eventuell framtida arméingenjörkår, ytterligare utbyggdes och befattningar inrättades i förut icke utnyttjade lönegrader.

Statens organisationsnämnd har i sitt yttrande konstaterat, att anställningsförhållandena för arméns ingenjörpersonal otvivelaktigt vore sådana, att åtgärder i form av skapandet av lämpliga anställningsvillkor borde vidtagas för att inom armén bibehålla de kvalificerade ingenjörer, som erfordrades för freds-

behovet. De i promemorian framlagda förslagen vore emellertid ur denna synpunkt icke tillfredsställande. Förslaget innebure visserligen en del förbättringar i löneställningen. Dessa vore dock icke av den omfattningen, att de gäve säkerhet för att förstklassig ingenjörpersonal kvarstannade. I sitt yttrande har nämnden senare konstaterat, att frågan om ingenjörorganisationen inom försvaret, som vore ett problem av stor betydelse och räckvidd, vilket krävde ingående bedömande, icke kunde lösas utan samband med den militära organisationen i övrigt. Dessutom hade såväl i 1941 års försvarsutredning och 1942 års försvarsproposition som i direktiven för försvarsväsendets ingenjörutredning framhållits, att frågan borde lösas inom försvaret i dess helhet och icke inom en försvarsgren för sig. Nämnden, som delade denna uppfattning, ville för egen del framhålla angelägenheten av att i avbidan på en omprövning av dessa svårbedömbara spörsmål inga åtgärder vidtoges, som kunde förrycka eller försvåra en allsidig utredning i ärendet. Även en provisorisk organisation enligt promemorians förslag kunde komma att påverka en sådan utredning.

Försvarets sakenslagsutredning har funnit det tveksamt, om tidpunkten nu vore inne att taga frågan om anställningsförhållandena m. m. för arméns ingenjörpersonal under omprövning. Häremot talade — förutom det förhållandet att frågan om löneställningen för teknisk personal för närvarande vore föremål för undersökning av två statliga utredningar, nämligen 1944 års personalutredning och försvarets tjänsteförteckningssakkunniga — framför allt den omständigheten, att försvarsorganisationen vore föremål för en allmän översyn av 1945 års försvarskommitté.

De i departementspromemorian uppdragna riktlinjerna för ingenjörpersonalens infogande i arméorganisationen kunde enligt *försvarets tjänsteförteckningssakkunniga* betecknas som ett försök att skapa en något fastare grundval för den ingenjörtekniskt utbildade personalen vid armén och inom arméförvaltningen än för närvarande. Förslaget vore i detta hänseende närmast att betrakta som ett provisorium, vars genomförande knappast kunde befaras föregripa en blivande förutsättningslös och allsidig utredning i ämnet. Ur organisatoriska synpunkter funnes enligt de sakkunnigas mening fördensskull inga mera vägande erinringar att framställa mot de i promemorian ifrågasatta åtgärderna. De sakkunniga ha med hänsyn till pågående utredningar ansett det önskvärt att med en omprövning av löneställningen kunnat anstå i avbidan på resultatet av pågående undersökningar. Det oaktat ha de sakkunniga icke velat ställa sig avvisande till förslaget. Den av de sakkunniga verkställda granskningen hade nämligen kvarlämnat det intrycket, att de ifrågasatta löneställningarna allmänt sett knappast torde vara ägnade att föregripa en kommande omprövning av tjänsteförteckningarna för försvarets civilmilitära och civila personalgrupper, särskilt om de föreslagna beställningarna, som avsikten syntes vara, icke skulle bindas vid vissa bestämda befattningar.

Under förutsättning att vissa i yttrandet närmare preciserade önskemål rörande förbättrade anställningsvillkor för den ifrågavarande ingenjörperso-

nalen bleve tillgodosedda, har *svenska teknologföreningen* tillstyrkt de i promemorian föreslagna åtgärderna.

Under motsvarande förutsättning har även *försvarets civilmilitära ingenjörers förbund* såsom en provisorisk lösning accepterat promemorians förslag om anställande av civilmilitära arméingenjörer.

Tjänstemännens centralorganisation har funnit promemorians förslag i huvudsak lämpliga.

Sveriges arbetsledareförbund har icke funnit anledning till erinran emot promemorians förslag.

***Vidtagna åtgärder för att tillförsäkra armén
och arméförvaltningen ingenjörtekniskt ut-
bildad personal.***

För att tillgodose arméns och arméförvaltningens behov av ingenjörtekniskt utbildad personal ha vissa provisoriska åtgärder redan tidigare vidtagits. I enlighet med av Kungl. Maj:t för riksdagen framlagt förslag (propositionen 1943: 235) inrättades sålunda från och med budgetåret 1943/44 ett antal extra ordinarie befattningar för signal-, luftvärns- och motoringenjörer, avsedda för arméförvaltningens tygdepartement (tygavdelning), arméinspektionen, militärbefälsstaberna och truppförbanden. Av dessa och senare inrättade motsvarande befattningar äro 14 hänförda till lönegrad MEO 26, 25 till lönegrad MEO 24, 20 till lönegrad MEO 21 och 9 till lönegrad MEO 18. Härigenom har inom armén — såsom föredragande departementschefen vid anmälan av propositionen anförde — erhållits en stomme av fastare anställd ingenjörpersonal, på grundval av vilken efter slutförande av då pågående utredningar den slutliga ingenjörorganisationen kunde utformas. Senare har dessutom Kungl. Maj:t den 4 mars 1944 och den 15 juni 1945 medgivit inrättandet av ett antal extra ordinarie och extra ingenjörbefattningar vid arméförvaltningens tygavdelning med avlöning från s. k. sakanslag, varjämte bemyndigande lämnats att medelst kontrakt anställa ytterligare erforderliga ingenjörer. Tidigare hade genom Kungl. Maj:ts beslut den 16 januari 1942 militärområdesbefälhavarna bemyndigats att vid truppförbanden kontraktsanställa ett 40-tal motoringenjörer.

Såsom i det föregående närmare berörts har till följd av den omfattande nyanskaffning av materiel, som ägt rum inom försvarsväsendet, ett stort behov av ingenjörtekniskt skolad personal uppstått inom den militära organisationen. Inom de två särskilt materielbetonade försvarsgrenarna, marinen och flygvapnet, har detta behov tidigt blivit tämligen väl tillgodosett, under det att behovet vid armén först under de senare åren aktualiserats. Först i samband med den revision av försvarsorganisationen, som fullföljdes genom 1941 års försvarsutredning, blevo de härmed sammanhängande problemen närmare belysta. Den korta tid, som stod denna utredning till buds, hade emellertid icke medgivit en tillräckligt allsidig undersökning av den förevärande frågan. Framför allt gällde detta de med arméorganisationen sammanhängande spörsmålen. Föredragande departementschefen fann därför nödvändigt, att frågan om utnyttjandet inom den militära organisationen

*Departements-
chefen.*

av ingenjörtekniskt skolad personal gjordes till föremål för ytterligare utredning, innan förslag i ärendet kunde föreläggas riksdagen.

Den utredning, som till följd härav kom till stånd — försvarsväsendets ingenjörutredning — var från början avsedd att omfatta samtliga tre försvarsgrenar. Genom särskilda direktiv av dåvarande chefen för försvarsdepartementet begränsades utredningen sedermera till att i första hand avse armén. I väntan på denna utredning har ett antal icke-ordinarie ingenjörstjänster inrättats inom armén. Såsom av det förut anförda framgår, har icke heller ingenjörutredningens betänkande ansetts kunna nu läggas till grund för en slutlig lösning, varför det befunnits nödvändigt att utarbeta nytt förslag i ämnet, avseende en provisorisk lösning av frågan i avvaktan på dess slutliga prövning.

I vissa remissyttranden över detta förslag har med hänsyn till den pågående förnyade försvarsutredningen ifrågasatts, huruvida det överhuvudtaget kunde anses lämpligt att lösrycka förevarande spörsmål från dess samband med försvarsfrågan i stort. I samband därmed har erinrats, att utöver 1945 års försvarskommitté även andra utredningar påginge, vilka kunde påverka bedömandet av hithörande frågor.

Det är enligt mitt förmenande tydligt, att inga åtgärder nu böra vidtagas, som kunna föregripa försvarskommitténs arbete. Å andra sidan är det likaledes uppenbart, att anställningsförhållandena för arméns ingenjörpersonal icke äro sådana, att en tillfredsställande rekrytering kan ernås. Det synes därför nödvändigt, att åtgärder nu vidtagas för att förbättra anställningsvillkoren för denna personal. Ett genomförande av de förslag, som i detta hänseende framlagts i promemorian, synes icke lägga hinder i vägen för det utredningsarbete, som från allmänna utgångspunkter pågår på olika områden, exempelvis inom försvarets tjänsteförteckningssakkunniga och inom 1945 års försvarskommitté. Å andra sidan synes det i allmänhet icke heller möjligt att — såsom i ett par av remissyttrandena föreslagits — nu genomföra en ytterligare förbättring av ingenjörpersonalens ställning utöver vad i promemorian förordats. Sistnämnda spörsmål måste i första hand övervägas inom försvarskommittén, till vilken ingenjörutredningens betänkande med därtill hörande yttranden överlämnats jämlikt beslut av Kungl. Maj:t den 18 januari 1946.

Anledning synes icke föreligga att, såsom statens organisationsnämnd anfört, låta med åtgärder på detta område anstå till dess en alla försvarsgrenar omspannande, allsidig utredning på detta område skett. De svävande spörsmål rörande ingenjörorganisationens utformning, som föreligga framför allt på marinens område, beröra icke principerna för organisationen, i samband varmed bör anmärkas, att de förslag som i det följande framläggas nära ansluta sig till motsvarande organisation vid marinen och flygvapnet. I detta sammanhang torde även böra erinras, att Kungl. Maj:t genom beslut den 29 juni 1945 uppdragit åt chefen för marinen att närmare överväga de jämkningar i fråga om ingenjörorganisationen vid den honom underställda försvarsgrenen, som kunna befinnas påkallade.

Till detaljerna i de i departementspromemorian framlagda förslagen återkommer jag i det följande.

2. INGENJÖRPERSONALENS MILITÄRA STÄLLNING.

1941 års försvarsutredning.

1941 års försvarsutredning har förutsatt, att arméns ingenjörer skulle i likhet med motsvarande personal vid de båda andra försvarsgrenarna erhålla civilmilitär ställning.

Försvarsväsendets ingenjörutredning.

Utredningen har ingående diskuterat, huruvida ingenjörpersonalen borde intaga militär eller civilmilitär ställning, och har härvid kommit till det resultatet, att för flertalet rent militär ställning vore nödvändig. Som huvudmotiv har anförts, att civilmilitär personal icke vore att hänföra till krigsmän, vilket särskilt i de fall, då ingenjörer vore placerade som chefer för militära (reparations-)förband, skulle medföra olägenheter.

Reservänten, översten *Gillner*, har helt anslutit sig till försvarsutredningens förslag i denna fråga.

Utlåtanden över ingenjörutredningens förslag.

Arméchefen har med instämmande av *överbefälhavaren* i förevarande fråga i huvudsak anført följande.

De av utredningen påpekade olägenheterna i fråga om den civilmilitära personalens juridiska särställning äro otvivelaktigt så allvarliga, att en ändring i fråga om detta förhållande måste åvägabringas. Den av utredningen föreslagna lösningen att giva ingenjörerna officers ställning skulle emellertid, vilket här skall närmare påvisas, medföra minst lika stora nackdelar. Såsom av ett följande avsnitt kommer att framgå, är det nödvändigt med hänsyn till rekryteringen av ingenjörpersonalen att giva denna väsentligt högre löneförmåner än de, som för närvarande komma officerarna till del. Detta står också i överensstämmelse med utredningens uppfattning. Det synes emellertid högst olyckligt att skapa en i lönehänseende favoriserad officerskategori, även om den gynnsammare löneställningen eljest av många skäl måste anses berättigad. En sådan åtgärd vore ägnad att skapa mycket missnöje bland huvudmassan av officerarna. Civilmilitär status markerar vidare ifrågavarande personalkategoriens ställning som rådgivare åt de militära cheferna i frågor, som kräva specialkunskaper. Denna ställning skulle bliva betydligt svårare att upprätthålla om berörd personal gäves ställning som officerare. Ytterligare må anföras, att ingenjörpersonalens auktoritet på det rent tekniska området med all sannolikhet bleve lättare att upprätthålla, om den civilmilitära särställningen bibehölls. Det må slutligen framhållas, att ett tillerkännande av militär ställning åt ingenjörpersonalen nödvändigtvis måste medföra en motsvarande förändring beträffande de fast anställda läkarnas och veterinärernas ställning, enär även dessa på samma sätt som förutsatts beträffande ingenjörerna skola kunna krigsplaceras som chefer för underhållsförband.

De skäl, som sålunda tala emot förslaget att giva ingenjörerna ställning som officerare, synas mig vara så väsentliga, att en undersökning bör göras, huruvida icke de av utredningen påtalade olägenheterna med att bibehålla civilmilitär ställning kunna på annat sätt elimineras. Då olägenheterna framför allt hänföra sig till den omständigheten att ifrågavarande personalkategori

icke i juridisk mening är att hänföra till krigsmän, synes den enklaste lösningen av frågan härvid vara att ändra strafflagen för krigsmakten i berört hänseende. Därest så sker, bortfaller också den av utredningen påtalade olägenheten med att ingenjörer skola föra befäl över militära förband. Frågan synes böra beaktas i samband med den omarbetning av strafflagen för krigsmakten, som för närvarande pågår.

Ur befälsrättens synpunkt synes olägenhet icke behöva uppstå genom att ingenjörerna hänföras till civilmilitär personal. Denna har samma befälsrätt över underställd personal som den militära, och den i praktiken obetydliga inskränkning, som nu finnes i möjligheten att utöva befäl över civilmilitär personal, kan utan olägenhet borttagas genom föreskrifter i vederbörliga tjänstgöringsreglementen m. m.

På grund av vad sålunda anförts förordar jag, att de ingenjörer, som i annat sammanhang föreslås skola erhålla fast anställning vid armén, tilldelas civilmilitär ställning.

Förhållandet i militärt och juridiskt hänseende mellan de fast anställda ingenjörerna å ena sidan och å andra sidan värnpliktiga ingenjörer med eller utan befälsgrad samt ingenjörer med reservofficers ställning, förutsätter jag skola på ett nöjaktigt sätt komma att bliva reglerat i det nya tjänstereglemente, som är under utarbetande.

Emellertid har arméchefen förutsatt, att inom arméförvaltningen även skulle finnas ett antal civila teknici vid sidan av arméingenjörerna. I fråga om gränsdragningen mellan civil och civilmilitär personal har arméchefen ansett, att följande principer borde uppställas. I huvudsak borde endast sådana ingenjörer inom förvaltningen hänföras till arméingenjörkåren, för vilka en växling mellan förvaltningstjänst och trupp- eller stabstjänst vore möjlig och lämplig. Uppgifterna för vissa av de ingenjörer, som för närvarande funnes inom arméförvaltningens tygvadledning, vore så särpräglade, att någon sådan växling i fråga om tjänstgöringsförhållandena icke kunde komma i fråga. Ifrågavarande befattningar borde därför beklädas med civila befattningshavare. I kåren borde dock inordnas alla sådana ingenjörbefattningar, vilka kunde betraktas som slutposter.

Marinchefen har framhållit, att några direkta olägenheter av att mariningenjörkåren vore civilmilitär i praktiken icke kunnat påvisas. Enär kårens medlemmar i viss utsträckning tjänstgjorde vid stridande förband (fartyg) och hade befäl över militär personal, syntes det emellertid marinchefen oriktigt, att mariningenjörerna icke hänfördes till krigsmän med den ställning detta i straffrättsligt hänseende innebure.

Chefen för flygvapnet och flygförvaltningen ha i gemensamt yttrande anför, att de av ingenjörutredningen yppade farhågorna, att civilmilitär ställning för den tekniska personalen inom försvaret skulle kunna medföra komplikationer i befälsutövnings- och straffrättsligt hänseende, icke kunnat bestyrkas av inom flygvapnet vunna erfarenheter. Vissa skäl talade dock för att den tekniska personalen i strafflagen för krigsmakten hänfördes till krigsmän. Detta borde övervägas vid en revision av ifrågavarande lagstadgande.

Arméförvaltningen har ansett, att ingenjörutredningen oberättigat undervärderat det civilmilitära förmanskapets effektivitet. Ingen anledning funnes antaga, att icke en skicklig ingenjör i civilmilitär ställning skulle beträffande

reparationstjänsten bliva bättre åtlydd av sina mekaniker än en mindre kompetent person med militär ställning. Förvaltningen har vidare påvisat de olägenheter, som skulle följa därav, att en officerskategori skapades med mindre rent militära kunskaper än övriga officerare inom försvaret. Detta skulle medföra behov av särskilda bestämmelser, som reglerade dessa ingenjörers befälskompetens i förhållande till övriga officerare. Beträffande de olägenheter, som skulle följa därav, att den civilmilitära personalen icke vore att hänföra till krigsmän, har även arméförvaltningen pekat på möjligheten av en revision av strafflagsbestämmelserna. Av hela den ingenjörpersonal, som vore erforderlig för tjänsten inom armén, borde emellertid till kategorien arméingenjörer hänföras endast de befattningshavare, vilka innehade vissa nyckelbefattningar. Ambetsverket har förutsatt, att samtliga fast anställda ingenjörer såväl vid arméns truppförband och staber som vid arméförvaltningen skulle tillhöra denna kategori.

Marinförvaltningen har ansett, att det viktigaste i den förevarande frågan vore, att ingenjörerna gäves en sådan ställning, att de ingenjörtekniska kraven tillgodosåges och arbetsförhållandena gäve möjlighet att befordra den tekniska utvecklingen och vidtagandet av de tekniska åtgärder, som gagnade verksamheten. Någon nämnvärd nackdel av mariningenjörernas civilmilitära ställning hade icke försports. Med hänsyn till nämnda ingenjörers ställning i straffrättsligt hänseende ville förvaltningen dock icke motsätta sig att de hänfördes till krigsmän. Detta borde dock icke medföra vare sig att de benämndes officerare eller att deras hävdvunna titlar ändrades.

I likhet med förenämnda remissmyndigheter ha även följande myndigheter m. fl. förklarat, att civilmilitär ställning vore lämpligare för försvarets fast anställda ingenjörer än militär, nämligen *försvarets civilförvaltning, försvarets fabriksstyrelse, statens organisationsnämnd, styrelsen för tekniska högskolan, svenska officersförbundet, försvarsväsendets civilmilitära ingenjörers förbund, svenska teknologföreningen, statsverkens ingenjörsförbund* samt *arméförvaltningens ingenjörsförbund*.

Utredningen angående revision av strafflagen för krigsmakten har i förevarande fråga i huvudsak anfört följande.

Ur straffrättslig synpunkt syntes någon erinran icke vara att göra mot ingenjörutredningens förslag, att den ingenjörpersonal som vore avsedd för tjänstgöring vid staber och förband inom armén hänfördes till krigsmän. Med hänsyn till ifrågavarande personals organisation och uppgifter förefölle det snarast vara sakligt berättigat, att personalen likställdes med den militära personalen och icke gäves den undantagsställning, som den civilmilitära personalen hade enligt gällande lag. Skillnaden mellan krigsmäns och civilmilitärers straffrättsliga ställning borde dock icke överdrivas. De modifikationer, som gällde beträffande civilmilitär personal i fråga om lydnadsplikten, berörde nämligen icke förhållandet mellan civilmilitära förmän och underlydande krigsmän utan avsåge blott förhållandet mellan civilmilitära och deras förmän. Det vore även att märka, att den inskränkning i lydnadsplikten, som funnes stadgad för civilmilitärer, i det att dessa endast vore pliktiga att åtlyda vad förman inom gränsen av sin befälsrätt befallt, enligt gällande tjänstgöringsreglemente endast gällde i fråga om utövandet av den underlydandes ämbete i den mån

detsamma krävde insikt i särskild vetenskap. Emellertid vore det mindre tillfredsställande, om arméns ingenjörpersonal i förevarande hänseende skulle komma att intaga en annan ställning än marinens och flygvapnets motsvarande personal beträffande vars civilmilitära ställning ingenjörutredningen icke syntes ha avsett någon ändring. Strafflagsutredningen har slutligen framhållit, att utredningen utginge ifrån att nya straffrättsliga bestämmelser för krigsmaktens personal så långt som möjligt skulle göras allmängiltiga. Visserligen hade utredningen ännu icke kunnat taga ställning till frågan i vad mån särbestämmelser för viss eller vissa personalgrupper ändock skulle bliva erforderliga. Det syntes ock kunna förutsägas, att dylika särbestämmelser ej skulle finnas påkallade i på långt när samma utsträckning som i gällande lag. Inför utsikten att den straffrättsliga ställningen för all krigsmaktens personal skulle bliva översedd syntes det vara att föredraga, att arméns ifrågavarande ingenjörpersonal tills vidare erhöles samma ställning som motsvarande personal inom övriga försvarsgrenar. De ovan anförda synpunkterna, som talade för att ifrågavarande personal borde erhålla civilmilitär ställning, kunde dock icke anses vara av avgörande betydelse. Därest det av andra än straffrättsliga skäl funnes påkallat, att personalen finge militär ställning och därmed bleve hänförlig under krigsmäns kategori, mötte detta ej hinder ur straffrättslig synpunkt.

Sveriges industriförbund har ensamt bland de remissmyndigheter m. fl., som särskilt uttalat sig i förevarande fråga, förklarat sig dela ingenjörutredningens uppfattning att militär ställning för arméns ingenjörpersonal vore att föredraga framför civilmilitär.

Departementspromemorian.

I departementspromemorian har förutsatts, att arméns ingenjörer i likhet med marinens och flygvapnets ingenjörpersonal tills vidare skulle erhålla ställning som civilmilitär personal och att ifrågavarande ingenjörer skulle benämnas arméingenjörer.

Liksom i arméchefens och arméförvaltningens yttranden har emellertid även i promemorian förutsatts, att vid sidan av de civilmilitära arméingenjörerna skola finnas anställda civila tekniker. Frågan vilka av de inom försvaret fast anställda ingenjörerna, som borde hänföras till ena eller andra kategorien, vore främst en utbildnings- och rekryteringsangelägenhet. Till den förstnämnda kategorien syntes endast böra hänföras de ingenjörer, som för utövandet av sin tjänst behövde speciell militärteknisk utbildning. För vissa av de ingenjörer, vilka erfordrades inom armén och arméförvaltningen, vore sådan utbildning ej behöflig. Att ändock uppställa krav på militär specialutbildning, vilket enligt promemorian vore nödvändigt, om ett info-gande bland arméingenjörerna överhuvudtaget skulle anses befogat, skulle medföra, att rekryteringen försvårades, och kunde därför icke vara lämpligt. Den princip, som arméchefen i förevarande fråga ansett böra tillämpas, enligt vilken inom förvaltningen i huvudsak endast de ingenjörer borde tillhöra kategorien arméingenjörer, för vilka en växling mellan förvaltnings-tjänst och trupp- eller stabstjänst vore möjlig och lämplig, syntes kunna i huvudsak godtagas. I promemorian har dessutom förutsatts, att vissa verkstadschefer, vilka enligt arméchefens och arméförvaltningens förslag borde

vara arméingenjörer, i stället skulle hänföras till kategorien civila tekniker. Dessa frågor ha i promemorian ytterligare berörts i samband med prövningen av behovet av ingenjörer (jfr följande avsnitt).

Utlåtanden över departementspromemorians förslag.

Försvarets civila tjänstemannaförbund har ansett, att alla ingenjörer över 20:e lönegraden inom armén och arméförvaltningen borde tillhöra samma organisation, vilken emellertid borde uppdelas i två grupper, nämligen dels sådana med viss speciell militär utbildning, dels specialingenjörer, för vilka sådan utbildning icke skulle vara erforderlig. Till sistnämnda kategori skulle jämväl verkstadsingenjörerna hänföras. Det synes ha varit förbundets mening, att samtliga ifrågavarande ingenjörer skulle erhålla civilmilitär ställning.

Ett motsvarande förslag har väckts av statsverkens ingenjörsförbund. Förbundet har velat benämna ingenjörer av den förstnämnda kategorien »fältingenjörer», under det att specialingenjörerna föreslagits skola kallas »tygingenjörer».

Den uppdelning av arméns ingenjörer på civilmilitär och civil personal, som föreslagits i departementspromemorian, finner jag mig böra förorda. I fråga om tillämpningen av de i promemorian angivna principerna för personalens uppdelning på ena och andra kategorien kunna dock vissa erinringar framställas. Till dessa återkommer jag senare (s. 36).

Frågan rörande av detta förslag föranledda ändringar i strafflagen för krigsmakten torde komma att anmälas av chefen för justitiedepartementet.

Departements-
chefen.

3. BEHOVET AV INGENJÖRER INOM ARMÉN OCH ARMÉFÖRVALTNINGEN.

1941 års försvarsutredning.

1941 års försvarsutredning beräknade behovet av ingenjörer av olika kategorier på följande sätt.

	Verkstads- ingenjör	Luftvärns- ingenjör	Motor- ingenjör	Signal- ingenjör	Special- ingenjör
Tygdepartementet:					
Arméöveringenjör	1	—	—	—	—
Övriga	2	3	3	4	9
Sju militärbefälsstaber	—	—	7	—	—
I 1 och I 7	—	—	2	—	—
Fyra pansarregementen	—	—	4	—	—
A 6 och A 9	—	—	2	—	—
Sju luftvärnsregementen och -kårer ..	—	7	—	—	—
Signalregementet med tre detacherade kompanier	—	—	—	4	—
Stockholms, Karlsborgs och Bodens tygstationer	3	—	—	1	—
Tygförvaltningsskolan	1	—	—	—	—
Summa	7	10	18	9	9

Försvarsväsendets ingenjörutredning.

Utöver det antal »ingenjööfficerare», som enligt utredningens förslag skulle ingå i de i annat sammanhang berörda ingenjörtrupperna, har utredningen beräknat behovet av ingenjörutbildad personal vid arméns truppförband samt vid militärbefälsstaber, utbildningsanstalter och inom arméledningen på sätt framgår av efterföljande tablå. Vid granskningen av denna torde även beaktas att behovet av ingenjööfficerare inom verkstadsorganisationen icke här redovisats. I det redovisade antalet ha heller icke medräknats vissa av utredningen föreslagna kvartermästare, ehuru även dessa förutsatts skola kunna rekryteras bland ingenjööfficerare.

	Löjtnanter	Kaptener	Majorer	Överste-löjtnanter	Överste (Ob 2)
Truppförbanden (utom ingenjörtrupperna).....	32	11	—	—	—
Militärbefälsstaberna.....	—	6	3	4	—
Arméledningen.....	6	7	—	1	1
Arméförvaltningen.....	—	3	—	—	—
Krigsmaterielverket.....	—	3	—	—	—
Fabriksstyrelsen.....	—	2	—	—	—
Vissa utbildningsanstalter.....	—	4	—	—	—
Arméns motorskola.....	—	2	1	—	—
Försvarets förvaltningsskola.....	—	1	—	—	—
Summa	38	39	4	5	1

Behovet av ingenjörpersonal inom arméförvaltningen säger utredningen sig icke ha kunnat i detalj bestämma. Detta vore icke möjligt att göra, förrän den överföring av arbetsuppgifter verkstälts, vilken bleve en följd av bland annat den av utredningen föreslagna omorganisationen av förvaltningen. Utredningen hade emellertid förutsatt, att behovet i huvudsak skulle tillgodoses genom civiltekniker. Därjämte erfordrades ett icke obetydligt antal befattningshavare med grundliga militärtekniska insikter. Detta behov skulle enligt förslaget kunna tillgodoses bland annat därigenom att befattningarna som byrå- och sektionschefer, ehuru även dessa till sin natur borde vara civila, rekryterades huvudsakligen bland ingenjööfficerare, vilka härvid tänktes skola avgå från aktiv stat men kvarstå över stat i nämnda kår. Därjämte borde ett mindre antal ingenjööfficerare kommenderas till tjänstgöring vid förvaltningen.

Ingenjörutredningen har slutligen förutsatt behov av reservpersonal, varför möjligheter borde finnas för vissa ingenjörer att vinna inträde i fältingenjörkårens reserv.

Reservanten, ledamoten *Gillner*, har ansett, att det för närmare bedömning av den föreslagna arméingenjörkårens omfattning borde uppdragas åt arméchefen respektive arméförvaltningen att inkomma med närmare förslag angående antalet fast anställda ingenjörer, som kunde anses erforderligt och som lämpligen borde ingå i en efter av reservanten förordade principer inrättad arméingenjörkår.

Utlåtanden över ingenjörutredningens förslag.

Arméchefen har i sitt yttrande påpekat, att utredningen visserligen sagt sig ha grundat behovsberäkningarna beträffande personal på de uppgifter av teknisk natur, som föreläge, men att någon närmare granskning av de arbetsuppgifter i stort, som uppräknats i betänkandet, icke gjorts. Det vore följaktligen svårt att draga några bestämda slutsatser rörande behovet av personal samt rörande de speciella kvalifikationer, som i varje särskilt fall krävdes av denna. Arméchefen har därför ansett vara nödvändigt att lämna en mer ingående redogörelse för de olika uppgifter vid truppförband och staber m. m., som krävde speciell teknisk sakkunskap. Arméchefen har härvid förutsatt, att någon ändring i fråga om nuvarande eller under utbyggnad varande verkstadsorganisation icke skulle komma att göras.

Arméchefens förenämnda redogörelse innehåller i huvudsak följande.

För reparationstjänsten skola vid varje truppförband finnas särskilda *anordningar för vårdtjänst*, vid vilka förbandens behov av smärre reparationer skall kunna tillgodoses. I varje garnisonsort, där mer än ett truppförband är förlagt, äro eller komma dessutom att bliva organiserade *centrala verkstäder* avsedda att tillgodose truppförbandens behov av större reparationer. Dessa sistnämnda verkstäder komma emellertid att vara anknutna till något av truppförbanden inom garnisonsorten. De komma i vissa hänseenden att vara direkt underställda vederbörande truppförbandschefer men skola i tekniskt hänseende lyda under arméförvaltningens tygavdelning, vars verkstadsbyrå handlägger hithörande ärenden. Vid dessa verkstäder skall jämväl utbildning i praktisk verkstadstjänst för personal tillhörande truppförbanden inom garnisonen bedrivas.

Slutligen finnas vissa *direkt under tygavdelningen lydande tygverkstäder*, vid vilka mera omfattande reparationer utföras. Dessa verkstäder ingå bland annat i Stockholms, Karlsborgs, Bodens och Gotlands tygstationer. Samma ställning intaga vissa centrala signal- och optiska verkstäder.

I garnisonsorter dit ovannämnda under tygavdelningen lydande centrala verkstäder äro förlagda finnas icke några andra truppförbandsverkstäder än sådana av ren vårdtjänstnatur.

Arméchefen har härefter redogjort för den del av tygtjänsten som omfattar förvaltning av tygmaterielen. I fråga om denna tjänst intoge *förrådshållningen* ett betydande rum. Då arméchefen på av honom anförda skäl icke kunnat godtaga de ändringsförslag, som ingenjörutredningen i detta hänseende framlagt, har i yttrandet framhållits, att en mycket omfattande ansvarsbörda i fråga om förrådshållningen fortfarande komme att åvila både truppförbanden och militärbefälsstaberna.

Till förvaltningen hörde enligt arméchefens redogörelse slutligen också *besiktning av materiel för kassation*.

Arméchefen har vidare framhållit, att inom tygtjänstens område delvis även rymdes uppgiften att utöva kontroll av att krigsplacering av teknisk personal i mera kvalificerade befattningar skedde på ett riktigt sätt.

Slutligen ålåge det tygtjänstens företrädare vid truppförband och utbildningsanstalter att studera materielens konstruktion i samband med dess användning i utbildningsarbetet och för fältbruk samt att meddela gjorda erfarenheter till de centrala myndigheterna.

I ett följande avsnitt av sitt yttrande har arméchefen därefter redogjort för de fordringar, som med hänsyn till de föreliggande uppgifterna borde uppställas på den mera kvalificerade ingenjörpersonalen samt för behovet av sådan personal vid truppförband, skolor och staber. Arméchefen har härom anfört följande.

a) *Vid truppförbanden.*

Såväl reparations- som den därmed förenade utbildningsverksamheten kräver personal med tekniska specialkunskaper. Omfattningen av dessa kan emellertid variera beroende på hur materielbetonade de olika truppförbanden äro.

Vid de icke motoriserade infanteriregementena är materielen av föga komplicerad teknisk natur och reparationstjänsten kräver därför förhållandevis ringa verkstadstekniska resurser. För ledningen av nämnda verksamhet kräves, i varje fall under fredsförhållanden, icke någon personal med högre kvalifikationer, utan kan ledningen överlätas åt tyghantverkare under officers överinseende. Detsamma gäller kavalleriregementena samt de anspända artilleritruppförbanden.

Vid mera materielbetonade truppförband, exempelvis pansarregementena, de motoriserade artilleri- och luftvärnsförbanden, får däremot materielreparationstjänsten en betydande omfattning. Verkstäderna vid dessa förband komma här att sysselsätta en avsevärd personalstyrka. Utbildningsverksamheten på det tekniska området blir också vid dessa förband betydande. På grund härav måste på den personal, som här handhar dessa delar av tygtjänsten, uppställas krav på omfattande tekniska kunskaper samt stor praktik på hithörande områden. Det kräves med andra ord särskild ingenjörutbildad personal.

Vid varje motoriserat truppförband erfordras sålunda en motorexpert för ledandet av verkstadstjänsten och därmed förenad utbildningsverksamhet. Särskilda motoringenjörer böra därför finnas vid I 7, samtliga pansarregementen, A 3, A 6 och A 9 samt vid samtliga luftvärnsregementen, ingenjörkårer och trängkårer.

Även A 7, A 8 samt luftvärnskårerna äro motoriserade. Antalet motorfordon är emellertid här icke större än att behovet av motorteknisk expertis tills vidare bör kunna tillgodoses genom de ingenjörer, som, i enlighet med vad som i det följande kommer att föreslås, skola finnas vid vederbörliga militärbefälsstabes.

Vid truppförband med särskilt komplicerad materiel (luftvärns- och signaltruppförband) erfordras dessutom kvalificerad personal med specialutbildning beträffande denna materielutrustning. Sålunda bör vid vart och ett av luftvärnets truppförband finnas en ingenjör med särskild kännedom om luftvärnsmaterielen samt vid S 1 en ingenjör med motsvarande kännedom om signalmaterielen.

Slutligen erfordras erfarna verkstadschefer med ingenjörutbildning vid sådana truppförband, till vilka centrala verkstäder äro eller komma att bliva förlagda, nämligen vid samtliga pansarregementen, vid A 3, A 4, A 6, A 9 och Lv 2 samt vid samtliga tygkompanier.

För ledningen av tygförvaltningstjänsten vid truppförbanden erfordras icke andra tekniska kvalifikationer än allmän kännedom om materielen. Däremot krävas, som redan i ett tidigare sammanhang anförts, omfattande militära kunskaper. Någon anledning att frångå nuvarande system med officerare som företrädare för tygförvaltningen finnes därför icke. Emellertid

erfordras vid de mera materielbetonade truppförbanden särskilt teknisk expertis som biträden åt tygofficerarna vid förrådskontroll och materielbesiktning. Den ingenjörpersonal, som i enlighet med vad som ovan anförts bör finnas vid dessa truppförband för fullgörandet av de med reparationstjänsten förenade åliggandena, kan dock även utnyttjas för ovanberörda uppgifter. Ifrågasvarande ingenjörer kunna jämväl tagas i anspråk som biträden vid kontroll rörande krigsplacering av personal samt för materielstudier.

b) *Vid vissa skolor: Tygförvaltningsskolan, arméns signal- samt arméns motorskola.*

Som en följd av ingenjörutredningens förslag, att tygofficerarna skulle ersättas med ingenjörofficerare, skulle tygförvaltningsskolan egentligen bli utan uppgift. Utredningen har emellertid föreslagit, att skolan dock skall vara kvar men med ändrad funktion. Vid densamma skulle sålunda arméförvaltningens personal med förrådsförvaltande uppgifter samt kvartermästare vid militärbefäls- och regementsstaber erhålla utbildning i förvaltning.

Enär förslaget om tygofficerarnas ersättande med ingenjörer av arméchefen avstyrkts, förutsättes här att tygförvaltningsskolan med oförändrad uppgift alltså skall kvarstå.

Vid skolan finnes för närvarande en verkstadsingenjör med anställning i extra ordinarie befattning. Denne ingenjör kommer även i fortsättningen att behövas och bör därför erhålla fast anställning. Något ytterligare behov förutsättes för närvarande icke.

För den rent tekniska utbildningen i signaltjänst vid arméns signalskola finnes för närvarande en extra ordinarie ingenjör. Då denne liksom vid tygförvaltningsskolan även i framtiden kommer att behövas, bör även nämnde befattningshavare erhålla fast anställning.

Enligt 1942 års försvarsbeslut skall vid armén organiseras en särskild motorskola. Rörande behovet av denna skola råder ingen tvekan. Uppgifterna för densamma skulle i huvudsak bli de av 1941 års försvarsutredning skisserade. Frågan om skolans organisation är visserligen ännu icke i detalj utredd. Redan nu kan likväl med bestämdhet förutses, att minst en motoringenjör kommer att erfordras.

c) *Vid militärbefälsstaberna.*

Vid militärbefälsstaberna måste finnas specialutbildad personal för övervakning av den tekniska tjänsten vid truppförbanden. De olika kategorier av ingenjörer, som äro representerade vid förbanden, måste därför i stort sett även vara företrädade vid militärbefälsstaberna. Vad verkstادتjänsten beträffar avses emellertid den i tekniskt hänseende skola ledas direkt från arméförvaltningens tygavdelning, varför denna del av den ingenjörtekniska tjänsten icke behöver vara representerad inom de ifrågasvarande staberna.

I överensstämmelse härmed skulle vid vardera militärbefälsstaben erfordras en motor-, en luftvärns- och en signalingenjör. Vid VII. militärbefälsstaben kan emellertid i avvaktan på närmare erfarenheter behovet av ingenjörteknisk expertis för luftvärns- och signalmaterielen tills vidare tillgodoses bland de kontraktsanställda ingenjörer, som förutsätts skola liksom hittills vara anställda vid Gotlands tygstation.

Det är önskvärt, att luftvärnsingenjörerna vid militärbefälsstaberna även äga kännedom om vapenutrustningen vid övriga truppslag. Det kan med hänsyn härtill ifrågasättas, om de icke lämpligen borde benämnas »vapeningenjörer».

I förvaltningshänseende komma militärbefälhavarna bland annat att få ett betydande ansvar för de krigsmaterieförråd, vilka sortera under försvarsområdesstaberna. Liksom vid truppförbanden kräver emellertid denna del av tjänsten icke annat än kunskap om förvaltning samt viss allmän kännedom om materielen. Icke heller i fråga om militärbefälsstaberna finnes därför anledning att frångå nuvarande system med tygofficerare som företrädare för tygförvaltningen.

d) *Inom arméledningen.*

För närvarande finnas vid de särskilt materielbetonade pansar-, luftvärns- och signalavdelningarna inom arméinspektionen tillfälligt anställda specialingenjörer. Erfarenheten har tydligt visat, att dessa bli va erforderliga även för framtiden. Deras uppgifter skola närmast vara att biträda vederbörande inspektörer vid handläggningen av frågor av rent teknisk natur. De skola sålunda leda eller som biträden närvara vid sådana praktiska försök, som skola utföras vid respektive truppslag. De skola vidare närvara vid inspektioner, som kräva speciell teknisk sakkunskap. Slutligen skola de biträda vederbörande inspektörer vid lösandet av dem tillkommande uppgift att följa den tekniska utvecklingen inom respektive truppslags verksamhetsområden.

Samtliga dessa uppgifter kräva högskoleutbildade ingenjörer med specialkunskaper beträffande vederbörligt truppslags materiel. Som biträde åt inspektören för pansartrupperna erfordras sålunda en motoringenjör med särskilda kunskaper rörande pansarmaterielen. Luftvärnsinspektören behöver en luftvärns- («vapen-») ingenjör och signalinspektören slutligen en signalingenjör.

Även för den centralt ledda utbildningen av reparatörer, mekaniker m. fl. erfordras ingenjörer med erfarenhet från hithörande verksamhetsfält. Därtill kommer uppgiften att centralt övervaka de på truppförband och militärbefälsstabers placerade ingenjörernas verksamhet. Arméinspektionen bör därför utöver förenämnda ingenjörpersonal tillföras minst en verkstadsingenjör, en vapeningenjör samt en motoringenjör. För den centrala ledningen av den

	Armé- över- ingenjör	Verk- stads- ingenjör	Vapen- ingenjör	Motor- ingenjör	Signal- ingenjör	Summa	Anm.
Arméinspektionen	1	1	2	2	1	7	Arméchefen har icke granskat behovet av ingenjörer inom arméförvaltningen samt vid centrala tygverkstäder (tyganstalter) med undantag för sådana, som äro direkt anslutna till något truppförband.
I.—VI. militärbefälsstaberna	—	—	6	6	6	18	
VII. militärbefälsstaben ..	—	—	1	1	1	1	
I 7	—	—	—	1	—	1	
P 1—P 4	—	4	—	4	—	8	
A 3, A 6, A 9	—	3	—	3	—	6	
A 4	—	1	—	—	—	1	
Lv 1, Lv 3	—	—	2	2	—	4	
Lv 2	—	1	1	1	—	3	
Lv 4—Lv 7	—	—	4	—	—	4	
Ing 1—Ing 3	—	—	—	3	—	3	
S 1	—	—	—	—	1	1	
T 1—T 4	—	—	—	4	—	4	
Tyg 1—Tyg 3	—	3	—	—	—	3	
Tygförvaltningsskolan	—	1	—	—	—	1	
Arméns motorskola	—	—	—	1 ²	—	1	
» signalskola	—	—	—	—	1	1	
Summa	1	14	15	28	9	67	

¹ Tjänsten har föreslagits skola bestridas av personal ur arméförvaltningens tygavdelning.
² Minimibehovet.

signaltekniska tjänsten synes, i avvaktan på ytterligare erfarenheter, den som biträde åt signalinspektören tänkte ingenjören tills vidare vara tillfyllest.

Arméchefen har i annat sammanhang föreslagit, att som chef för arméingenjöravdelningen inom arméinspektionen skulle förordnas en arméöveringenjör såsom personalkårchef för arméingenjörkåren.

Det närmare behovet av ingenjörer inom arméförvaltningen har arméchefen icke upptagit till prövning. Det borde enligt arméchefen ankomma på arméförvaltningen att härutinnan avgiva förslag.

En sammanställning av det av arméchefen beräknade behovet av ingenjörer inom arméorganisationen återfinnes i närmast föregående tablå.

Till frågan om beredande av fast anställning åt ifrågavarande ingenjörer har arméchefen återkommit i ett senare avsnitt av sitt yttrande.

Arméförvaltningen har i en till yttrandet fogad tablå sammanfattat det av förvaltningen beräknade behovet av fast anställda ingenjörer inom förvaltningen och arméorganisationen. Denna tablå återgives i det följande.

	Verkstads- ingenjör	Luftvärns- ingenjör	Motor- ingenjör	Signal- ingenjör	Special- ingenjör	Summa
Arméförvaltningens tygavdelning	3	2	7	10	12	34
Arméinspektionen	2	1	2	1	—	6
I.—VI. militärbefälsstaberna	—	6	6	6	—	18
VII. militärbefälsstaben	—	1	1	1	—	1
I 7	—	—	1	—	—	1
P 1—P 4	4	—	4	—	—	8
A 3, A 6, A 9	3	—	3	—	—	6
A 4	1	—	—	—	—	1
Lv 1, Lv 3	—	2	2	—	—	4
Lv 2	1	1	1	—	—	3
Lv 4—Lv 7	—	4	—	—	—	4
S 1	—	—	—	1	—	1
T 1—T 4	—	—	4	—	—	4
Tyg 1—Tyg 3	3	—	—	—	—	3
Stockholms tygstation, Karlsborgs tygstation, Bodens tygstation, Gotlands tygstation, Signalverkstäderna i Stockholm, Signalverkstaden i Boden, centrala verkstäderna i Göteborg och Sollefteå	6	—	—	2	—	8
Tygförvaltningsskolan	1	—	—	—	—	1
Arméns motorskola	—	—	1	—	—	1
Arméns signalskola	—	—	—	1	—	1
Arméingenjörkårens chefs-expedition	1 ²	—	—	—	—	1
Summa	25	16	32	21	12	106 ³

¹ Tjänsten bestrides av personal ur Gotlands tygstation.
² Kan tillhöra annan ingenjörskategori.
³ Härtill kommer 4 motoringenjörer, en vid vartdera I 18, Ing 1, Ing 2 och Ing 3 i extra ordinarie ställning.

Antalet fast anställda ingenjörer inom arméförvaltningens tygavdelning har av förvaltningen beräknats sålunda.

Ingenjörer borde placeras som byråchefer vid signalmaterielbyrån och verkstadsbyrån samt som chefer för konstruktionskontoret, specialtekniska sektionerna vid vapenbyrån, fordonsbyrån, signalmaterielbyrån ävensom för driftstekniska och krigsverkstadssektionerna vid verkstadsbyrån. Vidare borde ingenjörer placeras som detaljchefer eller i annan befattning vid olika byråer till följande antal, nämligen 6 vid vapenbyrån, 4 vid fordonsbyrån, 4 vid signalmaterielbyrån, 5 vid kontrollbyrån, 2 vid verkstadsbyrån samt 3 vid konstruktionskontoret.

Befattningarna vid arméinspektionen, militärbefälsstaberna och truppförbanden hade förvaltningen beräknat i anslutning till nu gällande fördelning av den extra ordinarie ingenjörpersonalen vid armén, dock med följande ändringar. Särskilda befattningar som signalingenjörer vid Signalregementets kompanier i Boden, Skövde och Kristianstad hade förvaltningen icke ansett erforderliga under normala fredsförhållanden, då tjänsten vid dessa förband ansetts kunna bestridas av signalingenjören vid de inom vederbörliga garnisonsorter förlagda militärbefälsstaberna. Med hänsyn till vikten av en effektiv utbildning i reparationstjänst hade en ingenjör upptagits för vart och ett av de tre tygkompanierna. Ingenjörer hade vidare beräknats med en för vardera av arméns motorskola och signalskola. Slutligen funnes enligt förvaltningens mening ett permanent behov av ingenjörer även vid Gotlands infanteriregemente samt Svea, Göta och Bodens ingenjörkårer. På denna personal behövde emellertid icke ställas högre kvalifikationer än att ifrågakarande beställningar kunde hänföras till lönegrad MEo 18. Dessa borde upptagas i personalförteckningarna för vederbörliga truppförband.

Departementspromemorian.

Med hänsyn till den beslutade utredningen rörande försvarskrafternas organisation i stort vore det enligt i departementspromemorian uttalad mening nödvändigt att iakttaga den största försiktighet vid prövningen av behovet av ingenjörpersonal. Vidare har i promemorian endast det behov av ingenjörer ansetts böra göras till föremål för prövning, som kunde betraktas som permanent och som borde tillgodoses antingen med civilmilitär personal, arméingenjörer, eller med civil personal i mera fast löneställning och i högre lönegrad. Det har emellertid i promemorian förutsatts, att därutöver ett behov av civila ingenjörer i lägre lönegrader liksom hittills kunde komma att kvarstå. Då detta behov komme att växla med hänsyn till arbetsuppgifternas omfattning, syntes detsamma i vanlig ordning böra årligen prövas i samband med anslagsäskandena för kommande budgetår.

Vad anginge de av arméchefen och arméförvaltningen framlagda förslagen vore i huvudsak intet att erinra mot de grunder, som däri tillämpats vid beräkningen av personalbehovet. Med hänsyn till vad som i promemorian redan anförts rörande nödvändigheten av återhållsamhet vid bedömandet av nämnda behov borde dock vissa inskränkningar göras i fråga om antalet föreslagna beställningar. Härom har i promemorian anförts följande.

Enligt vad som under hand inhämtats från arméstaben kommer i samband med den pågående översynen av arméorganisationen en omorganisation av bland annat *Södra skånska infanteriregementet* sannolikt att föreslås, innebärande en minskning av motorfordonsbeståndet vid nämnda förband. Behovet av motoringenjör vid detta regemente kan därför icke nu med säkerhet bedömas, varför sådan ingenjör icke bör nu beräknas för nämnda förband. Vidare kommer tygruppernas organisation att tagas under omprövning. Även med inrättande av de för tygkompanierna föreslagna beställningarna för verkstadsingenjörer bör därför anstå tills vidare.

Arméförvaltningens förslag att vid *Gotlands infanteriregemente* placera en ingenjör i lönegrad MEO 18 synes icke böra upptagas till prövning i detta sammanhang. Då motoringenjör förutsattes skola ingå i VII. militärbefälsstaben, synes i varje fall icke något permanent behov av sådan ingenjör föreligga jämväl vid truppförbanden på Gotland. Behovet av motoringenjörer vid *ingenjörkåren* synes däremot kvarstå även efter en återgång till normala freds-förhållanden.

Rörande behovet av ingenjörpersonal som chefer för *arméns tygverkstäder* synes ingen tvekan råda. Det kan emellertid ifrågasättas, om verkstadscheferna skola hänföras till kategorien arméingenjörer. Arméchefen och arméförvaltningen ha icke närmare klarlagt motiven för sitt förslag härutinnan. Beträffande cheferna för de verkstäder, som äro direkt anslutna till något truppförband, kan skälet vara, att dessa skola samarbeta med den militära personalen vid förbanden samt att de komma att tagas i anspråk för utbildningsarbetet i fråga om reparationstjänsten. Då emellertid några speciella militära kunskaper icke erfordras härför, synas nämnda skäl icke vara tillräckligt vägande för att avsteg därför skall behöva göras från den princip, som i övrigt ansetts böra vara vägledande i denna fråga. Än mindre motiv föreligga för att giva cheferna för de direkt under den centrala förvaltningen sorterande tygverkstäderna civilmilitär ställning. Däremot synes befogat, att befattningen som lärare vid *tygförvaltningsskolan* upptages i civilmilitär beställning.

I propositionen 1945: 170 har en orientering lämnats rörande den av Kungl. Maj:t den 2 februari 1945 beslutade överföringen av vissa arbetsuppgifter till krigsmaterielverket från bland annat försvarsgrensförvaltningarna. I samband härmed framhölls av föredragande departementschefen, att åtgärder vidtagits i syfte att nedbringa personalbehovet inom nämnda förvaltningar men att dessa helt naturligt icke kunde få omedelbar verkan. Då det ännu icke är möjligt att helt överblicka personalbehovet vid arméförvaltningen, bjuder försiktigheten att i än högre grad än vad som ansetts erforderligt i fråga om arméorganisationen iakttaga återhållsamhet vid inrättandet av nya ingenjörbeställningar vid detta ämbetsverk.

För att erhålla en tydligare bild av de arbetsuppgifter, som skulle tillkomma de av *arméförvaltningen* föreslagna arméingenjörerna, och för att kunna bedöma, huruvida dessa uppgifter kunna förväntas kvarstå även i framtiden, ha under hand de närmare motiv inhämtats, som legat till grund för förvaltningens framställning. Dessa motiv framgå av efterföljande granskning.

Innan denna granskning sker, torde det emellertid vara lämpligt att klar göra vissa av de principer, som böra läggas till grund för behovsberäkningar i vad avser personal vid arméförvaltningens tygavdelning. Det är tydligt att behovet inom olika byråer i viss mån växlar beroende på omfattningen vid olika tillfällen av konstruktions- och anskaffningsuppgifter. Vid uppbyggnad av den nuvarande organisationen ansågs det också nödvändigt att söka finna ett system, som kunde medgiva erforderlig elasticitet. Delvis har detta vunnits därigenom att en avsevärd del av förvaltningens personal endast an

ställes medelst kontrakt eller såsom extra ordinarie. Dessutom är det emellertid förutsatt, att i viss utsträckning en förskjutning av arbetskraft skall kunna ske mellan olika byråer. Avsikten är sålunda, att exempelvis ingenjörer inom materielbyråerna skola kunna tagas i anspråk för kontrolluppgifter vid kontrollbyrån samt för materielbesiktningar vid truppförband och förråd. Då materielstocken vid en återgång till normala fredsförhållanden kommer att med vissa undantag — exempelvis i fråga om motorfordon — bliva ungefär densamma som under de gångna beredskapsåren, kommer särskilt den sistberörda uppgiften, vilken sammanhänger med materielens vård och underhåll, att även i fortsättningen bliva betydande och fordra tillgång på avsevärd arbetskraft, under det att arbetet med leveranskontrollen med all sannolikhet kommer att väsentligt nedgå. Det har därför förutsatts, att kontrollbyråns materielvårdssektion skall kunna utnyttja tillgänglig arbetskraft icke blott från materielbyråerna utan även från leveranskontrollsektionen vid den förstnämnda byrån. Materielvårdssektionen kommer sålunda att kunna fungera som ett clearingorgan vid tillfälligt uppkommande överskott på arbetskraft inom hela tygavdelningen i övrigt. I den efterföljande granskningen har hänsyn tagits till här berörda förhållande.

Arméförvaltningen har funnit behov föreligga av sammanlagt sju arméingenjörer vid tygavdelningens vapenbyrå. Av dessa skulle en vara chef för specialtekniska sektionen, i vilken sektion skulle ingå ytterligare en ingenjör för handläggning av ärenden rörande optisk materiel. Inom vardera infanteri- och artillerisektionen skulle ingå en ingenjör för handläggning av frågor rörande tekniska materielprov i samband med nykonstruktioner, utarbetandet av tekniska bestämmelser rörande försök m. m. Inom artillerisektionen skulle dessutom ingå ytterligare en ingenjör som specialist på luftvärnsmateriel. Återstående två ingenjörer skulle tjänstgöra vid ammunitionssektionen. Då för närvarande pågår utredning genom inom försvarsdepartementet särskilt tillkallade sakkunniga rörande viss spräng- och minmateriel vid armén, synes behovet av ingenjörer inom sistnämnda sektion böra prövas vid nämnda utredning. Det bör härvid övervägas om icke ifrågavarande ingenjörer skola hänföras till försvarets forskningsanstalt, som har att handlägga frågor rörande bland annat den kemiska sammansättningen av sprängmedel och krut. Antalet ingenjörer inom artillerisektionen synes tillsvärdare i avvaktan på närmare erfarenheter rörande omfattningen av de sektionen ävilande arbetsuppgifterna i fred böra begränsas till en. Behovet av övriga föreslagna befattningar synes bliva permanent bestående. Det kan emellertid ifrågasättas, om innehavarna av befattningarna behöva utan undantag intaga civilmilitär ställning. Sålunda synes specialisten på optisk materiel komma att bekläda en befattning, där fordringar på särskild militärteknisk kunskap icke behöva uppställas. Icke heller synes det möjligt att överflytta denne ingenjör till någon annan civilmilitär ingenjörbefattning vare sig vid förvaltningen eller inom armén. Nämnda ingenjörbefattning bör därför i enlighet med de principer, som ansetts böra tillämpas vid gränsdragningen mellan civil och civilmilitär ingenjörpersonal, hänföras till kategorien civila ingenjörer inom arméförvaltningen.

Vad chefen för specialtekniska sektionen beträffar må i övrigt anföras, att denna befattning bör beklädas med en väl kvalificerad ingenjör med förmåga att självständigt överblicka utvecklingen på det vapentekniska området, särskilt i vad avser luftvärnsmateriel, och att med hänsyn härtill utarbeta förslag till förbättringar och nykonstruktioner.

Fordonsbyråns behov av arméingenjörer, sammanlagt fem, har arméförvaltningen beräknat sålunda. En ingenjör borde, såsom också av det föregående framgår, förordnas som chef för specialtekniska sektionen. Denne

skulle vara förvaltningens främste specialist i motorfordonstekniska frågor och kunna följa den motortekniska utvecklingen. Inom motorfordonssektionen (som av arméförvaltningen föreslagits skola uppdelas på en pansar- och en bilsektion) har föreslagits tvenne arméingenjörer, den ene specialiserad på stridsvagnar och övriga pansarfordon, den andre på terränggående bilar, traktorer och släpfordon m. m. Dessa skulle var och en inom sitt område handlägga ärenden rörande nykonstruktioner och förbättringar samt ärenden rörande försök och prov med ny materiel. I denna sektion skulle dessutom ingå en arméingenjör för utarbetandet av grundläggande instruktioner och anvisningar för motorfordonsmaterielens handhavande och vård. Inom ingenjörmaterielsektionen slutligen borde ingå en specialist på bro- och överskeppningsmateriel.

Behovet av samtliga förenämnda befattningar synes bliva permanent bestående. För dessa ingenjörer torde särskilda militära kunskaper erfordras vid sidan av de rent tekniska.

Den nuvarande kontrollbyrån består av tre sektioner, nämligen en leveranskontroll-, en materielvårds- och en specialteknisk sektion samt slutligen en provskjutningscentral. Arméförvaltningen har för hela byrån föreslagit sammanlagt sex arméingenjörer, varav en som chef för den specialtekniska sektionen och övriga ingående som detaljchefer, en vid leveranskontroll-, tre vid materielvårds- och en vid specialtekniska sektionen.

Vad först detaljchefen vid leveranskontrollsektionen beträffar vore denne enligt arméförvaltningens förslag avsedd att fungera som signalteknisk expert vid kontroll i samband med leverans av signalmateriel. Med hänsyn till de uppgifter, som numera ankomma på krigsmaterielverket på hithörande område, torde emellertid detta förslag icke böra tillmötesgå.

Ingenjörerna vid materielvårdssektionen skulle enligt arméförvaltningens förslag användas för sådana materielbesiktningar, som i enlighet med vad som redan anförts erfordrades vid truppförband och i förråd, då det gällde mer komplicerad materiel, nämligen i främsta rummet signal-, luftvärns- och motorfordonsmateriel. För vardera materielgrupperna har en ingenjör ansetts erforderlig. Omfattningen av härmed sammanhängande uppgifter har i det föregående berörts. Med hänsyn härtill kan den begärda personalstyrkan anses måttlig. Emellertid måste vid bedömandet härav beaktas vad som redan anförts rörande möjligheterna att dels från leveranskontrollsektionen dels från övriga byråer erhålla tillskott av arbetskraft. Dessutom får förutsättas att ingenjörer och annan kompetent personal vid arméns truppförband och militärbefälsstaber samt inom arméinspektionen skola biträda vid förekommande besiktningar. Uppgiften för materielvårdssektionens personal blir sålunda i främsta rummet att planlägga materielinspektionerna samt att bearbeta och åt andra myndigheter delgiva resultatet av dessa förrättningar. Ifrågasvarande personal bör för att kunna fullgöra de uppgifter, som skola åvila dem, äga en viss truppvana. De böra därför rekryteras bland sådana ingenjörer, som tidigare tjänstgjort på truppförband eller vid militärbefälsstaber och följaktligen samtliga tillhöra kategorien arméingenjörer.

Ingenjörerna inom den specialtekniska sektionen ha av arméförvaltningen avsetts skola handlägga materialfrågor i samband med leveranskontrollen samt sådana ärenden, vilka äro gemensamma för tygavdelningen beträffande råvaruprodukter för olika slag av krigsmateriel, ersättning av svåranskaffbara materialier och legeringar samt frågor rörande oljor, smörjmedel och ytbehandlingsmetoder för tygmateriel och ammunition m. m. Då förenämnda uppgifter till stor del åvila krigsmaterielverket, böra i förevarande sammanhang inga särskilda befattningar upptagas härför.

För att tillgodose signalmaterielbyråns behov av mer kvalificerad

ingenjörpersonal har arméförvaltningen räknat med sju arméingenjörbeställningar. Dessa ha avsetts för i första hand byråchefen samt cheferna för radiomateriel- och specialtekniska sektionerna, under det att tjänsten som chef för trådmaterielsektionen ansetts böra liksom hittills bestridas av en regementsofficer ur fälttygkåren. Övriga föreslagna arméingenjörer skulle placeras två på radiomaterielsektionen och två på specialtekniska sektionen.

Vad först byråchefsbefattningen beträffar beklädes denna för närvarande av en regementsofficer ur fälttygkåren. Huruvida detta även i fortsättningen bör vara fallet eller om denne skall utbytas mot arméingenjör synes bliva beroende av personvalet. I det följande räknas med en ingenjörbeställning.

Inom radiomaterielsektionen handläggas såsom av benämningen framgår ärenden rörande radiomateriel, till vilken bland annat räknas den tekniskt mycket komplicerade ekoradiomaterielen. Chefen för denna sektion synes böra vara arméingenjör. Vid bedömande av behovet i övrigt av ingenjörer inom denna sektion synes böra beaktas vad som förut anförts rörande personal vid vapenbyrån, nämligen att erfarenheter från mera fredsmässiga förhållanden böra avvaktas innan antalet slutligt bestämmes. I förevarande sammanhang har därför icke räknats med mer än en arméingenjör inom radiomaterielsektionen.

Inom den specialtekniska sektionen, som handhar bland annat tygvadlingens elektro-tekniska laboratorium, handläggas frågor, vilkas lösande kräva undersökningar i förening med mätningar och praktiska försök. Det åligger vidare chefen för denna sektion att följa utvecklingen på signalteknikens områden. Vad angår de övriga båda föreslagna ingenjörerna inom denna sektion skulle dessa närmast handhava den ene laboratoriearbetet, den andre projekteringsarbetet. Behov av denna personal synes föreligga. Då emellertid särskilda militära kvalifikationer icke erfordras av ifrågavarande befattningshavare, böra samtliga utgöras av civila tjänstemän.

På verkstadsbyrån handläggas ärenden rörande driften vid arméns tygverkstäder samt därmed sammanhängande kollektivavtalsfrågor. För denna byrå har arméförvaltningen föreslagit fem arméingenjörer. I detta antal är inbegripet byråchefen och chefen för drifttekniska sektionen för vilka befattningshavare i enlighet med vad som i det föregående framhållits fasta löner redan finnas å löneplan C. Övriga tre ingenjörer skulle placeras en som chef för krigsverkstadssektionen, vilken sektion handlägger ärenden rörande hemortsverkstädernas organisation för krigsdrift, samt såsom detaljchefer vid drifttekniska sektionen. De kvalifikationer, som fordras av innehavarna av dessa befattningar, synas helt ligga på det tekniska och organisatoriska området. Då dessutom, såsom av det föregående framgår, i denna promemoria förutsatts, att verkstadscheferna vid tygverkstäderna skola vara civila tjänstemän, saknas anledning såväl att ändra byråchefens och chefens för drifttekniska sektionens nuvarande ställning som också att inrätta nya arméingenjörbeställningar för ytterligare tre befattningshavare. Jämval dessa sistnämnda böra därför erhålla lön såsom civila befattningshavare.

Vad konstruktionskontoret angår består dettas främsta arbetsuppgifter i att uppgöra konstruktionsritningar och arbetsbeskrivningar, varjämte vissa för tygvadlingen gemensamma standardiseringsuppgifter förlagts hit. Arméförvaltningen har för detta kontor begärt fyra arméingenjörbeställningar, nämligen en för byråchefen samt en för vardera pjäs-, motor- och ingenjörmaterielsektionerna.

Chefen för konstruktionskontoret torde böra vara tekniskt väl kvalificerad och därjämte besitta vissa militära kunskaper. Befattningen bör därför beklädas med en arméingenjör. Övriga ingenjörer inom sektionen böra med hänsyn till sina rent tekniska uppgifter vara civila tjänstemän.

Arméförvaltningen har slutligen räknat med en ingenjör för handläggning av personalärenden inom vad förvaltningen benämnt arméingenjörkårens chefsexpedition. Då slutlig ståndpunkt till förslaget om bildandet av en särskild arméingenjörkår icke i förevarande sammanhang kan fattas, bör med prövningen av förenämnda behov tills vidare anstå.

Det synes principiellt riktigt att i överensstämmelse med vad ingenjörutredningen föreslagit placera arméingenjörer till tjänstgöring vid krigsmaterielverket. Vid armén vunna erfarenheter på det tekniska området skulle härigenom kunna komma arbetet vid detta verk till godo. För närvarande tjänstgöra två tygingenjörer vid verket. Det förutsättes, att dessa tills vidare skola kvarbliva i denna tjänst. Ifrågavarande ingenjörers ställning beröres under kapitlet Fälttygkåren och tygstaten. I vad mån arméingenjörer i övrigt böra förordnas på tjänster vid verket bör bliva beroende på prövning i varje särskilt fall. Vid den fortsatta behandlingen av den föreliggande frågan bör övervägas, huruvida icke vissa av de civilanställda ingenjörer, varmed i det föregående räknats för arméförvaltningens behov, böra placeras i krigsmaterielverket i stället för i arméförvaltningen. Härvid böra beaktas de uppgifter med avseende å konstruktion och kontroll av materiel, som numera ankomma på krigsmaterielverket.

Det i promemorian beräknade behovet av civilmilitära beställningar samt civila beställningar i mera krävande befattningar framgår såsom redan anförts av tablåer, *bilaga A*. Det i dessa tablåer upptagna antalet har ansetts böra betraktas allenast som en beräkningsgrund.

I promemorian har härefter erinrats, att arméchefen för luftvärnsingenjörerna förordat den ändrade benämningen »vapeningenjörer». Motivet härför skulle vara, att ifrågavarande ingenjörer, särskilt de som skulle tjänstgöra vid militärbefälsstaberna, borde kunna biträda vid materielbesiktningar även inom andra truppslag än luftvärnet. Arméchefen hade emellertid förutsatt, att den nya benämningen skulle avse samtliga luftvärnsingenjörer inom armén. Ett bifall till detta förslag skulle förutsätta, att ifrågavarande ingenjörer erhöles häremot svarande utbildning. Då sålunda nu i tjänstvarande luftvärnsingenjörer icke utan omskolning skulle kunna användas utanför sitt fack, syntes förslaget icke böra prövas i förevarande sammanhang utan först i samband med det slutliga ståndpunkttagandet till spörsmålet rörande denna personals utbildning.

Slutligen har rörande det av arméchefen och arméförvaltningen angivna behovet av arméingenjörer i reserven anförts, att det torde få ankomma på arméchefen att efter närmare övervägande framlägga slutligt förslag härutinnan.

Utlåtanden över departementspromemorians förslag.

Arméchefen har ansett, att en motoringenjör tills vidare alltjämt borde beräknas för Södra skånska infanteriregementet. Det vore visserligen riktigt, att nämnda regemente, i överensstämmelse med vad som antagits i promemorian, vore avsett att omorganiseras i samband med förestående försvarsrevision. Då emellertid de i promemorian förutsatta åtgärderna endast av-

såges skola erhålla provisorisk karaktär, borde den nu gällande organisationen läggas till grund för åtgärderna i fråga. Av samma skäl borde verkstadsingenjörer upptagas även för de redan organiserade första och andra tygkompanierna.

Personalberäkningarna för arméförvaltningens vidkommande har arméchefen ansett i huvudsak godtagbara. Det vore dock icke lämpligt att, såsom i promemorian ifrågasatts, överföra de för ammunitionssektionen inom tygavdelningens vapenbyrå ifrågasatta ingenjörerna till försvarets forskningsanstalt. Vidare har framhållits, att anledning icke finnes att vid en provisorisk reglering av anställningsförhållandena för ingenjörpersonalen, sådan som i promemorian förutsatts, göra någon ändring i fråga om befattningen som chef för signalmaterielbyrån. Denna borde liksom hittills tills vidare beklädas av officer ur fälttygkåren.

Såsom i ett annat sammanhang närmare anföres (jfr s. 44 i det följande), har arméchefen vidare förordnat, att i promemorian föreslagen personalunion i fråga om chefskapet över den föreslagna materielvårdsbyrån inom arméförvaltningens tygavdelning och arméinspektionens arméingenjöravdelning redan nu borde komma till stånd. Härigenom skulle under provisorietiden en beställning, avsedd för chefen för den förenämnda arméingenjöravdelningen, kunna inbesparas.

Slutligen har arméchefen med hänsyn till den i departementspromemorian godkända principen att till arméingenjörer borde hänföras sådan personal, som för sin verksamhet behövde speciell militärteknisk utbildning och för vilken växling mellan förvaltningstjänst och tjänstgöring vid stab eller truppförband vore möjlig, ansett det vara befogat att till nämnda kategori hänföra jämväl verkstadscheferna vid de fyra pansarregementena, Vendes artilleriregemente, Norrlands artilleriregemente, Smålands artilleriregemente, Bergslagens artilleriregemente och Östgöta luftvärnsregemente.

Arméförvaltningen har betonat, att det för tygavdelningen beräknade antalet ingenjörer ingalunda motsvarade behovet. I promemorian hade visserligen förutsatts, att utöver det föreslagna antalet ett behov av civila ingenjörer i lägre lönegrader liksom hittills skulle komma att kvarstå, vilket behov avsåges skola tillgodoses genom anställandet av personal med avlöning från sakanslag. Ämbetsverket ville emellertid framhålla, att behov utöver det i promemorian angivna förefunnes jämväl i fråga om ingenjörer i högre lönegrader, och förutsatte, att även detta skulle komma att tillgodoses genom anlåtande av sakanslag. Rörande detaljerna i fråga om behovsberäkningarna har ämbetsverket erinrat följande.

Då arméförvaltningen under hand inhämtat, att tygkompanierna enligt föreliggande planer icke endast skulle komma att för framtiden bestå utan dessutom belastas med vidgade arbetsuppgifter, ansåge ämbetsverket det oundgängligen erforderligt, att verkstadsingenjörer i överensstämmelse med arméförvaltningens tidigare förslag tillfördes nämnda förband.

Flertalet av de inskränkningar i fråga om ingenjörpersonalen vid arméförvaltningens tygavdelning, som i förhållande till förvaltningens tidigare förslag vidtagits i departementspromemorian, ansåge sig ämbetsverket icke

kunna godtaga. Sälunda borde på vapenbyråns artillerisektion beräknas två arméingenjörer i stället för en. Vid kontrollbyrån erfordrades en signalingenjör som chef för byråns signalmaterieldetalj. Under inga förhållanden kunde ämbetsverket biträda den uppfattning, som kommit till uttryck i promemorian, att de arbetsuppgifter, som för närvarande åvilade kontrollbyråns specialtekniska sektion, till största delen skulle komma att överföras till krigsmaterielverket och att några arméingenjörer därför icke borde avses för nämnda sektion. Enligt ämbetsverkets mening skulle denna sektion även för framtiden komma att få betydelsefulla uppgifter i samband med tygavdelningens försöksverksamhet och upphandling av speciell materiel. Icke heller de inskränkningar, som gjorts beträffande antalet ingenjörer vid signalmaterielbyrån, kunde godtagas. Ytterligare en beställning borde uppföras för nämnda byrå. Som byråchef borde tills vidare liksom hittills avses en militär befattningshavare.

Slutligen har arméförvaltningen hävdats samma mening som arméchefen, att de för vapenbyråns ammunitionssektion ifrågasatta ingenjörerna borde bibehållas vid nämnda sektion och icke överföras till försvarets forskningsanstalt.

Krigsmaterielverket har i sitt yttrande erinrat om den överföring av arbetsuppgifter från arméförvaltningens tygavdelning till krigsmaterielverket, som jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 28 januari 1944 skulle komma att ske. Detta förhållande måste uppenbarligen medföra krav på största återhållsamhet vid bedömandet av personalbehovet inom förstnämnda ämbetsverk i all synnerhet i vad som avsåge behovet för kontrollverksamheten. Enligt krigsmaterielverkets mening hade denna återhållsamhet iakttagits i departementspromemorian.

Statens organisationsnämnd har ansett det böra undersökas, huruvida icke de för arméinspektionen avsedda ingenjörerna i stället borde tillhandahållas av arméförvaltningen. Härigenom skulle besparingar vinnas och dubbelarbete undvikas.

Försvarets forskningsanstalt har på grund av i yttrandet närmare angivna skäl avstyrkt det i promemorian ifrågasatta överförandet till anstalten av de för ammunitionssektionen inom arméförvaltningens tygavdelning avsedda tvänne ingenjörerna.

Försvarets sakanlagsutredning har framhållit, att kostnaderna för ett antal extra ordinarie ingenjörbefattningar för närvarande bestredes från anslag under arméförvaltningens tygavdelnings förvaltning. Av dessa tillhörde 27 befattningar 21:a och högre lönegrader. Av departementspromemorian kunde emellertid icke med bestämdhet utläsas, huruvida de i densamma föreslagna ingenjörbefattningarna vore avsedda att ersätta sistberörda befattningar med avlöning från sakanlag. Ehuru utredningen icke ansett sig kunna i förevarande sammanhang ingå på någon detaljprövning av behovet av de i promemorian upptagna extra ordinarie befattningarna, har utredningen dock erinrat att förslaget innebure en utbyggnad av ingenjörpersonalen inom såväl arméorganisationen som arméförvaltningen. Då detta kunde innebära en onödig dubbelorganisation, borde enligt utredningens mening behovet av anordningen göras till föremål för ytterligare utredning. Detta kunde endast ske inom försvarskommitténs ram.

Civilmilitära tjänstemannaförbundet har i sitt yttrande särskilt berört frågan om anställningsformen för den arbetsledande personalen vid arméns tygverkstäder. Förbundet har framhållit, att verkstadsingenjörerna först genom en med befälsrätt förenad anställningsform erhöle den fasta och auktoritativa ställning såväl uppåt som nedåt, som utgjorde en grundförutsättning för stabiliteten i verksamheten, och den intima samverkan, som måste finnas med de militära cheferna och myndigheterna. Med hänsyn härtill funne förbundet det mindre ändamålsenligt, att verkstadsingenjörerna vid vissa arméförvaltningens tygavdelning underställda tygverkstäder skulle erhålla civil ställning, och har sålunda förordat, att dessa hänfördes till kategorien arméingenjörer.

Såväl *försvarets civila tjänstemannaförbund* som *statsverkens ingenjörsförbund* ha föreslagit en avsevärd utökning av antalet ingenjörbefattningar vid arméförvaltningen. Det sistnämnda personalförbundet har ansett, att huvuddelen av de befattningar vid tygavdelningen, som för närvarande innehades av militär personal, i stället borde beklädas med ingenjörer.

Departements-
chefen.

Såsom inledningsvis berörts framlades i propositionen 1943:235 ett förslag om inrättandet av 61 extra ordinarie befattningar för signal-, luftvärns- och motoringenjörer, vilket av riksdagen godkändes. Detta antal har sedermera utökats till 68. Vidare ha beslut fattats av 1943 års riksdag om inrättande av en ordinarie beställning i lönegrad C 8 för chefen för verkstadsbyrån inom arméförvaltningens tygavdelning och av 1945 års riksdag om inrättande av ytterligare en ordinarie beställning i lönegrad C 5, avsedd för chefen för driftstekniska sektionen inom nämnda byrå. Ytterligare bör beaktas, att på fälttygkårens stat för närvarande finnas uppförda 8 tygingenjörbeställningar. Av dessa utnyttjas för närvarande fyra för att täcka viss del av det behov, som i det följande kommer att redovisas, under det att en beställning tills vidare hålles vakant. Det är min avsikt att föreslå Kungl. Maj:t att sistnämnda beställning återbesättes, varefter även denna kommer att utnyttjas för fyllande av förenämnt behov. Sammanlagda antalet beställningar i de av riksdagen godkända staterna uppgår sålunda till 78, varav för närvarande 75 utnyttjas eller avses skola utnyttjas för sådana befattningar, som i föreliggande förslag åsyftas.

Enligt promemorieförslaget bör fastare anställningsform ifrågakomma för sammanlagt 97 beställningar, fördelade med 68 på löneplanen MEo och 29 på löneplanen Eo, innebärande en ökning i förhållande till det av riksdagen redan godkända antalet med 22 (enligt promemorians beräkningar 23) beställningar. Vid jämförelse med nuvarande stater måste emellertid beaktas, att utöver det förenämnda antalet ytterligare ett betydande antal extra ordinarie ingenjörbefattningar nu finnas inrättade, för vilka kostnaderna bestridas från sakanslag. Av dessa äro 11 placerade i 24:e och högre lönegrader. Även de befattningar, varmed staterna således avsetts skola utökas, äro emellertid redan disponibla på så sätt, att för närvarande — i anledning av rådande ökad arbetsbelastning på arméförvaltningen — ingenjörer finnas anställda såsom extra tjänstemän eller enligt kontrakt till ett antal, som vida överstiger

det förut angivna. Promemorieförslaget innebär alltså icke en utökning av antalet ingenjörstjänster men väl en av rekryteringsskäl motiverad reglering av anställningsförhållandena.

Försvarets sakanslagsutredning har erinrat, att vissa befattningar inom arméförvaltningen, vilka för närvarande upprätthölles av befattningshavare i extra ordinarie ställning, icke upptagits bland promemorieförslagets Eo-befattningar. Å andra sidan hade bland dessa medräknats vissa tjänster, som nu bestredes av extra tjänstemän eller kontraktsanställd personal. En undersökning av berörda förhållanden har givit vid handen att många befattningar, som rätteligen måste anses vara av permanent natur, på grund av rekryteringssvårigheter hittills måst beklädas med mera tillfälligt anställd personal, under det att extra ordinarie ingenjörer övergångsvis placeras i befattningar av krisbetonad karaktär. Jag förutsätter att detta förhållande kommer att regleras allteftersom möjlighet härtill erbjuder sig genom personalavgång.

I enlighet med vad som i annat sammanhang kommer att anföras (s. 58) har frågan om verkstadschefernas löneställning gjorts till föremål för särskild utredning, varför frågan om denna personals inplacering i löneskalan först senare kan anmälas. Ifrågavarande befattningar, sammanlagt 17, böra sålunda här icke medräknas.

Någon beskärning av den för arméinspektionen och arméförvaltningens tygavdelning avsedda personalen, på sätt ifrågasatts av statens organisationsnämnd och försvarets sakanslagsutredning, synes icke möjlig att åstadkomma. En avsevärd begränsning i förhållande till tidigare förslag har redan skett vid utarbetandet av den föreliggande promemorian. I denna har sålunda förutsatts, att viss tillfällig förskjutning av arbetskraft skulle kunna ske mellan olika byråer inom tygavdelningen, varigenom antalet ingenjörer i mera fast löneställning vid den nytillkommande materielvårdsbyrån — den byrå, som de nyssnämnda myndigheterna närmast synas ha haft i åtanke — ansetts kunna åtminstone tills vidare begränsas till en befattningshavare av varje ifrågakommande kategori. Någon dubbelorganisation vad beträffar nämnda byrå, vilken närmast har att samarbeta med arméinspektionen, och sistnämnda myndighet synes därför icke vara att befara. Å andra sidan kan jag i nuvarande läge icke tillstyrka någon ytterligare utvidgning av personalramen. Vad av arméförvaltningen och vissa personalsammanslutningar anförts rörande nödvändigheten av en väsentlig utökning av arméförvaltningens mera fast anställda ingenjörer kan följaktligen icke nu beaktas utan måste i annat sammanhang övervägas. Jag förutsätter dock att, intill dess så skett, Kungl. Maj:t skall äga jämväl i fortsättningen medgiva anställande av extra ordinarie ingenjörer i lägre lönegrad än den 24:e samt extra och kontraktsavlönad personal med avlöning från sakanslag. Därjämte torde det bliva erforderligt att — åtminstone under en övergångstid — bibehålla omkring fem av de extra ordinarie ingenjörbefattningar i 24:e och högre lönegrader, för vilka avlöningskostnaderna för närvarande bestridas från sakanslag.

Vad detaljerna i föreliggande förslag beträffar må följande anföras.

Såväl arméchefen som arméförvaltningen ha med hänsyn till förslaget karaktär av provisorium ansett det lämpligt, att befattningen som chef för arméförvaltningens signalmaterielbyrå tills vidare, liksom för närvarande är fallet, beklädes med officer ur fälttygkåren. Detta förslag kan av mig biträdas.

Däremot kan jag icke tillstyrka av arméchefen framförda förslag om överförande av den nuvarande motoringenjören vid Södra skånska infanteriregementet på fastare stat samt om inrättande av tvenne nya befattningar för verkstadsingenjörer vid första och andra tygkompanierna. I anslutning till vad som redan anförts böra i förevarande sammanhang endast sådana ingenjörbefattningar upptagas, som med större säkerhet kunna beräknas komma att bliva för framtiden erforderliga. Då frågan om de nämnda truppförbandens organisation för närvarande är under omprövning i samband med försvarskommitténs arbete, bör behovet av ingenjörer tills vidare tillgodoses genom mera tillfälligt anställd personal.

Frågan om överförandet till försvarets forskningsanstalt av tvenne ingenjörer, vilka enligt arméförvaltningens tidigare förslag borde tilldelas ammunitionssektionen inom tygavdelningens vapenbyrå, synes böra slutligt prövas i annat sammanhang och först sedan den pågående utredningen rörande viss spräng- och minmateriel slutförts.

I förevarande sammanhang har i departementspromemorian närmare berörts frågan om personalens uppdelning på arméingenjörer och civil personal. Emot den i promemorian föreslagna uppdelningen ha remissmyndigheterna m. fl. framställt vissa erinringar. Arméchefen har sålunda ansett, att verkstadscheferna vid vissa till truppförband anslutna tygverkstäder borde erhålla civilmilitär ställning. Samma mening har uttalats av civilmilitära tjänstemannaförbundet. I anledning härav vill jag erinra, att verkstadsingenjörerna inom arméförvaltningen i promemorian förutsatts skola vara civila, mot vilket förslag erinran icke framställts av arméchefen. För att växling mellan förvaltnings- och verkstadstjänst i detta fall skall kunna ske på smidigt sätt, synes det lämpligast, att även verkstadscheferna erhålla motsvarande ställning. Då vidare inga krav på särskild militärteknisk utbildning för ifrågasvarande personal uppställts av arméchefen, finnes icke heller av detta skäl anledning att avvika från promemorians förslag. Vad civilmilitära tjänstemannaförbundet anfört ger mig anledning erinra, att verkstadscheferna vid tygverkstäderna erhålla en chefställning, som icke blir mycket annorlunda än vid en civil verkstad. Att samarbetet med militära myndigheter skulle försvåras, om icke verkstadscheferna erhöle civilmilitär ställning, jävas av erfarenheterna från nu gällande ordning.

Däremot synes kunna ifrågasättas lämpligheten av att, såsom skett i promemorian, till kategorien arméingenjörer hänföra chefen för konstruktionskontoret inom arméförvaltningens tygavdelning. De arbetsuppgifter, som åvila nämnde befattningshavare, synas icke kräva några särskilda militära kvalifikationer. Icke heller är växling mellan trupp- eller stabs- och förvalt-

ningstjänst i detta fall möjlig. Jag vill därför förorda, att chefen för konstruktionskontoret erhåller rent civil ställning.

Det av arméchefen i detta sammanhang berörda spörsmålet om lämpligheten av att redan nu genomföra förslaget om personalunion mellan materielvårdsbyrån inom arméförvaltningens tygavdelning och arméingenjöravdelningen inom arméinspektionen, varigenom bland annat en arméingenjörbeställning vid sistnämnda avdelning tills vidare skulle kunna inbesparas, kommer att i nästföljande avsnitt behandlas i samband med frågan om arméledningens organisation. Redan i detta sammanhang må nämnas, att jag för ifrågavarande ändamål tills vidare räknar med en arvodestjänst i stället för en i departementspromemorian förordad befattning i MEo 30.

I enlighet med vad sålunda anförts beräknar jag för närvarande behovet av ingenjörbeställningar i fastare löneställning till sammanlagt 78, av vilka 65 civilmilitära och 13 civila beställningar.

4. VISSA FRÅGOR AVSEENDE STABS- OCH FÖRVALTNINGS- ORGANISATIONEN.

a. Truppförbands- och militärbefälsstaber.

Enligt i departementspromemorian uttalad mening borde ingenjörerna inom stabsorganisationen tilldelas en i möjligaste mån självständig och ansvarig ställning. Endast därigenom bleve det möjligt att få största utbyte av deras fackutbildning och att rekrytera arméingenjörbefattningarna med personal, som vore villig och i stånd att taga ansvar. Det har i promemorian förutsatts, att dessa synpunkter skulle komma att beaktas vid utarbetandet av de bestämmelser, som kunde förväntas bliva utfärdade vid den ifrågasatta personalorganisationens genomförande, liksom vid omprövningen av stabsorganisationens definitiva utformning.

Ingenjörerna inom stabsorganisationen böra erhålla en i möjligaste mån självständig och ansvarig ställning. Detta bör jämväl gälla motsvarande personal inom förvaltningsorganisationen. *Departements-
chefen.*

b. Arméledningen.

Försvarsväsendets ingenjörutredning.

Ingenjörutredningen har i fråga om arméinspektionens organisation föreslagit den ändringen i stort, att underhållssektionen skulle skiljas från arméinspektionen i övrigt. Inspektören för underhållstrupperna, vilken skulle benämnas »armékvartermästare», borde vara föredragande direkt inför chefen för armén. Den nuvarande centralavdelningen borde även brytas ut ur arméinspektionen och benämnas »utbildningsavdelning», varvid avdelningschefen likaledes skulle bliva direkt föredragande inför arméchefen. Utredningen har vidare föreslagit, att den nuvarande tygavdelningen inom underhållssektionen skulle ombildas till en »ingenjöravdelning», vilken avdelning skulle handlägga alla ärenden rörande den ingenjörtekniska tjänsten inom armén. Till denna

avdelning borde även den nuvarande provisoriskt organiserade motortjänstinspektionens uppgifter överflyttas.

Såsom redan i ett tidigare sammanhang framhållits (s. 4) syftar ingenjörutredningens förslag även till en radikal omorganisation av hela arméförvaltningen. Enligt utredningens förslag borde sålunda verksamheten vid förvaltningen vid sidan av de nuvarande tyg- och intendenturavdelningarna bedrivas på en civilbyrå, en förrådsbyrå och eventuellt en verkstadsbyrå, de sistnämnda tre byråerna gemensamma för förvaltningen i dess helhet. Sousedchefen, vilken liksom cheferna för tyg- och intendenturavdelningarna kunde vara civil, borde icke betungas med att vid sidan av sin susedchefstjänst vara avdelningschef, såsom nu vore förhållandet, utan borde odelat få ägna sig åt sin förstnämnda befattning. Slutligen borde befattningen som tjänstegrensinspektör för tygmaterielvårdstjänsten övergå från generalfälttygmästaren till chefen för den föreslagna ingenjöravdelningen inom arméinspektionen. Sistnämnde befattningshavare borde desslikes förordnas som inspektör för all materieltjänst och således bland annat även övertaga de befogenheter härut innan, som för närvarande tillkomma generalintendenten. Till nämnda ingenjöravdelning borde från arméförvaltningens tyg- och intendenturavdelningar överföras handläggningen av alla ärenden rörande materieltjänsten, sålunda bland annat de ärenden, som för närvarande handlades vid tygavdelningens kontrollbyrå och motsvarande organ inom intendenturavdelningen. Chefen för arméinspektionens intendenturavdelning borde från generalintendenten övertaga befattningen såsom tjänstegrensinspektör för intendenturväsendet.

Rörande behovet överhuvudtaget av en särskild verkstadsbyrå har utredningen varit tveksam. Då ledningen av verkstadstjänsten i stort skulle åvila chefen för arméinspektionens ingenjöravdelning i dennes egenskap av inspektör för ingenjörtrupperna, skulle byrån kunna anses helt överflödig. Emellertid har utredningen förutsatt, att det vid sidan av ingenjörtruppernas verkstäder eventuellt skulle komma att erfordras centralt ledda arméverkstäder, för vilka i sådant fall ett ledande organ måste finnas inom förvaltningen.

Ledamoten *Gillner* har i sin reservation förutsatt, att arméinspektionens underhållssektion skulle bibehållas i huvudsak oförändrad. I denna borde emellertid ingå en »arméöveringenjör» med en eller två ingenjörer som biträden. Denna arméöveringenjör borde företräda den facktekniska utbildningen, d. v. s. utbildningen i praktisk reparationstjänst och verkstadsarbeten, av den fältreparationspersonal, som skulle ingå i av vederbörliga truppförband i fält uppsatta rörliga reparations- och verkstadsförband. Reparationsverksamheten i såväl fred som krig vid fasta verkstäder — d. v. s. depåverkstäder, tygstationer och centrala verkstäder samt ianspråktagna civila verkstäder — borde på sätt som för närvarande skedde eller avsåges skola ske även i fortsättningen organiseras och ledas av arméförvaltningens tygavdelning (verkstadsbyrån).

Rörande principerna för förvaltningsmyndigheternas organisation och uppgifter m. m. har reservanten i övrigt anfört att, då dessa helt nyligen fastslagits av riksdagen, han icke kunde anse tiden mogen eller i övrigt lämplig för att

taga upp desamma till förnyad omprövning. Med hänsyn till materielvårdens mycket intima samband med tygmaterieförvaltningen i övrigt och generalfälttygmästarens ständiga kontakt med hithörande frågor som chef för arméförvaltningens tygavdelning syntes det reservanten vara förenat med många fördelar, om denne förbleve tjänstegrensinspektör för tygmaterielvårdstjänsten. Reservanten har slutligen framhållit, att hur än denna fråga komme att lösas skulle en i tekniskt och ekonomiskt hänseende övervakande och ledande verksamhet i fråga om tygmaterieförvaltningen dock alltjämt från tygavdelningens sida fordra en omfattande kontrollerande verksamhet för övervakning av bland annat tygmaterielens tillstånd, lämplighet, värden av densamma samt eventuella behov av att kassera och ersätta materielen.

Utlåtanden över ingenjörutredningens förslag

Överbefälhavaren har påpekat, att ledningen av reparationstjänsten enligt ingenjörutredningens förslag skulle komma att överflyttas till en myndighet helt utanför förvaltningsorganisationen. Förrådstjänsten åter skulle ledas från en byrå, som visserligen skulle komma att tillhöra arméförvaltningen men som dock skulle göras fristående från såväl tyg- som intendenturavdelningen. Enligt överbefälhavarens mening skulle detta innebära en sådan splittring av den nu enhetliga förvaltningen att såväl underhållsplanläggning som ren förvaltningsverksamhet skulle komma att försvåras.

Arméchefen har på anförda skäl avstyrkt utredningens förslag om inrättande av en direkt under arméchefen lydande inspektör för underhållstjänsten. Därmed fölle också förslaget om att bryta ut centralavdelningen ur arméinspektionen. Arméchefen funne det emellertid lämpligt, att den nuvarande chefens för underhållssektionen ställning som inspektör för underhållstjänsten vid samtliga truppslag klart framhävdes. Han borde därför benämnas »inspektör för underhållstjänsten och underhållstrupperna (underhållsinspektör)». Utredningens förslag till omorganisation av arméförvaltningen innebure ett fullständigt upplösande av 1943 års förvaltningsbeslut. Enligt arméchefens mening kunde emellertid tiden ännu icke anses mogen för en dylik radikal förändring. Arméchefen har anslutit sig till reservantens, ledamoten Gillner, mening i denna fråga.

Vad angår frågan om att till chefen för den av utredningen föreslagna ingenjöravdelningen inom arméinspektionen överflytta uppgiften att vara inspektör för materieltjänsten har arméchefen anfört i huvudsak följande.

Tjänstegrensinspektörerna för tygmaterielvårdstjänsten och intendenturväsendet äro arméchefens organ för ledandet av den med nämnda tjänst förenade militära verksamheten vid arméns olika truppförband samt motsvaras härvid av tygofficerarna och intendenterna vid förbanden. Denna organisation medför den fördelen, att förvaltningscheferna genom sina organ för inspektörsverksamheten (materielvårdssektionen samt motsvarande organ inom intendenturavdelningen) få en intim kontakt med verksamheten vid arméns olika underavdelningar. En sådan kontakt är nödvändig för att förvaltningen skall kunna fungera tillfredsställande. Jag hänvisar härvid till vad ledamoten i utredningen överstelöjtnanten Gillner härom anfört i sin reservation. Skiljas de

båda nämnda betättningshavarna från sin inspektörstjänst, måste de ändock bibehålla huvuddelen av de organ, varmed de för närvarande upprätthålla sambandet med truppförband m. fl. Enär motsvarande organ i överensstämmelse med utredningens förslag skulle behöva tillföras tyg- och intendenturavdelningarna inom underhållssektionen för att dess avdelningschefer vid nämnda avdelningar skola kunna fungera som inspektörer, skulle sålunda en dubbelorganisation uppkomma med ty åtföljande personalökning. Därjämte skulle följden bliva ett delat ansvar för viss del av förvaltningen, vilket måste anses vara olyckligt. Slutligen må framhållas, att nuvarande organisation på intendenturförvaltningens område visat sig fungera mycket tillfredsställande. Därest det i annat sammanhang framförda förslaget om att överföra tygofficerarna och tygunderofficerarna till fälttygkårens stat vinner godkännande, kommer även tygförvaltningen att få sina direkta representanter vid truppförbanden. Det kan då förväntas, att systemet även skall komma att få samma gynnsamma återverkan på tygmaterieltjänsten, som det hittills haft på intendenturtjänsten. Skäl synes således icke föreligga att acceptera utredningens ovanberörda förslag.

Med hänsyn till önskvärdheten av att den nuvarande materielvårdssektionens — generalfälttygmästarens organ för inspektionsverksamheten — funktion klarare betonades har arméchefen emellertid ifrågasatt, om det icke skulle vara till gagn för ifrågavarande verksamhet, om denna sektion gäves en mera fristående ställning inom tygavdelningen och därför organiserades som en särskild byrå. Detta skulle endast innebära ett sanktionerande av en organisationsform, som i praktiken för närvarande tillämpades.

Arméchefen har rörande arméledningens organisation ytterligare anfört följande.

Ehuru jag, som framgår av det föregående, icke kan tillstyrka, att den av utredningen föreslagna s. k. ingenjöravdelningen övertager alla de uppgifter, som av utredningen förutsatts, finner jag det dock lämpligt, att de ingenjörer, vilka i enlighet med vad som i ett tidigare sammanhang anförts erfordras för handläggningen av ärenden rörande den centralt ledda utbildningen i viss teknisk tjänst sammanföras till en särskild avdelning inom arméinspektionen. En av de nämnda ingenjörerna bör förordnas som chef för denna avdelning, vilken lämpligen benämnes »arméingenjöravdelningen». Det kan sättas i fråga, huruvida de ingenjörer, vilka skola fungera som biträden åt inspektörerna för pansartrupperna, luftvärnet och signaltrupperna, även skola inordnas i denna avdelning. Då det emellertid kan förutsättas, att de skola bliva helt sysselsatta inom respektive truppslagsavdelningars verksamhetsområden, synes lämpligast att de liksom för närvarande är fallet placeras till tjänstgöring vid nämnda avdelningar. Jag förutsätter, att ett nära samband kommer att upprätthållas mellan dessa och arméingenjöravdelningen. Särskilt gäller detta signalavdelningen, vars ingenjör i enlighet med vad som redan anförts även skall handlägga ärenden rörande den centralt ledda utbildningen på det signaltekniska området.

Ingenjörutredningen har förordat, att den nuvarande provisoriskt organiserade motortjänstinspektionens uppgifter överflyttades till ingenjöravdelningen inom underhållssektionen. Jag ansluter mig i huvudsak till denna tanke. Befattningen som inspektör för motortjänsten bör emellertid icke upprätthållas av någon av avdelningscheferna inom underhållssektionen. Denna ställning tillkommer logiskt underhållsinspektören själv. Handläggningen av med inspektionsverksamheten sammanhängande ärenden bör däremot ske i den av mig föreslagna arméingenjöravdelningen.

För närvarande handlägger emellertid motortjänstinspektören även en del ärenden, som rätteligen tillhöra tygförvaltningens område. En renodling av den nuvarande inspektionens uppgifter bör ske i samband med förordad överflyttning.

Arméchefen har framhållit, att arméingenjöravdelningen komme att behöva intimt samarbeta med personalen i den nuvarande materielvårdssektionen inom arméförvaltningens tygavdelning för att de erfarenheter, som gjordes under materielvårdsinspektionerna, skulle kunna komma verksamheten vid truppförbanden tillgodo. Arméchefen har därför ifrågasatt, huruvida icke med hänsyn härtill en personalunion beträffande chefskapet för ingenjöravdelningen och nämnda sektion skulle vara till fördel. Det mest rationella synes härvid vara, att materielvårdssektionen i enlighet med vad arméchefen i annat sammanhang ifrågasatt erhöle en mera självständig ställning.

Arméchefen har slutligen förutsatt, att den nuvarande tygavdelningen inom arméinspektionen alltjämt skulle kvarstå. Vid denna avdelning, som hade sin motsvarighet i övriga truppslagsavdelningar, borde liksom hittills handläggas ärenden rörande utbildningen vid tygrupperna. För att mera betona dess karaktär av truppslagsinspektion borde den lämpligen benämnas *tygruppavdelning*. I analogi härmed borde även intendenturavdelningens namn ändras till *intendenturtruppavdelning*.

Ingen anledning finnes enligt *arméförvaltningen* att låta tygavdelningen inom arméinspektionen ersättas av en ingenjöravdelning. För handläggning av ärenden rörande utbildningen m. m. för reparationstjänsten i fält borde dock organiseras en särskild »fältreparationsavdelning». Denna borde ställas under chefskap av en arméingenjör.

I fråga om den föreslagna omorganisationen av arméförvaltningen har förvaltningen liksom arméchefen i huvudsak anslutit sig till vad ledamoten *Gillner* i sin reservation härom anfört.

Vidkommande förslagens enskildheter har i huvudsak anförts följande.

Motivet för verkstadsbyråns utbrytande ur tygavdelningen hade av ingenjörutredningen angivits vara att enligt utredningens förslag skillnaden mellan tygmateriel och intendenturmateriel komme att elimineras, d. v. s. sistnämnda materielgrupp skulle komma att inrangeras under begreppet tygmateriel. Med hänsyn härtill borde enligt arméförvaltningens mening den logiska slutsatsen blivit rakt motsatt mot utredningens förslag, då ju nyssnämnda förhållande än starkare talade för att verkstadsbyrån borde tillhöra tygavdelningen.

Vad angår förslaget att överflytta inspektionsverksamheten i fråga om materielvårdstjänsten från generalfälttygmästaren respektive generalintendenten till chefen för fältingenjörkåren har arméförvaltningen hänvisat till vad ledamoten *Gillner* i detta ärende angivit i sin reservation.

Förslaget att generalintendenten icke längre skulle vara inspektör för intendenturtrupperna utan att denna befattning skulle övertagas av chefen för arméinspektionens intendenturavdelning har av arméförvaltningen bestämt avstyrkts.

Ehuru arméförvaltningen sålunda icke kunnat godkänna av ingenjörutredningen framförda ändringsförslag har förvaltningen dock ansett viss justering

av tygavdelningens nuvarande organisation vara påkallad. För närvarande prövades sålunda den organisationsformen att underhållsbyrån vore uppdelad på tvenne fristående avdelningar, nämligen dels en underhållsbyrå, omfattande en materiel-, en pjäs-, en underhålls- och en förrådskontrollsektion, dels en ammunitionsförrådsbyrå bestående av en enda sektion. Denna organisation hade visat sig ändamålsenlig och borde framdeles bestå. De båda byråernas verksamhetsområden vore nämligen var för sig av betydande omfattning men icke med varandra direkt sammanhängande. En gemensam chef skulle därför vid ärendenas avgörande i vissa hänseenden innebära en fördröjande och överflödigt instans. Om en gemensam chef icke erfordrades, komme även behovet av en särskild regementsofficersbeställning för denna befattning att bortfalla. Underhållsbyrån borde emellertid med hänsyn till verksamhetens art lämpligen benämnas »utrustningsbyrå».

Försvarets civilförvaltning, krigsmaterielverket, riksräkenskapsverket och statens organisationsnämnd ha för sin del ifrågasatt, om tiden redan kunde anses mogen för att till förnyad behandling upptaga de blott för ett par år sedan, efter omfattande och grundliga utredningar fastslagna principerna för arméledningens organisation och uppgifter m. m.

Departementspromemorian.

I enlighet med vad som redan inledningsvis framhållits har i departementspromemorian (jfr s. 9) anförts, att några mera genomgripande förändringar inom arméledningen för närvarande icke borde ifrågakomma. I promemorian har sålunda förutsatts, att underhållssektionen tills vidare skulle bibehållas som en underavdelning under arméinspektionen, att generalfälttygmästaren och generalintendenten skulle kvarstå i sina befattningar som tjänstegrenschefer för tygmaterielvårdstjänsten respektive intendenturväsendet samt att även arméförvaltningens organisation i stort skulle bibehållas oförändrad. Detta borde emellertid, enligt i promemorian uttalad mening, icke utesluta sådana smärre justeringar, som kunde underlätta ett rationellt infogande av arméingenjörerna i organisationen. I promemorian ha därför av arméchefen och arméförvaltningen framlagda förslag härutinnan gjorts till föremål för närmare granskning, varvid följande anförts.

Inom arméinspektionen förefinnes såsom av arméchefen påvisats (s. 24) behov av ett visst antal ingenjörer. Vissa av dessa skulle enligt arméchefens mening komma att bli helt sysselsatta inom truppslagsavdelningarna för de mera materielbetonade truppslagen, nämligen pansartrupperna, luftvärnet och signaltrupperna, där de skulle fungera som biträden åt respektive inspektörer i tekniska frågor. Det syntes därför lämpligt att de, liksom hittills vore fallet, även i fortsättningen placerades till tjänstgöring vid dessa avdelningar. Med hänsyn till behovet av teknisk sakkunskap till förenämnda inspektörers förfogande vid utarbetande av utbildningsföreskrifter, vid inspektionsverksamheten och vid studiet av erfarenheter på respektive truppslags tekniska områden synes detta förslag lämpligt. Verksamheten för de ingenjörer, som därutöver erfordrades inom arméinspektionen, vore främst knuten till underhållstjänsten. Den främsta uppgiften vore att utarbeta utbildningsföreskrifter för fältreparations- och materielvårdstjänsten samt att biträda vid inspektioner på hithörande

områden. Dessa ingenjörer borde sammanföras i en särskild avdelning inom underhållssektionen, som av arméchefen benämnts »arméingenjöravdelning» och av arméförvaltningen — med särskilt betonde av dess funktion som organ för reparationstjänsten i fält — »fältreparationsavdelning». Även detta förslag synes vara i princip godtagbart. Då benämningen »fältreparationsavdelning» icke helt täcker de arbetsuppgifter, som skola ävila avdelningen i fråga, synes den av arméchefen förordade benämningen vara att föredraga. De båda berörda myndigheternas förslag i detta sammanhang om ändrade benämningar å tyg- och intendenturavdelningarna synes icke här böra upptagas utan omprövas i samband med den förestående översynen av arméledningens organisation i stort.

Arméchefens förslag att chefen för underhållssektionen borde övertaga uppgiften som inspektör för motortjänsten och att därmed sammanhängande frågor skulle handläggas vid den förenämnda arméingenjöravdelningen synes likaledes böra prövas i samband med den allmänna översynen av arméledningens organisation liksom också förslaget att ändra inspektörens för underhållstrupperna benämning till »inspektören för underhållstjänsten (underhållsinspektören)».

Som ovan framhållits förutsättes här, att generalfälttygmästaren bibehåller sin ställning som inspektör för tygmaterielvårdstjänsten. Denne beställningshavares organ för handläggning av ärenden i samband med denna inspektörsverksamhet är för närvarande den inom tygavdelningens kontrollbyrå inordnade materielvårdssektionen. Arméchefen har ifrågasatt, huruvida det icke vore lämpligt att denna sektionens funktion klarare betonades därigenom att den gäves en mera fristående ställning inom tygavdelningen och organiserades som en särskild byrå. Denna tanke synes vara riktig. Det kan även ifrågasättas, huruvida icke ifrågavarande organ borde erhålla en i förhållande till tygavdelningen i dess helhet fristående ställning, varigenom dess funktion som materielvårdsinspektion än klarare skulle framträda. Såsom i det föregående påvisats är det emellertid lämpligt att det nämnda organet vid utförandet av sina besiktningar utnyttjar teknisk expertis från vissa av tygavdelningens övriga byråer — vapen-, signalmateriel-, fordonsbyråerna samt kontrollbyråns leveranskontrollsektion — varför arméchefens förslag synes vara att föredraga. Här förutsättes sålunda att materielvårdssektionen inom tygavdelningens kontrollbyrå utbrytes ur denna och organiseras såsom särskild byrå.

Såsom i det föregående framhållits kommer nämnda materielvårdsbyrå att bli ett organ för planerandet av materielvårdsinspektioner samt för bearbetandet och delgivandet av de erfarenheter som härunder vinnas. Det är tydligt, att ett nära samarbete härvid måste äga rum med bland annat truppmyndigheterna. Erfarenheterna skola med andra ord omsättas i utbildningsföreskrifter. Härför kräves, som arméchefen framhållit, ett nära samarbete med den avdelning inom arméinspektionen, som handlägger tekniska utbildningsfrågor, nämligen den ovan angivna arméingenjöravdelningen. För att säkerställa detta samarbete har arméchefen ifrågasatt en personalunion mellan materielvårdsbyrån inom tygavdelningen och nämnda avdelning. Som gemensam chef borde enligt arméchefen förordnas en arméingenjör. Även detta förslag synes i princip lämpligt. Denna organisationsform tillämpas i övrigt redan på andra områden av stabs- och förvaltningsorganisationen och har visat sig ändamålsenlig. Sålunda äro bland annat cheferna för intendentur- och veterinäravdelningarna inom arméinspektionens underhållssektion samtidigt byråchefer vid arméförvaltningen.

Av den förslagne gemensamme chefen, vilken dessutom — — — förutsatts skola vara chef för en blivande arméingenjörkår, kommer emellertid att krävas mycket stora kvalifikationer. Bland annat måste han för att kunna rätt leda mate-

rielvårdsinspektionerna ha förvärvat ingående kännedom om förhållandena på truppförbanden. Då det för närvarande icke finnes möjlighet att besätta ifrågasatt post med ingenjör som fyller dessa villkor, synes materielvårdsbyrån — liksom hittills materielvårdssektionen — böra tills vidare förestås av officer. varav följer att föreslagen personalunion heller icke för närvarande bör komma till stånd. Även i övrigt förutsättes, att materielvårdsbyrån erhåller i huvudsak samma personalsammansättning som den nuvarande materielvårdssektionen.

Av arméförvaltningen ifrågasatt ändring av tygavdelningens organisation, nämligen skapandet av en särskild ammunitionsförrådsbyrå, står icke i direkt samband med frågan om ingenjörpersonalens ställning och bör därför prövas i ett annat sammanhang.

Utlåtanden över departementspromemorians förslag.

Såsom redan framhållits (s. 32 i det föregående) har *arméchefen* ansett, att den i promemorian ifrågasatta personalunionen i fråga om chefskapet över den föreslagna materielvårdsbyrån inom arméförvaltningens tygavdelning och arméinspektionens arméingenjöravdelning redan nu borde komma till stånd. Då i promemorian förutsatts, att som chef för den förenämnda materielvårdsbyrån tills vidare skulle fungera en officer ur fälttygkåren, borde denne lämpligen, i avvaktan på en slutgiltig lösning, kunna upprätthålla det gemensamma chefskapet över de båda berörda myndigheterna.

Arméförvaltningen har framhållit, att den i promemorian föreslagna organisationen med en avdelning inom arméinspektionen, vilken skulle få till uppgift att handlägga ärenden berörande såväl materielvården som utbildningen av reparatörer i fält, vore ägnad att skapa en icke önskvärd uppdelning av ansvaret för den förstnämnda tjänstegrepen. Då materielvården vilade på av förvaltningsmyndigheterna uppgjorda tekniska föreskrifter, borde arméingenjöravdelningen befrias från ärenden, som rörde denna, och utslutande ägna sig åt frågor rörande den tekniska reparationstjänsten i fält.

Krigsmaterielverket har ansett, att den av arméchefen ursprungligen förordade organisationen med gemensam chef för materielvårdsbyrån inom arméförvaltningens tygavdelning och arméingenjöravdelningen inom arméinspektionen vore att föredraga framför det i promemorian föreslagna provisoriet. Verket kunde sålunda icke finna att bärande skäl anförts för vidmakthållandet av dualism i chefskapet över de båda berörda myndigheterna. För att icke föregripa en slutlig omprövning av hithörande spörsmål syntes den utvägen kunna väljas, att en arvodesanställd befattningshavare tills vidare förordnades såsom gemensam chef för dessa.

Statsverkens ingenjörförbund har ansett förslaget om gemensam chef för arméingenjöravdelningen och tygavdelningens materielvårdsbyrå mindre lämpligt.

*Departements-
chefen.*

Det är tydligt, att i detta sammanhang några mera genomgripande förändringar i gällande stabs- och förvaltningsorganisation icke böra genomföras.

Jag hänvisar härvidlag till vad i det föregående yttrats. Då jag det oaktat är beredd att till prövning upptaga de förslag till jämkningar i denna organisation, som föreslagits i departementspromemorian, sker detta i medvetande om att de ifrågasatta ändringarna endast obetydligt rubba den nuvarande ordningen och att de icke äro av den art, att de kunna föregripa en allmännares prövning av denna fråga.

Promemorieförslaget innebär härvidlag i korthet följande. Inom arméinspektionens underhållssektion skulle tillkomma en särskild avdelning, arméingenjöravdelningen, inom vilken flertalet av de vid inspektionen verkande ingenjörerna skulle tjänstgöra. Dock skulle pansar-, luftvärns- och signalavdelningarna inom arméinspektionen bibehålla de ingenjörer, som redan nu ha sin verksamhet därstädes. Inom arméförvaltningens tygavdelning skulle vidare materielvårdssektionen utbrytas ur kontrollbyrån och bilda en särskild byrå, materielvårdsbyrån, varigenom dess karaktär av materielvårdsinspektion klarare skulle framträda. Slutligen har föreslagits, att till underlättandet av det nära samarbete, som måste äga rum mellan denna byrå och den förenämnda arméingenjöravdelningen, dessa båda organ skulle i personalunion förenas under en gemensam chef. Denne, som borde vara arméingenjör, skulle, såsom av ett senare sammanhang framgår (s. 46), samtidigt förordnas som chef för en blivande arméingenjörkår. I promemorian förutsattes dock, att med genomförandet av det sistnämnda förslaget skulle tills vidare anstå.

Emot departementspromemorians förslag i förevarande hänseende ha av remissmyndigheterna inga väsentliga erinringar framförts. Krigsmaterielverket har tvärtom ansett det önskvärt, att den ifrågasatta personalunionen redan nu kommer till stånd. Även jag anser, att en sådan åtgärd vore ägnad att främja en mjuk övergång till den nya organisationen, varjämte den gemensamme chefen, vilken skulle komma att bekläda en central post inom ingenjörorganisationen, skulle kunna företräda ingenjörpersonalen i rekryterings- och befordringsangelägenheter. Jag finner visserligen de betänkligheter värda beaktande, som i promemorian anförts emot en sådan tanke. Sålunda har framhållits, att det för närvarande icke finnes möjlighet att besätta ifrågavarande post med ingenjör, som fyllde de anspråk på ingående kännedom om förhållandena inom den militära organisationen, vilken erfordrades för att kunna leda en materielvårdsinspektion, samtidigt som han ägde erforderlig personalkännedom. Emellertid vill jag lämna öppet huruvida icke — i huvudsaklig överensstämmelse med vad chefen för armén härutinnan föreslagit — övergångsvis officer bör kunna bestrida den ifrågavarande tjänsten som chef för arméingenjöravdelningen och tillika chef för materielvårdsbyrån inom arméförvaltningens tygavdelning. Då ställningstagandet i denna fråga är beroende av möjligheterna att finna en lämplig person för uppgiften, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att härutinnan träffa slutligt avgörande. Vare sig officer — övergångsvis — eller ingenjör kommer i fråga för nämnda befattning är det nödvändigt, att välkvalificerad person erhålles. Hänsyn härtill bör tagas vid lönesättningen. Jag återkommer senare till denna fråga (s. 59).

Arméförvaltningen har ansett, att inom arméinspektionens arméingenjör

avdelning borde handläggas endast frågor angående fältreparationstjänsten. På denna fråga torde det icke vara erforderligt att här i detalj närmare ingå. Det lärers få ankomma på Kungl. Maj:t att härutinnan meddela bestämmelser. Att emellertid ett nära samarbete måste äga rum med arméförvaltningens tygavdelning, enkannerligen dess materielvårdsbyrå, har i promemorian förutsetts och har föranlett förslaget om gemensam chef för nämnda byrå och arméingenjöravdelningen.

På grund av vad sålunda anförts och då jag är av den uppfattningen att ett tillrättaläggande av denna fråga underlättar det förestående organisationsarbetet, tillstyrker jag, att en särskild arméingenjöravdelning tillkommer inom arméinspektionen samt att inom arméförvaltningens tygavdelning den nuvarande kontrollbyråns materielvårdsektion utbrytes och bildar en särskild byrå.

5. ARMÉINGENJÖRKÅRENS ORGANISATION.

1941 års försvarsutredning.

Som förut anförts föreslog 1941 års försvarsutredning, att arméingenjörerna skulle sammanföras till en särskild civilmilitär arméingenjörkår, omfattande ingenjörer av samtliga kategorier, vilka erfordrades inom tygtjänsten. Till denna kår borde de tidigare på fälttygkårens stat upptagna tygingenjörerna med vissa undantag överföras. Som chef för arméingenjörkåren borde avses en arméöveringenjör, vilken regelmässigt borde placeras i befattning såsom chef för den centrala verkstadstjänsten.

Försvarsväsendets ingenjörutredning.

Ingenjörutredningen har föreslagit, att samtliga ingenjöröfficerare, ingenjörunderofficerare och ingenjörfurirer, såväl de, som enligt vad utredningen förutsatt vore avsedda att tjänstgöra vid ingenjörtrupperna, som de, vilka skulle ha sin verksamhet förlagd till andra truppförband eller staber inom förvaltningsorganisationen, skulle sammanhållas i en gemensam personalkår efter huvudsakligt mönster från intendenturkåren.

Utlåtanden över ingenjörutredningens förslag.

I remissutlåtandena över ingenjörutredningens förslag har från olika håll förordats, att arméns ingenjörer borde sammanföras till en särskild kår.

Departementspromemorian.

Arméingenjörernas infogande i en gemensam personalkår bör enligt i promemorian uttalad mening avgöras först i samband med den nu pågående revisionen av försvarsorganisationen i stort. Därest en sådan kår funnes böra komma till stånd, syntes flertalet skäl tala för förslaget att som personalkårchef förordna den i det föregående som gemensam chef för arméinspektionens arméingenjöravdelning och materielvårdsbyrån inom tygavdelningen föreslagne arméöveringenjören.

**Utlåtanden över departementspromemorians
förslag.**

I utlåtandena över departementspromemorian har i allmänhet icke framställts erinran mot dess förslag i denna del.

Försvarets civilmilitära ingenjörers förbund har ansett, att för underlåtandet av arbetet med upprättandet av en ingenjörorganisation en beställning för »arméöverdirektör» (arméöveringenjör) snarast borde inrättas. I huvudsak samma uppfattning har uttalats av *försvarsväsendets civila tjänstemannaförbund* och *statsverkens ingenjörsförbund*.

Svenska teknologföreningen har ansett, att en befattning som arméöveringenjör borde redan nu inrättas. Detta betecknade föreningen som en av de viktigaste åtgärderna vid skapandet av förutsättningar för anställandet av kompetenta ingenjörer inom arméorganisationen. Arméöveringenjören borde vara målsman icke endast för arméingenjörerna utan jämväl för de inom armén och arméförvaltningen anställda civila ingenjörerna. Nämnade befattningshavare borde, såsom i promemorian förutsatts, placeras vid arméinspektionen. Huruvida han dessutom skulle bekläda befattning vid arméförvaltningens tygavdelning kunde senare diskuteras.

Icke heller enligt min mening kan bildandet av en arméingenjörkår ifrågakomma förrän i samband med att ingenjörfrågan upptages till slutlig lösning. Detta synes dock icke utesluta, att förberedelser härför redan nu vidtagas. En av åtgärderna i sådan riktning bör vara att tillsätta en befattningshavare, som kan tills vidare utföra de väsentligare av de uppgifter, som skulle ankomma på chefen för en dylik kår. Möjligheterna härför ha i det föregående redan berörts (s. 45).

*Departements-
chefen.*

6. UTBILDNING OCH REKRYTERING.

1941 års försvarsutredning.

Enligt 1941 års försvarsutredning borde rekryteringen av arméingenjörer ske enligt samma grunder, som gällde beträffande tygingenjörerna vid fälttygkåren (SFS 1937: 672), varvid dock i fråga om motoringenjörer fordran på högskoleutbildning i vissa fall syntes kunna eftersättas. Innan ordinarie anställning skedde borde, såsom vore fallet beträffande tygingenjörerna, beställning upprätthållas på förordnande under högst två år mot i staten upptagna löneförmåner. Det borde enligt försvarsutredningen ankomma på generalfälttygmästaren att bestämma, huruvida vederbörande före ordinarie anställning skulle genomgå viss utbildningskurs avseende allmän orientering i militära frågor.

Försvarsutredningen har också tagit under övertvägande möjligheten av att rekrytera arméingenjörkåren enligt motsvarande grunder, som för närvarande tillämpas i fråga om mariningenjörkåren, d. v. s. via arméingenjörspiranter, vilka anställas såsom sådana redan före påbörjandet av studierna

vid teknisk högskola. Utredningen har emellertid funnit detta system mindre ändamålsenligt för arméns vidkommande. De specialfack inom vilka vid armén behov av fast anställda ingenjörer föreläge vore nämligen av den art, att det vore önskvärt, att vederbörande före anställning såsom arméingenjör under ett antal år förskaffat sig utbildning och erfarenhet inom ett närliggande civilt verksamhetsområde.

Försvarsväsendets ingenjörutredning.

Ingenjörutredningen har utgått från att av ingenjööfficerare skulle fordras dels militär utbildning motsvarande i huvudsak fordringarna för utbildning till officer på aktiv stat dels omfattande teknisk utbildning. Tiden för utbildning till ingenjööfficer har av utredningen beräknats till cirka 10 år för dem som avlagt studentexamen på reallinjen eller vid tekniskt läroverk samt 13 år för dem, som genomgått försvarets läroverk (tiden för de senare räknad från första anställningsåret i »klass I»).

Anställning vid fältingenjörkåren hade utredningen tänkt skola ske på i huvudsak samma grunder som för närvarande gällde för mariningenjör- och flygingenjöraspiranter.

Utlåtanden över ingenjörutredningens förslag.

Arméchefen, som utgått från att arméingenjörerna skulle erhålla civilmilitär ställning, har beträffande denna personals utbildning ansett, att för flertalet fordran på examen från teknisk högskola borde uppställas. Beträffande motoringjörerna vid truppförbanden vore det dock framför allt av vikt att dessa vore praktiska arbetsledare med ingående kännedom om motorreparationstjänsten. Kravet på högre teknisk utbildning kunde för denna personalkategori eftersättas. Oavsett vilken befattning det gällde borde emellertid för anställning som arméingenjör uppställas fordran på minst tre års ingenjörpraktik omfattande såväl verkstadspraktik som organisatorisk verksamhet. Med hänsyn såväl till de allmänna fordringarna, som måste ställas på blivande arméingenjörer, som till de krav på militär allmänorientering, som måste uppställas, borde dessa ha genomgått utbildning till värnpliktiga officerare. Därjämte erfordrades viss militär specialutbildning avsedd att göra ifrågavarande personal förtrogen med den materiel och vapenutrustning, som de i sin blivande verksamhet hade att taga befattning med. Omfattningen av denna sistnämnda utbildning bleve beroende av vilken specialgren vederbörande ingenjör skulle ägna sig åt. För en luftvärns-(vapen-)ingenjör och signalingenjör syntes utbildningstidens längd böra bestämmas till omkring ett år, omfattande bland annat tjänstgöring vid någon militär reparationsverkstad. För motoringjörerna syntes denna fordran avsevärt kunna eftersättas.

I fråga om rekryteringen har arméchefen anfört i huvudsak följande.

En väg är att i kåren anställa redan färdiga ingenjörer, vilka uppfylla de fordringar beträffande teknisk och militär utbildning, som i det föregående angivits som norm. Denna anställning kan i vissa fall lämpligen föregås av anställning i någon av de extra ordinarie ingenjörbefattningar, som förut-

sättas alltjämt vara erforderliga såväl inom arméförvaltningens tygavdelning som vid vissa truppförband. En annan väg är att rekrytera kåren via arméingenjörspiranter på i huvudsak motsvarande sätt som för närvarande tillämpas vid marinen. Antagningen till aspirant skulle sålunda ske vid relativt tidiga år, dock icke tidigare än efter första året på tekniska högskolan (motsvarande utbildningsanstalt). Det synes nämligen nödvändigt, att blivande aspiranter före antagandet hava deltagit i konkurrensen i samband med inträdesprövningarna till vederbörlig läroanstalt.

Vilken av dessa två vägar, som skall väljas, synes icke behöva nu avgöras. Under uppsättningsperioden och som en övergångsform blir det under alla förhållanden nödvändigt att välja redan färdigutbildade ingenjörer, varvid förutsattes, att härvid i första hand de för närvarande vid armén och tygavdelningen tjänstgörande extra ordinarie eller kontraktanställda ingenjörerna komma i fråga, givetvis under förutsättning att de befunnits lämpliga för fast anställning inom arméingenjörkåren.

Erfarenheterna under uppsättningsperioden synas därefter böra bliva bestämmande för om det under denna tid tillämpade systemet alltjämt skall bibehållas eller om en övergång skall ske till systemet med ingenjörspiranter. Sannolikt torde en kombination av båda systemen vara det lämpligaste.

Statens organisationsnämnd har funnit erfarenheterna från beredskapsåren visa, att det i många fall kunde vara tillräckligt, att arméns ingenjörer avlagt teknisk studentexamen eller ägde däremot svarande kunskaper.

Överstyrelsen för yrkesutbildning har med utgångspunkt från ingenjörutredningens förslag ingående diskuterat, huruvida högre teknisk utbildning vore erforderlig för arméns »ingenjööfficerare» eller om examen från tekniskt gymnasium eller däremot svarande utbildning kunde anses tillfyllest. Överstyrelsen har kommit till det resultatet att i många fall den sistnämnda utbildningsformen vore tillräcklig, varvid ock borde tagas under omprövning, huruvida icke viss komplettering vid teknisk högskola vore nödvändig. Överstyrelsen har emellertid ansett det självfallet, att under alla förhållanden ett behov kvarstode av högskoleutbildade ingenjörer i tillräckligt antal för att rekrytera sådana speciella ingenjörbefattningar, för vilka dylik utbildning erfordrades med hänsyn till arbetsuppgifterna.

Tekniska läroverkens ingenjörsförbund har givit uttryck åt den uppfattningen att med hänsyn till ingenjöruppgifternas olika art och omfattning vid armén ingenjörer med både högre och lägre utbildning borde utnyttjas. Med hänsyn härtill borde för befattningar upp till kompaniofficers grad examen som läroverksingenjör jämte omfattande praktisk verksamhet anses vara tillräcklig merit för att kunna antagas som aspirant till ingenjööfficersbeställning på stat och i reserven.

Departementspromemorian.

Under denna rubrik har i departementspromemorian endast behandlats frågan om utbildning och rekrytering av arméingenjörpersonalen. Vad först angår rekryteringen, har promemorian utgått från att arméingenjörbefattningarna i varje fall under uppbyggnadsperioden måste besättas antingen med redan i tjänst varande ingenjörer i icke-ordinarie ställning eller med

ingenjörer från den civila arbetsmarknaden. Vid tillsättandet av mera stadigvarande tjänster förutsattes härvid, att endast ur försvarsväsendets synpunkt lämplig personal vunno anställning, oavsett om denna tidigare innehaft icke-ordinarie befattning eller ej. Först på grundval av de erfarenheter, som härunder vunnes, syntes det möjligt att taga slutlig ställning till rekryteringsproblemet. I promemorian har emellertid framhållits, att det under alla omständigheter syntes nödvändigt, att en viss provotid föreginge anställning på ordinarie stat. I promemorian har slutligen förutsatts, att även officer, som besatte härför erforderliga kvalifikationer, skulle kunna komma i fråga vid besättandet av arméingenjörposter.

Promemorian har härefter övergått att behandla de tekniska och militära kvalifikationer, som kunde anses erforderliga för ifrågavarande personal. Vad först de tekniska kunskaperna beträffade, syntes det nödvändigt med hänsyn främst till signal- och luftvärnsmaterielens komplicerade art, att såväl signal- som luftvärnsingenjörerna besutte högskolekompetens. I fråga om motoringenjörerna åter syntes fordran på högre teknisk utbildning kunna efter sättas. I överensstämmelse med vad som av ett flertal remissmyndigheter anförts har den uppfattningen uttalats, att praktiska arbetsledare med ingående kännedom om motorreparationstjänsten vore tillfyllest för dessa befattningar. Det vore emellertid likaledes uppenbart, att för vissa befattningar exempelvis inom arméledningen fordringar på högre teknisk utbildning måste uppställas även på ingenjörer av sistnämnda kategori. Då därtill komme, att jämväl krav på truppvana måste uppställas för ifrågavarande ingenjörer, följde härav att även vid truppförbanden måste finnas ett visst antal högskolebildade motoringenjörer för rekrytering av förenämnda befattningar. Givetvis förutsattes att, innan antagning skedde i arméingenjörbefattning, vederbörande förskaffat sig erforderlig praktik i ingenjöryrket. Vad slutligen de allmänna fordringarna på militär utbildning beträffade syntes som minimikrav böra uppställas genomgången värnpliktsutbildning samt därutöver den militärtekniska specialutbildning, som erfordrades för att de blivande arméingenjörerna skulle göras fullt förtrogna med den materiel, som vederbörande personal i sin blivande verksamhet komme att få taga befattning med. Det kunde emellertid varken i fråga om militära eller tekniska krav vara lämpligt att i detta sammanhang härutinnan fastslå någon norm. Även på detta område syntes erfarenheter böra avvaktas innan slutlig ståndpunkt fattades.

Utlåtanden över departementspromemorians förslag.

Krigsmaterielverket har framhållit, att en följd av att arméingenjörbefattningarna åtminstone under uppbyggnadsperioden måste besättas antingen med i tjänst varande ingenjörer i icke-ordinarie ställning eller med ingenjörer från den civila arbetsmarknaden måste bli, att ett stort antal av ifrågavarande tjänster första gången komme att besättas med personal, som redan innehade motsvarande befattningar. Härvid vore det enligt verkets mening av stor vikt att tillse, att kvalifikationskraven upprätthölles. Verket ville nämligen erinra

om att det vid de av ingenjörutredningen på sin tid företagna undersökningarna framgått, att i en del fall tjänster inom den hittillsvarande provisoriska arméingenjörorganisationen besatts med personer utan tillräcklig teknisk bildning.

Ett motsvarande påpekande har gjorts av *försvarets tjänsteförteckningsakkunniga*. De sakkunniga ha vidare framhållit, att där i något fall vederbörande ansåges icke helt besitta den kompetens, som borde åtfölja en viss befattning, hinder icke syntes möta att övergångsvis tillämpa en lägre löneställning än den för befattningen normalt avsedda.

Försvarets civila tjänstemannaförbund har framhållit, att ingenjörer med annan teknisk utbildning än teknisk högskola borde kunna ifrågakomma på samtliga platser, där ej vetenskapligt forskningsarbete krävde högre teoretiska kunskaper.

Svenska teknologföreningen har icke haft något att erinra mot förslaget att även officerare skulle kunna ifrågakomma vid tillsättandet av arméingenjörbefattningar, dock under förutsättning att av dessa krävdes samma tekniska kunnande som av ingenjörerna.

Statsverkens ingenjörsförbund har tillstyrkt de i promemorian föreslagna kompetensvillkoren. Dock borde ingenjörer med annan teknisk utbildning än högskola kunna ifrågakomma icke blott vid besättandet av motoringenjörbefattningar utan även — genom dispensförfarande — vid besättandet av övriga befattningar, därest de visat sig besitta motsvarande kunskaper. Förbundet förutsatte, att under uppbyggnadsperioden den personal, som för närvarande funnes anställd endera såsom extra ordinarie eller extra tjänstemän eller medelst kontrakt, finge viss företrädesrätt.

Beträffande frågan huruvida officerare skulle kunna ifrågakomma vid tillsättandet av de föreslagna arméingenjörbefattningarna ville förbundet med bestämdhet kräva att, därest så skulle kunna ske, några eftergifter beträffande deras tekniska kvalifikationer icke generellt måtte medgivas.

Sveriges arbetsledareförbund har med tillfredsställelse funnit, att motoringenjörer vid de olika förbanden åtminstone i viss utsträckning skulle kunna utgöras av praktiska arbetsledare med ingående kännedom och erfarenhet om motorreparationer.

Såsom i departementspromemorian framhållits, är det erforderligt att avvakta erfarenheterna under uppbyggnadsperioden, innan slutlig ställning kan tagas till rekryteringsproblemet. Detsamma gäller i viss mån även utbildningsfrågorna. Härvid synas de i promemorian anförda synpunkterna kunna tjäna till ledning. Jag förutsätter, att vad i vissa remissyttranden anförts om nödvändigheten att upprätthålla uppställda kvalifikationskrav kommer att beaktas. Detta gäller självfallet — såsom också av promemorian framgår — jämväl vid besättandet av arméingenjörbefattningar med militära befattningshavare (officerare). Till den av försvarets tjänsteförteckningsakkunniga berörda frågan om tillämpande övergångsvis av lägre löneställning i vissa fall återkommer jag under rubriken Avlöningsfrågor.

Departements
chefen.

7. AVLÖNINGSFÖRFRÅGOR.

1941 års försvarsutredning.

1941 års försvarsutredning har i samband med sitt förslag rörande arméingenjörkårens organisation även närmare utformat stat för kåren. Denna framgår av följande tablå.

	Lönegrad.	Antal.
Arméöveringenjör, tillika chef för arméingenjörkåren ...	Cb 2	1
Förste arméingenjörer	Ca 30	2
Förste arméingenjörer	Ca 28	4
Arméingenjörer av 1. graden	Ca 27	14
Arméingenjörer av 2. graden	Ca 24	11
Arméingenjörer av 3. graden	Ca 22	21.

Försvarsväsendets ingenjörutredning.

Med hänsyn till den avsevärda kapitalinvestering, som den längre utbildningstiden för ingenjörofficerare innebure, har ingenjörutredningen ansett det berättigat, att dessa tillerkändes högre löneförmåner än försvarets övriga officerare. Av skäl som tidigare angivits torde det icke vara behöfligt att i detta sammanhang närmare ingå på utredningens förslag i denna del.

Utlåtanden över ingenjörutredningens förslag.

Arméchefen har bland annat framhållit att det med hänsyn till rekryteringen vore nödvändigt att arméns ingenjörer tillförsäkrades relativt höga löner. Dessa borde i varje fall icke understiga de löner, som i motsvarande befattningar tillkomme eller kunde förväntas bliva tillerkända flygvapnets ingenjörer. De med lönerna sammanhängande befordringsvillkoren borde också bliva i huvudsak desamma som för dessa. Det borde härvid beaktas, att rekryteringen till arméingenjörkåren sannolikt komme att bliva svårare än till flygingenjörbeställningarna, enär flygingenjörerna i sin civilmilitära tjänst erhöle sådan utbildning, som kunde komma dem tillgodo vid eventuell övergång till civil industri, nämligen flygutbildning. Motsvarande förmåner kunde icke erbjudas inom armén.

Arméförvaltningen har anslutit sig till 1941 års försvarsutrednings förslag i fråga om olika slag av beställningar för arméingenjörer. Antalet beställningar i lönegraderna Ca 30 och Ca 28 borde i förhållande till hela personalstyrkan ingå i ungefär samma proportioner som vid motsvarande personalkategorier inom marinen och flygvapnet. Lönerna inom arméingenjörkåren borde icke vara strängt bundna till vissa befattningar utan tjänsteplaceringen borde inom vissa gränser kunna varieras med hänsyn till behovet. Förvaltningen har angivit vissa hållpunkter för de föreslagna olika befattningarnas fördelning på lönegrader, vilka emellertid ansetts böra betraktas som endast ungefärliga. Dessa hållpunkter framgå av följande tablå.

	Lönegrader.
Arméöveringenjör	Cb 2
Chef för signalmaterielbyrån och konstruktionskontoret ävensom vissa sektionschefer m. fl. vid arméförvaltningens tygavdelning, chef för fältreparationsavdelningen vid arméinspektionen	Ca 30—Ca 28
Vissa detaljchefer m. fl. vid arméförvaltningens tygavdelning, befattningshavare vid arméinspektionen och militärbefälsstaberna, chefer för tygverkstäder	Ca 27—Ca 24
Befattningar vid lägre truppförband och skolor	Ca 24—Ca 22.

Svenska officersförbundet har understrukt vikten av att löneförmånerna för ingenjörpersonalen utmättes på sådant sätt att kvalificerad personal erhöles.

Försvarsväsendets civilmilitära ingenjörers förbund har företrätt den uppfattningen att tjänsten vid marinen och flygvapnet för många unga män torde te sig mera lockande än tjänsten vid armén bland annat genom möjligheten till sjökommendering respektive flygning. Detta borde beaktas vid lönesättningen för arméns ingenjörer. Förbundet har även påpekat pensionsålderns betydelse i detta sammanhang.

Departementspromemorian.

I departementspromemorian har redan i föregående sammanhang framhållits (s. 26), att med hänsyn till pågående utredning rörande försvarsorganisationen i stort återhållsamhet måste iakttagas vid bedömandet av arméns och arméförvaltningens behov av ingenjörer. Detsamma syntes enligt i promemorian uttalad mening böra gälla även i fråga om lönesättningen för berörd personal. Intill dess klarhet vunnits rörande den blivande organisationen i stort, syntes sålunda ingenjörpersonalen böra uppföras på extra ordinarie stat. En utgångspunkt härvidlag borde vara, att antalet föreslagna extra ordinarie befattningar ej överstege det antal ordinarie befattningar, som kunde komma att inrättas vid en framtida reglering av ingenjörpersonalens slutliga ställning.

I promemorian har erinrats att flertalet av de remissmyndigheter m. fl., som yttrat sig i ämnet, ansett det nödvändigt att tillerkänna arméns ingenjörer relativt höga löneförmåner under hänvisning till att det endast därigenom bleve möjligt att erhålla kvalificerad personal. Sålunda hade ansetts, att löneskalan borde i huvudsak anslutas till motsvarande skala för flygvapnets ingenjörer.

Enligt departementspromemorian måste det ur olika synpunkter, bland annat med hänsyn till rekryteringen, i princip anses vara riktigt att även arméns ingenjörer tillerkändes goda löneförmåner. Vid en jämförelse med flygvapnet borde emellertid följande beaktas. I enlighet med vad som i det föregående under avsnittet Utbildning och rekrytering anförts kunde fördringarna på arméns motoringenjörer i underordnade befattningar ställas lägre än på övriga ingenjörer. Det följde härav, att även lönerna för ifrågavarande motoringenjörer kunde sättas lägre än för övriga ingenjörer. En inplacering

förslagsvis i lägst 20:e lönegraden syntes vara tillfyllest för att erhålla fullt kompetent personal, varvid dock för vinnande av nöjaktig befordringsgång vissa av dessa befattningar borde hänföras till högre lönegrader (22:a eller 24:e lönegraden). De arméingenjörer åter, för vilka högskoleutbildning måste anses nödvändig, nämligen signal- och vapeningenjörer samt motoringenjörer i mera kvalificerade befattningar, syntes böra tillförsäkras löner och befordringsmöjligheter, som i huvudsak anslöte sig till motsvarande förmåner för marinens och flygvapnets ingenjörpersonal. Lämpliga löneställningar syntes vara lönegraderna MEO 24, 26, 28 och 30. I huvudsak enahanda synpunkter syntes böra läggas på löneproblemet för de civila ingenjörernas vidkommande. Det syntes emellertid icke vara möjligt att i befattningar som verkstadschefer erhålla kompetent personal, därest minimilönen sattes lägre än 24:e lönegraden.

Vidkommande vissa särskilda beställningar har i promemorian följande anförts. Arméöveringenjören hade av de remissmyndigheter, som särskilt yttrat sig i denna fråga, föreslagits placerad i lönegraden Cb 2. Detta stode i överensstämmelse med såväl 1941 års försvarsutrednings som ingenjörutredningens förslag. Nämnde befattningshavare komme i enlighet med vad som i promemorian förutsatts att få ett betydande ansvar och maktpåliggande arbetsuppgifter. Han skulle vara chef såväl för arméingenjöravdelningen inom arméinspektionen som för materielvårdsbyrån inom arméförvaltningens tygavdelning. Vidare skulle han tjänstgöra som personalkårchef för arméingenjörkåren. Det måste därför anses befogat, att ifrågavarande befattningshavare tilldelades en relativt hög löneställning. Då emellertid i enlighet med vad som i promemorian redan anförts förslag ännu icke kunde framläggas om sammanförandet av arméingenjörerna till en gemensam kår och då dessutom förordad personalunion mellan arméingenjöravdelningen inom arméinspektionen och tygavdelningens materielvårdsbyrå tills vidare icke kunde komma till stånd, syntes ifrågavarande befattningshavare för närvarande icke böra upptagas i högre lönegrad än MEO 30. Vad slutligen vissa av de på civil stat anställda ingenjörerna beträffade förutsattes i promemorian, att chefen för verkstadsbyrån skulle bibehållas vid lön i lönegraden C 8 och chefen för driftstekniska sektionen vid lön i lönegraden C 5.

För olika befattningar föreslagna löner framgå av *bilaga B*. Vad där angivits har emellertid i promemorian ansetts böra betraktas allenast som en beräkningsgrund för olika löners fördelning. De olika beställningarna borde sålunda icke bindas vid vissa tjänster eller befattningar utan personalplaceringarna borde kunna varieras allt efter behov.

I anslutning till 1941 års försvarsutrednings förslag ha arméingenjörbeställningarna ansetts böra benämnas sålunda:

Förste arméingenjör	MEO 30
» »	MEO 28
Arméingenjör av 1. graden	MEO 26
» » 2. »	MEO 24
» » 3. »	MEO 20 eller 22.

Utlåtanden över departementspromemorians förslag.

Överbefälhavaren har i sitt yttrande särskilt betonat vikten av att ingenjörpersonalen erbjödes fullgoda löneförmåner och har ansett det ofrånkom-

ligt, att arméns ingenjörpersonal i detta hänseende bleve likställd med motsvarande personal inom marinen och flygvapnet. Samtidigt borde beaktas vikten av att icke för framtiden binda en kommande utredning vid vissa i förslaget angivna löner och löneplaner. Med hänsyn härtill syntes det överbefälhavaren lämpligt, att viss lön tills vidare icke hänfördes till bestämd befattning utan i stället till viss befattningshavare med hänsyn till dennes kvalifikationer.

Överbefälhavaren har särskilt framhållit betydelsen av att befattningen som chef för krigsverkstadssektionen i tygavdelningens verkstadsbyrå, vilken befattningshavare bland annat hade att handlägga ärenden rörande hemortsverkstädernas organisation för krigsdrift, besattes med en kvalificerad kraft. För att säkerställa detta syntes det oundgängligen erforderligt, att ifrågasvarande ingenjör placerades i lönegraden Eo 28 i stället för i lönegraden Eo 26, som föreslagits i promemorian.

Arméchefen har ansett att en justering uppåt av de i promemorian föreslagna lönerna vore påkallad för att vinna större överensstämmelse mellan de arméns ingenjörer tillkommande löneförhållandena och de förmåner, som för närvarande tillerkändes marinens och flygvapnets motsvarande personal.

Arméförvaltningen har framhållit, att enbart tillämpningen av en fastare avlöningsform för den inom lantförsvaret erforderliga ingenjörpersonalen ingalunda syntes tillfyllest för att säkerställa en god rekrytering. Härför måste jämväl förutsättas att lönevillkoren för nämnda personal vore fullt jämförbara med vad eljest erbjödes teknisk personal med likvärdiga arbetsuppgifter inom försvarsväsendet. Ämbetsverket vore därför av den uppfattningen, att återhållsamheten i fråga om lönesättningen icke finge leda därhän, att den ifrågasvarande personalen erbjödes lägre löner än som tillerkänts motsvarande teknisk personal inom marinen och flygvapnet.

Arméförvaltningen har särskilt framhållit att, då materiellvård under alla förhållanden innebure en tillämpning av särskilda föreskrifter, det icke kunde anses rimligt, att den föreslagna ingenjörpersonalen vid arméinspektionens arméingenjöravdelning upptoges i högre lönegrad än den personal inom arméförvaltningen, som hade att taga befattning med de grundläggande föreskrifterna.

Slutligen har ämbetsverket ansett, att, i avvaktan på statsmakternas ställningstagande till frågan om försvarsorganisationens framtida gestaltning, av promemorian berörd ingenjörpersonal borde uppföras på en gemensam extra ordinarie stat.

Försvarets civilförvaltning har framhållit, att ämbetsverket icke haft tillfälle att närmare undersöka, huruvida löneställningarna för den föreslagna ingenjörpersonalen sedda mot bakgrunden av lönesättningen för motsvarande personal inom andra statliga områden vore riktigt avvägda. Ämbetsverket har dock ifrågasatt, huruvida icke 18:e lönegraden vore tillfyllest som bottenlönegrad för kategorien motoringenjörer. Härvid har erinrats om att vid kommunikationsverken ingenjörbefattningar förekomme även i 17:e och 15:e lönegraderna.

Ämbetsverket har vidare givit uttryck åt den meningen, att samtliga i promemorian berörda befattningar — med undantag av de på arméförvaltningens personalförteckning redan nu uppförda befattningarna i lönegraderna C 8 och C 5 — borde, liksom fallet vore med den nu befintliga extra ordinarie ingenjörpersonalen med avlöning från avlöningsanslag, uppföras under gemensam rubrik på arméns personalförteckning för extra ordinarie tjänstemän. Önskvärt vore enligt förvaltningens mening att därvid samtliga — med nyssnämnt undantag, således även de i promemorian föreslagna civila befattningshavarna — hänfördes till en och samma löneplan, nämligen löneplan MEO i militära icke-ordinariereglementet.

Krigsmaterielverket har ifrågasatt, huruvida 28:e lönegraden borde utnyttjas i den utsträckning, som föreslagits i departementspromemorian. Nämda lönegrad syntes böra reserveras för teknisk personal i mera utpräglad chefsställning inom central myndighet (byrådirektörer). Verket ville vidare erinra om att i verkets organisation byråchefer direkt underställda sektionschefer i regel innehade befattningar för byråingenjör i 26:e lönegraden eller i några fall befattningar för förste byråingenjör i 27:e lönegraden. Av promemorian framginge emellertid, att huvuddelen av de för tygavdelningen beräknade befattningarna i 26:e lönegraden icke vore avsedda för sektionschefstjänster.

Såsom i tidigare sammanhang framhållits (s. 44) har krigsmaterielverket vidare förordnat, att en arvodesanställd befattningshavare tills vidare förordnades som gemensam chef för arméinspektionens arméingenjöravdelning och tygavdelningens materielvårdsbyrå. Denne borde placeras i sådan löneställning att kompetent kraft kunde erhållas.

Slutligen har verket förordnat, att den för arméförvaltningen avsedda ingenjörpersonalen tills vidare, intill dess spørsmålet i hela dess vidd omprövats av 1945 års försvarskommitté, borde avlönas enligt civila avlöningsreglementet.

Allmänna lönenämnden och försvarsväsendets lönenämnd ha i gemensamt yttrande uttalat följande allmänna synpunkter på promemorieförslaget i vad avser avlöningsfrågorna:

Det kan enligt lönenämndernas mening ifrågasättas, huruvida befattningen såsom chef för arméingenjöravdelningen i arméinspektionen redan nu bör inplaceras i lönegradssystemet. Lämpligare synes vara, att därmed får anstå, till dess slutlig ställning kan tagas till frågan i vad mån i hans person böra förenas de olika chefsbefattningar, som föreslagits i promemorian. Föreligger omedelbart behov av anställande av en chef för arméingenjöravdelningen, synes denne böra anställas mot kontrakt.

En placering av vissa arméingenjörer med särskilt kvalificerade arbetsuppgifter i MEO 28 torde i och för sig vara motiverad. Likaså torde ett antal beställningshavare i 26:e lönegraden vara erforderliga i den centrala ledningen. Huruvida dylika beställningar i 28:e och 26:e lönegraderna erfordras i förslaget antal och med angiven fördelning å såväl arméinspektionen som arméförvaltningens tygavdelning kan ifrågasättas. Detta spørsmål torde dock icke påkalla något uttalande av lönenämnderna.

Med hänsyn till att de vid truppförband placerade motoringenjörerna re-

presentera den högsta fackkunskapen inom sitt område vid förbandet och det därför är angeläget, att för dessa befattningar erhållas personer med god utbildning och stor erfarenhet, anse sig lönenämnderna böra biträda förslaget, att dessa befattningshavare skola placeras i lägst MEo 20. Kravet på erfarenhet från motorbranschen bör emellertid enligt lönenämndernas mening komma till uttryck i vederbörligen fastställda fordringar å viss praktik före antagande till motoringenjör.

Lönenämnderna ha slutligen förordat, att löneställningarna för verkstadscheferna vid truppförband och tygstationer toges under omprövning. De föreslagna lönegradsplaceringarna syntes nämligen lönenämnderna i vissa fall för låga för att tillräckligt kvalificerad personal skulle kunna erhållas för befattningarna i fråga.

Enligt *statens organisationsnämnd* vore promemorieförslaget, såsom redan framhållits (s. 12 i det föregående), bland annat ur avlöningssynpunkt icke tillfredsställande. Förslaget innebure visserligen i en del fall förbättringar i löneställningen. Dessa vore dock icke av den omfattningen, att de gäve säkerhet för att förstklassig ingenjörpersonal kvarstannade på nuvarande poster.

Försvarets sakanlagsutredning har framhållit, att enligt för utredningen gällande direktiv densamma icke syntes ha anledning att ingå på någon granskning av de för de olika ingenjörbefattningarna föreslagna löneställningarna. Utredningen hade emellertid icke kunnat värja sig för det intrycket, att de föreslagna lönegradsplaceringarna åtminstone beträffande verkstadscheferna närmast framstode som låga.

Försvarets tjänsteförteckningssakkunniga ha liksom försvarets civilförvaltning ansett, att för motoringenjörer i underordnad ställning en bottenlönegrad i 18:e lönegraden kunde vara tillfyllest. Även gentemot de ifrågasatta proportionerna mellan antalet befattningar i olika lönegrader ha de sakkunniga ansett att betänkligheter på en del punkter kunde resas. Sålunda syntes tvivelaktigt, huruvida exempelvis av de för arméförvaltningens tygavdelnings fordonsbyrå avsedda fyra motoringenjörerna i 26:e och 24:e lönegraderna flertalet borde hänföras till den högre löneställningen. Det ville vidare förefalla de sakkunniga, att ett infogande i lönegradssystemet av befattningen som chef för arméingenjöravdelningen i arméinspektionen såsom pensionsberättigande tjänst lämpligen borde anstå, intill dess klarhet vunnits i vad mån i nämnda befattningshavares person borde förenas de olika chefsbefattningar, som i promemorian åsyftats. De sakkunniga ville därför ifrågasätta, om icke sagda befattningshavare tills vidare borde avlönas medelst arvode.

Vad anginge frågan om arméingenjörernas tjänstetitlar hyste de sakkunniga för sin del närmast den upfattningen att vid en provisorisk lösning, såsom den i promemorian skisserade, överbäggande skäl talade för att befattningarna tills vidare icke bundes vid vissa bestämda benämningar. Å befattningshavare i 28:e och lägre lönegrader syntes utan olägenhet kunna tillämpas sedvanliga civila benämningar. Befattningshavare i 30:e lönegraden syntes lämpligen kunna benämnas byråchef.

De sakkunniga ha slutligen föreslagit, att samtliga i promemorian avsedda befattningar med undantag av de till löneplan C hänförliga avlönades enligt en och samma löneplan, d. v. s. utan uppdelning å militära och civila icke-ordinariereglementena.

Försvarsväsendets civilmilitära ingenjörers förbund, försvarets civila tjänstemannaförbund och svenska teknologföreningen ha hemställt, att ett antal ingenjörer måtte redan nu uppföras som ordinarie tjänstemän. Det kunde nämligen redan nu konstateras, att dessa med säkerhet bleve erforderliga även i fredstid, varför föreslagen åtgärd icke skulle behöva föregripa pågående försvarsutredning.

Departements-
chefen.

Det är att antaga, att den blivande försvarsorganisationen kommer att innefatta ett antal ordinarie ingenjörtjänster för armén, på sätt redan nu är fallet vid marinen och flygvapnet. Från denna utgångspunkt borde i och för sig hinder icke möta mot att på ordinarie stat uppföra en del av de ingenjörbefattningar vid armén, som i det föregående befunnits oundgängligen behöfliga. Det oaktat finner jag det lämpligast, att alla de ifrågavarande tjänsterna — dock med undantag för den gemensamme chefen för arméingenjöravdelningen inom arméinspektionen och materielvårdsbyrån inom arméförvaltningens tygavdelning, till vilken fråga jag i det följande återkommer — tills vidare betecknas såsom extra ordinarie intill dess föreliggande organisationsfråga kan slutligt prövas. Av enahanda skäl kan jag icke biträda det i vissa remissyttranden framförda förslaget om allmän höjning av de i departementspromemorian angivna löneställningarna. Dock finner jag mig böra tillstyrka överbefälhavarens förslag om en höjning av löneställningen för befattningen som chef för krigsverkstadsbyrån inom arméförvaltningens tygavdelning från Eo 26 till Eo 28.

Frågan om verkstadschefernas löneställning har, såsom förut nämnts, gjorts till föremål för särskild utredning och torde få framdeles upptagas.

Vidkommande den av krigsmaterielverket berörda frågan huruvida icke 27:e lönegraden borde komma till användning i flertalet fall, där i departementspromemorian 28:e lönegraden ifrågasatts såsom lämplig löneställning för vissa ingenjörer inom arméförvaltningen, må erinras, att sistnämnda lönegrad redan utnyttjats inom marinen och flygvapnet för i huvudsak motsvarande befattningar. Jag anser mig därför böra nu i princip tillstyrka promemorians förslag på denna punkt.

Från vissa remissmyndigheters sida har ifrågasatts, huruvida icke 18:e lönegraden vore tillfyllest som bottenlönegrad för motoringenjörerna. Allmänna lönenämnden och försvarsväsendets lönenämnd ha emellertid understrukit, att de vid truppförbanden placerade motoringenjörerna representerade den högsta fackkunskapen inom sitt område vid förbandet och att det med hänsyn därtill vore angeläget att för dessa befattningar erhålla personer med god utbildning och stor erfarenhet. Lönenämnderna ha fördenskull förordat 20:e lönegraden såsom bottenlönegrad för motoringenjörerna. För egen del ansluter jag mig till denna mening.

I departementspromemorian har lönegraden MEo 30 ansetts som lämplig löneställning för chefen för arméinspektionens arméingenjöravdelning. Det har emellertid framhållits, att ifrågavarande befattning vid en slutgiltig lösning av arméingenjörfrågan vore avsedd för den blivande chefen för arméingenjörkåren, varjämte denne tillika skulle tjänstgöra som chef för den nyinrättade materiellvårdsbyrån inom arméförvaltningens tygavdelning. Löneställningen för denne borde därvid komma att utgöras av lönegraden Cb 2. I det föregående har jag framhållit som önskvärt, att en befattningshavare redan i detta sammanhang tillsattes, vilken från början kunde företräda ingenjörpersonalen i frågor rörande rekrytering och befordran. Det borde härvid undersökas, om icke — därest lämplig ingenjör icke kunde erhållas härför — officer övergångsvis borde kunna bestrida den ifrågavarande tjänsten samtidigt som denne förordnades som chef för såväl arméingenjöravdelningen som materiellvårdsbyrån. Då en tillfredsställande lösning av denna fråga helt är beroende av personvalet, är det enligt mitt förmenande önskvärt, att en befattning i lönegraden Cb 2 avses för detta ändamål. I avbidan på en slutlig omprövning av denna fråga torde dock i anslutning till krigsmaterielverkets förslag den utvägen böra väljas, att en befattningshavare anställs för ändamålet mot arvode som bestämmes av Kungl. Maj:t. Detta arvode torde få tills vidare bestridas från sakanslag. Därest militär befattningshavare tillfälligtvis väljes, synes skäligt tilläggsarvode böra i motsvarande ordning utgå.

Emot de i promemorian föreslagna lönerna i övrigt har jag intet att erinra. I överensstämmelse med vad försvarets tjänsteförteckningsakkunniga i annat sammanhang föreslagit (jfr s. 51) anser jag dock hinder icke behöva möta att övergångsvis tillämpa en lägre löneställning än den för viss befattning normalt avsedda, därest ifrågakommande befattningshavare skulle visa sig icke från början helt besitta den kompetens, som bör åtfölja befattningen i fråga. Härutinnan torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att meddela föreskrift.

Såsom senare under rubriken Fälttygkåren och tygstaten kommer att anföras förutsätter jag, att de nuvarande tygingenjörerna tills vidare, intill dess befattningar för arméingenjörer på ordinarie stat tillskapats, skola kvarstå på fälttygkårens stat. Detta bör medföra en motsvarande minskning av antalet föreslagna extra ordinarie beställningar. Under förutsättning att en för närvarande vakant tygingenjörbeställning återbesättes uppgår, såsom redan anförts (s. 34), antalet tygingenjörer, vilka tjänstgöra eller avses skola tjänstgöra i sådana befattningar, om vilka här är fråga, till sammanlagt fem, nämligen fyra i lönegraden Ca 27 och en i lönegraden Ca 24. I överensstämmelse härmed bör antalet löner enligt löneplanen MEo lämpligen minskas med två befattningar i lönegraden MEo 28, två i lönegraden MEo 26 och en i lönegraden MEo 24.

Vissa remissmyndigheter ha, utan närmare angivna skäl, uttalat den meningen, att arméns och arméförvaltningens samtliga ingenjörer åtminstone under provisorietiden borde hänföras till en och samma löneplan. Detta förslag synes icke stå i god överensstämmelse med den i det föregående förordade uppdelningen av arméns ingenjörpersonal på arméingenjörer och

civila ingenjörer. De förra synas lämpligen böra uppföras på arméns personalförteckningar, ersätta de under rubriken »Viss ingenjörpersonal» uppförda ingenjörerna och i likhet med dessa hänföras till löneplanen MEo. Beställningarna för övriga ingenjörer åter synas böra uppföras på arméförvaltningens personalförteckningar. Då denna personal föreslagits skola erhålla rent civil ställning, saknas anledning att hänföra personalen till annan löneplan än Eo-planen.

Vad slutligen angår frågan om arméingenjörernas tjänstetitlar finner jag några betänkligheter knappast böra möta mot att de ifrågavarande befattningarna tills vidare benämnas på sätt i promemorian föreslagits.

Vid bifall till förslaget torde följande löner — beräknade för i det föregående föreslagna 65 civilmilitära och 13 civila ingenjörsbefattningar — böra uppföras på personalförteckningarna för armén och arméförvaltningen.

Lönegrader	Nuvarande ordinarie ingenjörsbefattningar samt extra ordinarie befattningar med avlöning från avlöningsanslag ¹	Antal befattningar som böra uppföras å personalförteckningar för	
		Armén	Arméförvaltningen
Ca 27	¹ 4	³ 4	—
Ca 24	^{1, 2} 1	³ 1	—
MEo 28	—	3	—
MEo 26	14	28	—
MEo 24	25	18	—
MEo 22	—	5	—
MEo 21	20	—	—
MEo 20	—	6	—
MEo 18	9	—	—
C 8	1	—	⁴ 1
C 5	1	—	⁴ 1
Eo 28	—	—	⁵ 3
Eo 26	—	—	2
Eo 24	—	—	5
Eo 22	—	—	1
Summa	⁶ 75	65	13

¹ Här redovisas icke de tygingenjörbeställningar, vilkas innehavare tjänstgöra vid krigsmaterielverket.
² För närvarande vakant.
³ Beställningar för vissa tygingenjörer, vilka föreslagits skola tills vidare kvarstå på fälttygkårens stat.
⁴ Nu befintliga beställningar.
⁵ Beräknade för cheferna för konstruktionskontoret och krigsverkstadssektionen inom verkstadsbyrån samt för en ingenjör vid signalmaterielbyrån.
⁶ Härutöver finnes ett antal extra ordinarie beställningar med avlöning från s. k. sakanslag, vilka utnyttjas för avlöning av ingenjörer vid arméförvaltningens tygavdelning.

Till dessa sammanlagt 78 befattningar komma de verkstadschefer, beträffande vilkas löneställning överväganden pågå, såsom i det föregående framhållits. Till denna fråga återkommer jag framdeles.

Såsom i departementspromemorian förutsatts synes ingenjörernas placering på tjänsteställen icke böra snävt bindas. Dock får förutsättas att befattning icke får disponeras för andra uppgifter än sådana som äro fullt likvärdiga med dem för vilka befattningen avsetts.

8. FÄLTTYGKÅREN OCH TYGSTATEN.

Departementspromemorian.

I departementspromemorian har i annat sammanhang anförts, att personalbehovet för arméförvaltningen ännu icke kunde helt överblickas, varför det icke vore möjligt att nu taga ståndpunkt till ett av arméförvaltningen i yttrande över ingenjörutredningens betänkande framställt förslag om statökning för fälttygkåren. Såväl denna fråga som en av 1941 års försvarsutredning väckt fråga om överföring till fälttygkårens stat av vissa tygofficerare och tygunderofficerare syntes böra slutligt avgöras först i samband med den förestående allmänna översynen av försvarsorganisationen.

De på fälttygkårens stat uppförda tygingenjörbeställningar, vilka för närvarande utnyttjades vid arméförvaltningen, borde uppföras som arméingenjörbeställningar. Så syntes även böra ske i fråga om de tygingenjörbeställningar, vilkas innehavare tjänstgjorde vid krigsmaterielverket. För dessa borde emellertid i vederbörlig personalförteckning angivas, att vid nuvarande beställningshavares avgång frågan om beställningens återbesättande skulle underkastas Kungl. Maj:ts prövning.

Utlåtande över departementspromemorians förslag.

Krigsmaterielverket har i sitt yttrande förutsatt, att de nuvarande tygingenjörbeställningarna på fälttygkårens stat skulle kvarstå på denna med anmärkning, att beställningarna icke finge återbesättas vid uppkommande vakans.

I anslutning till vad som anförts i departementspromemorian finner även jag, att frågan om fälttygkårens slutliga sammansättning bör i annat sammanhang prövas. Samtliga för närvarande på fälttygkårens stat uppförda tygingenjörbeställningar synas böra tills vidare kvarstå på nämnda stat med anmärkning, att vid uppkommande vakans frågan om deras återbesättande skall underställas Kungl. Maj:ts prövning.

*Departements-
chefen.*

9. KOSTNADSBERÄKNING.

Departementspromemorian.

Vid en i departementspromemorian verkställd jämförelse mellan å ena sidan kostnaderna för avlöning av den i promemorian föreslagna civilmilitära och civila ingenjörpersonalen och å andra sidan avlöningskostnaderna för den nu anställda motsvarande personalen har vidkommande de nuvarande kostnaderna räknats med löner för sådana ingenjörer, som avsetts skola ersättas med den i promemorian föreslagna personalen. Härvid ha alltså jämväl nu kontraktsanställda eller arvodesavlönade ingenjörer medräknats. I fråga om såväl nuvarande som föreslagna personalstater har räknats med nettolönebeloppen å dyrort F i följande löneklasser, nämligen för personal avlönad

enligt löneplan Ca i näst högsta och för personal avlönad enligt löneplan MEo, Eo eller MEx i mellersta löneklassen i respektive lönegrader (vid jämnt antal löneklasser i den högsta av de båda mellersta löneklasserna). Vad beträffar kontraktsanställd och arvodesanställd personal har räknats med kontrakts-(arvodes-)beloppet oavkortat.

De enligt dessa grunder beräknade kostnaderna framgå av följande tablå.

	Lönebelopp ¹ för avlöning av	
	nuvarande personal kr.	föreslagen personal kr.
Civilmilitära beställningar	559 500	592 500
Civila beställningar (kontrakts- och arvodesanställd personal inräknad)	276 000	264 500
Summa	835 500	857 000

¹ Avrundat belopp.

Departements-
chefen.

Emot departementspromemorians kostnadsberäkningar synes intet annat vara att erinra än att för den vid arméförvaltningen placerade civila personalen bör räknas med dyrort I i stället för F. Detta medför dock endast relativt obetydliga ändringar av beloppen.

Såsom av utredningen framgår uppgå merkostnaderna vid genomförande av det i promemorian framlagda förslaget till ett förhållandevis litet belopp. De jämkningar i förslaget, som i det föregående föreslagits, orsaka härutinnan icke någon mera avsevärd ökning eller minskning. Den slutliga prövningen av frågan om löneställningen för vissa verkstadschefer — vilken fråga enligt det föregående lämnats öppen — torde icke heller komma att mera väsentligt påverka departementspromemorians kostnadsjämförelse. Å andra sidan medför bifall till föreliggande förslag en överflyttning i viss utsträckning av lönekostnader från s. k. sakanslag till arméförvaltningens och arméns avlöningsanslag. Vid anmälan av statsverkspropositionen ha de sakanslag, som härvidlag komma i fråga, icke ansetts böra minskas av denna anledning för budgetåret 1946/47. På Kungl. Maj:t lär dock få ankomma att pröva i vad mån vid förslagets genomförande en mot den minskade belastningen svarande del av sagda sakanslag bör innehållas i samband med meddelande av dispositionsbeslut beträffande anslagen.

Till frågan om de ändringar i beräkningen av avlöningsanslagen för arméförvaltningen och armén, som föranledas av bifall till förslaget, återkommer jag i annat sammanhang.

10. HEMSTÄLLAN.

Under åberopande av vad i det föregående anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att godkänna de grunder för arméns ingenjörorganisation, som av mig i det föregående förordats.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Stig Rosvall.

SAMMANSTÄLLNING

av det i departementspromemorian beräknade behovet av arméingenjörer i armén och arméförvaltningen.

	Luftvärtsingenjör		Signalingenjör		Motoringenjör		Övriga ingenjörer		Summa	
	Nuvarande Eo-stat	Förslag	Nuvarande Eo-stat	Förslag	Nuvarande Eo-stat	Förslag	Nuvarande Eo-stat	Förslag	Nuvarande Eo-stat	Förslag
Arméinspektionen ..	1	2	1	1	1	2	—	2	3	7
Arméförvaltningens tygavdelning	3	3	4	3	5	5	—	3	12	14
I.—VI militärbefälsstaberna.....	6	6	6	6	6	6	—	—	18	18
VII. militärbefälsstaben.....	—	—	—	—	1	1	—	—	1	1
I 7. I 18	—	—	—	—	2	—	—	—	2	—
P 1—P 4	—	—	—	—	4	4	—	—	4	4
A 3, A 6, A 9	—	—	—	—	3	3	—	—	3	3
A 7	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—
Lv 1—Lv 3.....	3	3	—	—	3	3	—	—	6	6
Lv 4—Lv 7.....	4	4	—	—	—	—	—	—	4	4
Ing 1—Ing 3	—	—	—	—	3	3	—	—	3	3
S 1	—	—	4	1	—	—	—	—	4	1
T 1—T 4	—	—	—	—	4	4	—	—	4	4
Arméns motorskola	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1
Luftvärnsskjutskolan	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—
Tygförvaltnings-skolan.....	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Arméns signalskola	—	—	1	1	—	—	—	—	1	1
Summa	18	18	16	12	33	32	—	6	67	68

Anm. 1 befattningar motsvarande de här för arméingenjörer upptagna tjänstgörare för närvarande 4 tygingenjörer ur fälttygkåren. Antalet nuvarande ingenjörbefattningar, som bör jämföras med det föreslagna, utgör alltså $(67 + 4) = 71$.

SAMMANSTÄLLNING

av det i departementspromemorian beräknade behovet av ingenjörer med avlöning såsom civila befattningshavare, vilka ansetts bära i förevarande sammanhang inordnas i fast löneskala.

	Nuvarande ordinarie eller extra ordinarie stat	Förslag
Arméförvaltningen	3	12
P 1—P 4	—	4
A 3, A 6, A 9	—	3
A 4	—	1
Lv 2	—	1
Stockholms tygstation.....	—	1
Karlsborgs »	—	1
Bodens »	—	1
Gotlands »	—	1
Signalverkstäderna i Stockholm	—	1
» » » Boden.....	—	1
Centrala tygverkstaden i Göteborg.....	—	1
» » » Sollefteå	—	1
Summa	3	29

Anm. De tre befattningshavarna på nuvarande ordinarie eller extra ordinarie stat äro chefen för verkstadsbyrån i lönegrad C 8,
 » » driftstekniska sektionen inom verkstadsbyrån i lönegraden C 5,
 en verkstadsingenjör i lönegraden Eo 26.

Bilaga B.

I departementspromemorian föreslagen fördelning av löner på ifrågasatta arméingenjörbefattningar.

	Ingenjör- kategori	L ö n e g r a d M E o						Sum- ma
		30	28	26	24	22	20	
<i>Arméinspektionen</i>	Luftvärns-	—	1	1	—	—	—	2
	Signal-	—	1	—	—	—	—	1
	Motor-	—	1	1	—	—	—	2
	Övriga	1 ¹	1 ²	—	—	—	—	2
<i>Arméförvaltningens tygavdelning.</i>								
Vapenbyrån	Luftvärns-	—	1	—	1	—	—	2
	Övriga	—	—	—	1 ³	—	—	1
Fordonsbyrån	Motor-	—	—	3	1	—	—	4
	Övriga	—	—	—	1 ⁴	—	—	1
Signalmaterielbyrån	Signal-	1	—	1	—	—	—	2
Materielvårdsbyrån	Luftvärns-	—	—	1	—	—	—	1
	Signal-	—	—	1	—	—	—	1
	Motor-	—	—	1	—	—	—	1
Konstruktionskontoret	Övriga	—	1 ⁵	—	—	—	—	1
<i>Militärbefälsstaberna</i>	Luftvärns-	—	—	6	—	—	—	6
	Signal-	—	—	6	—	—	—	6
	Motor-	—	—	7	—	—	—	7
<i>Truppförbanden</i>	Luftvärns-	—	—	—	7	—	—	7
	Signal-	—	—	—	1	—	—	1
	Motor-	—	—	—	6	5	6	17
<i>Utbildningsanstalterna</i>								
Arméns motorskola	Motor-	—	—	1	—	—	—	1
Tygförvaltningsskolan	Övriga	—	—	—	1 ⁶	—	—	1
Arméns signalskola	Signal-	—	—	1	—	—	—	1
	Summa	2	6	30	19	5	6	68
	Luftvärns-	—	2	8	8	—	—	18
	Signal-	1	1	9	1	—	—	12
	Motor-	—	1	13	7	5	6	32
	Övriga	1	2	—	3	—	—	6
¹ Chefen för arméingenjöravdelningen.								
² Verkstadsingenjör inom arméingenjöravdelningen.								
³ Detaljchef vid infanterisektionen.								
⁴ Chef för ingenjörmaterieldetaljen.								
⁵ Chef för konstruktionskontoret.								
⁶ Lärare vid tygförvaltningsskolan (verkstadsingenjör).								

I departementspromemorian föreslagen fördelning av löner på sådana befattningshavare som förutsatts skola uppbära lön enligt civil stat.

	Ingenjör- kategori	L ö n e g r a d						Sum- ma	
		C 8	C 5	Eo 30	Eo 28	Eo 26	Eo 24		Eo 22
<i>Arméförvaltningens tyg- avdelning</i>									
Vapenbyrån	Optiker	—	—	—	—	—	1	—	1
Signalmaterielbyrån	Signal-	—	—	—	1	1	1	—	3
Verkstadsbyrån	Verkstads-	1	1	—	—	1	2	—	5
Konstruktionskontoret ..	Special- (ritare)	—	—	—	—	1	1	1	3
<i>Truppförbanden</i>									
P 1, P 3, A 4, A 6, A 9, Lv 2	Verkstadschefer....	—	—	—	—	—	6	—	6
P 2, P 4, A 3.....	»	—	—	—	—	3	—	—	3
<i>Tygstationer m. fl.</i>									
Stockholms tygstation ..	Verkstadschef	—	—	1	—	—	—	—	1
Karlsborgs tygstation ..	»	—	—	—	—	—	1	—	1
Bodens tygstation	»	—	—	—	—	1	—	—	1
Gotlands tygstation	»	—	—	—	—	1	—	—	1
Signalverkstäderna i Stockholm (Sundbyberg)	»	—	—	—	—	1	—	—	1
Signalverkstäderna i Boden	»	—	—	—	—	1	—	—	1
Centrala tygverkstaden i Göteborg	»	—	—	—	—	1	—	—	1
Centrala tygverkstaden i Sollefteå	»	—	—	—	—	—	1	—	1
Summa		1	1	1	1	11	13	1	29

Anm. Av här föreslagna befattningshavare innehar chefen för verkstadsbyrån redan lön i lönegraden C 8 och chefen för drifttekniska sektionen vid samma byrå lön i lönegraden C 5.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Sid.
1. Inledning	1
2. Ingenjörpersonalens militära ställning	15
3. Behovet av ingenjörer inom armén och arméförvaltningen	19
4. Vissa frågor avseende stabs- och förvaltningsorganisationen	37
5. Arméingenjörkårens organisation	46
6. Utbildning och rekrytering	47
7. Avlöningsfrågor	52
8. Fälttygkåren och tygstaten	61
9. Kostnadsberäkning	61
10. Hemställan	62

Bilagor.
